

TYTYTYVÄISTEN IHMISTEN KYLÄ

**Seinäjoen kaupungin ehkäisevä
mielenterveys- ja päihdesuunnitelma
2018-2022**

Seinäjoki

Sisälllys

Tiivistelmä	3
1 Johdanto ja tehtävänanto	4
2 Arvot ja visio	5
3 Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön tavoitteet vuosina 2018-2022	6
4 Työryhmät	6
5 Tiedonkeruu	6
5.1 Asukaskyselyn ja päihdetilannekyselyn 2017 tulokset Seinäjoella	6
5.2 Kouluterveystutkimus 2017 ja hyvinvointikertomus 2017-2020	7
5.3 Seinäjoen mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasraati	12
5.4 Mielenterveys- ja päihdetilanteen kehitys vuosina 2009-2016	13
6 Matriisit ja mittarit	13
6.1 Lapset ja nuoret	14
6.2 Työikäiset	17
6.3 Ikäihmiset	22
7 Seuranta ja arviointi	25
Liitteet	27
Liite 1 Ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyön strategiaa valmisteleva työryhmä 2016-2017	27
Liite 2 Ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyön strategiaa valmistelevan	28
työvaliokunnan jäsenet 2016-2018	28
Liite 3 Seinäjoen ehkäisevää mielenterveys- ja päihdestrategiaa valmistelevat pientyöryhmät 2017	28
Liite 4 Asukaskysely	30
Liite 5 Seinäjoen päihdetilannekysely	35
Liite 5 Mielenterveys- ja päihdetilanteen kehitys vuosina 2009-2016	57

Tiivistelmä

Seinäjoen kaupunki käynnisti ehkäisevän mielenterveys- ja päihdestrategian päivityksen 4.4.2016. Strategian valmistelua varten nimettiin monialainen työryhmä, joka koostui asukkaista, järjestöistä, elinkeinon edustajista, kaupungin ja sairaanhoitopiirin työntekijöistä. Lisäksi nimettiin työvaliokunta kaupungin ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin työntekijöistä valmistelevaan ja koordinoimaan työskentelyä. Myös EHKÄPÄ- ja IKÄPÄ-työryhmät, nuorisovaltuusto ja ikäneuvosto ovat osallistuneet strategian valmisteluun. Valmistelutyön eri vaiheita arvioi säännöllisesti päihde- ja mielenterveystyön asiakasraati.

Työvaliokunta laati työryhmälle strategiset tavoitteet, suunnitteli toimintatavan ja työskentelyaikataulun. Laaja työryhmä kokoontui kolme kertaa 25.11.2016, 23.2.2017 ja 12.5.2017. Laajan työryhmän työskentely oli suunniteltu prosessi, jossa mielenterveys ja päihdetilannetta tarkasteltiin monipuolisesti tuoden esille kehittämishaasteita eri väestöryhmistä. Laaja työryhmä valmisteli strategian arvot, vision ja tavoitteet. Arvoja ovat ihmisarvo - välittäminen ja jokaisen ihmisen kunnioittaminen, yhteisöllisyys - vanhemmuus, tasavertaisuus, asukaslähtöisyys ja ammatillisuus. Visioksi vuoteen 2022 nostettiin Tyytyväisten ihmisten kylä. Lisäksi pidettiin tärkeänä, että kaupungin asukkailla oli mahdollisuus osallistua suunnitelman ja vision rakentamiseen.

Laajassa työryhmässä 23.2.2017 perustettiin lasten ja nuorten pientyöryhmä, työikäisten pientyöryhmä ja ikääntyneiden yli 65-vuotiaiden työryhmät. Työryhmissä tuli pohtia millä keinoin visio toteutuu ja esittää käytännön toimenpiteet. Kehittämisaalueita olivat yhteisöllisyyden parantaminen ja turvallisen elinympäristön kehittäminen, yhdessä tekeminen sekä toimeentulon ja asumisympäristön kehittäminen. Kukin ryhmä kuvasi menetelmät, mittarit ja vastuutahot sekä aikataulut kullekin kehittämisalueelle.

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelman teossa käytettiin useita tiedonkeruumenetelmiä ja verkostoja. Näitä olivat asukaskysely, päihdetilannekysely 2017, kouluterveyystutkimus 2017 ja hyvinvointikertomus 2017-2020, Lasten ja nuorten hyvinvointikertomus 2016-2020. Lisäksi tuotettiin Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdetilanteen kehitys vuosina 2009-2016 -selvitystyö.

Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdesuunnitelma Tyytyväisten ihmisten kylä edistää asukkaiden mielen hyvinvointia ja päihteetöntä elinympäristöä. Avoimeen valmisteluprosessiin osallistuivat kaupungin asukkaat. Työvaliokunta luovutti suunnitelman Seinäjoen kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmälle 20.6.2018.

Työvaliokunta kiittää kaikkia suunnitelman valmisteluun osallistuneita.

1 Johdanto ja tehtävänanto

Mielenterveyden edistäminen ja ehkäisevä päihdetyö on koko kaupungin eri toimialojen yhteinen tehtävä. Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdesuunnitelma vuosille 2009-2012 ohjasi ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyötä koskevia päätöksiä, palvelujen kehittämistä sekä käytännön asukas- ja asiakastyötä kunnan kaikilla toimialoilla. Suunnitelman pikainen päivitys oli ajankohtaista uudistuneen palvelurakenteen, toimintaympäristön ja lainsäädännön muutoksen vuoksi. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja maakuntahallinnon uudistus vahvistavat kunnan roolia ennaltaehkäisevässä työssä. Yhteistyö kunnan, järjestöjen, yksityisten palvelutuottajien, asukkaiden ja yhteisöjen kanssa korostuu tulevaisuudessa.

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (L 523/2015) tuli voimaan 1.12.2015. Ehkäisevä päihdetyö on osa kunnan lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentämisen.

Mielenterveystyön suunnittelun lähtökohdat perustuvat Mielenterveyslakiin (L 1116/1990). Mielenterveislain 1 §:n mukaan mielenterveystyöllä tarkoitetaan yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisen kasvun edistämistä sekä mielenterveyden häiriöiden ehkäisemistä, parantamista ja lievittämistä. Mielenterveystyössä painopistettä pyritään siirtämään mielenterveyshäiriöiden hoidosta kohti mielenterveyden edistämistä.

Seinäjoen kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä päätti 4.4.2016 käynnistää ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelman valmistelun vuosille 2018-2022. Johtoryhmä nimesi kesäkuussa 2016 suunnitelman valmistelua varten monialaisen työryhmän, joka koostui kaupungin työntekijöistä, järjestötoimijoista, viranomaisista, yritysten edustajista, eri asiakasryhmistä ja vertaistoimijoista. Lisäksi suunnittelutyötä valmisteli viranhaltijoista muodostettu työvaliokunta. Suunnittelutyöryhmän työskentely käynnistettiin syksyllä 2016 ja uuden suunnitelman oli tarkoitus valmistua vuoden 2017 loppuun mennessä. Suunnitelman valmistelutyöhön ovat osallistuneet aktiivisesti Seinäjoen kaupungin asukkaat ja valmistelutyö eteni vuoropuheluna työryhmien ja kuntalaisten välillä.

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma on suunnitelma siitä, miten edistetään mielenterveyttä sekä ehkäistään ja vähennetään päihdehaittoja, jotta kuntalaiset voisivat mahdollisimman hyvin ja tavoittaisivat tarvitsemansa palvelut helposti. Seinäjoen kaupungin ehkäisevän mielenterveys- ja päihdesuunnitelman tuli antaa vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten Seinäjoen kaupungissa edistetään asukkaiden mielen hyvinvointia ja päihteetöntä elinympäristöä?
2. Miten ehkäistään tai puututaan varhain mielenterveyshäiriöihin ja päihdehaittoihin?

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on kunnan tehtävä. Tämä tehtävä on määritelty perustuslaissa, kuntalaissa ja terveydenhuoltolaissa. Käytännössä se tarkoittaa tietoista voimavarojen kohdentamista kuntalaisten hyvinvointiin ja terveyteen, joita toteutetaan kunnan eri toimialoilla. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen perustuu ajankohtaiseen tietoon väestön hyvinvoinnin ja terveydentilan muutoksista. Työvälineenä tässä työssä ovat lakisääteisen hyvinvointikertomuksen lisäksi Seinäjoen kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2016-2020 ja Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdesuunnitelma.

2 Arvot ja visio

Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön arvot olivat määritelty Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa vuosille 2009-2012. Laaja valmistelutyöryhmä ja asiakasraati hyväksyivät arvot sellaisinaan, poikkeuksena asiakaslähtöisyys, joka muutettiin asukaslähtöisyydeksi.

Mielenterveys- ja päihdetyön arvot ovat:

- Ihmisarvo - välittäminen ja jokaisen ihmisen kunnioittaminen
- Yhteisöllisyys - vanhemmuus
- Tasavertaisuus
- Asukaslähtöisyys
- Ammatillisuus

Kaupungin asukkailla oli mahdollisuus osallistua suunnitelman vision rakentamiseen avoimen kyselyn avulla ja mielenterveys- ja päihdetyön asiakasraadin toimesta. Asukkaita varten avattiin nettisivut ja asukaskysely. Kysely oli auki 7.11.2016 - 15.5.2017. Asukailta kysyttiin mitä mielen hyvinvointi on kuntalaisen arjessa ja miten päihteetöntä elinympäristöä edistetään. Asiakasraati pohti visiota myös kevään 2017 aikana.

Vastaajien mielestä mielen hyvinvointia ja päihteetöntä elinympäristöä kannattelivat läheiset ihmiset, perhe, ystävät ja kuuluminen yhteisöihin. Yksinäisyyden poisto nousi keskeiseksi tavoitteeksi. Visio lähtee ajatuksesta, että kaupungissakin asukkaat tarvitsevat ihmisen kokoisia yhteisöjä, joissa vallitsee välittämisen kulttuuri ja yhteisöllinen tapa toimia. Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön visioksi muotoutui TYYTYVÄISTEN IHMISTEN KYLÄ.

TYYTYVÄISTEN IHMISTEN KYLÄ - visio vuoteen 2022

- Seinäjoen kaupunki on ihmisyhteisö, jossa vallitsee välittämisen kulttuuri ja yhteisöllinen tapa toimia. Rakennamme yhdessä kaupunkia, jossa on arvokkaita ja yhdenvertaisia ihmisyhteisöjä, joissa vallitsee välittämisen kulttuuri.
- Jokaisella asukkaalla on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa yhteisön elämään ja sitä koskevaan päätöksentekoon
- Tyytyväisyys omaan elämään - ystävät ja yhteisön jäsenyys
- Seinäjoki on turvallinen paikka asua ja elää (tunne, että saa apua, jos tarvitsee)
- Työllisyys, opiskelu ja toimeentulo on turvattu
- Hyvä asuminen ja liikkuminen
- Luonnon ja kulttuurin monimuotoisuus ja niistä nauttiminen on mahdollista kaikille
- Liikunta ja kulttuuri lisäävät hyvinvointia kokonaisvaltaisesti
- Syrjäytymisen ehkäisy on jokaisen asia

3 Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön tavoitteet vuosina 2018-2022

Seuraavat tavoitealueet kiteytyivät asukaskyselyiden ja työryhmätyöskentelyn perusteella ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön tavoitteiksi:

1. Yhteisöllisyyden parantaminen ja turvallisen elinympäristön keittäminen
2. Yhdessä tekeminen
3. Toimeentulon ja asumisympäristön kehittäminen

4 Työryhmät

Seinäjoen kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä päätti 4.4.2016 käynnistää syksyllä 2016 ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelman valmistelun vuosille 2017-2020. Suunnitelman valmistelua varten nimettiin monialainen ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelmaa valmisteleva työryhmä, jonka jäsenet esitellään liitteessä 1. Suunnittelutyötä koordinoimaan nimettiin työvaliokunta, jonka jäsenet on esitetty liitteessä 2. Valiokunta kokoontui 12 kertaa vuosina 2016-2018. Laaja työryhmä kokoontui kolme kertaa 25.11.2016, 23.2.2017 ja 12.5.2017. Laajassa työryhmässä 23.2.2017 perustettiin matriisien kirjoittamista varten lasten ja nuorten pientyöryhmä, työikäisten pientyöryhmä ja ikääntyneiden yli 65-vuotiaiden työryhmä. Pientyöryhmien jäsenet on esitetty liitteessä 3. Pientyöryhmät saivat matriisit valmiiksi tammikuussa 2018.

Myös EHKÄPÄ- ja IKÄPÄ-työryhmät, nuorisovaltuusto ja ikäneuvosto ovat osallistuneet suunnitelman valmisteluun. Valmistelutyön eri vaiheita arvioi säännöllisesti päihde- ja mielenterveystyön asiakasraati. Lisäksi suunnitelmasta pyydetään lausunnot nuorisolautakunnasta ja ikäneuvostosta.

5 Tiedonkeruu

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelman teossa käytettiin useita tiedonkeruumenetelmiä ja verkostoja. Näitä olivat asukaskysely, päihdetilannekysely 2017, kouluterveystutkimus 2017 ja hyvinvointikertomus 2017-2020. Lisäksi tuotettiin Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdetilanteen kehitys vuosina 2009-2016 -selvitystyö.

5.1 Asukaskyselyn ja päihdetilannekyselyn 2017 tulokset Seinäjoella

Kaupungin asukkaat osallistuivat mielenterveys- ja päihdesuunnitelman valmisteluun. Kaupungin asukkailla ja mielenterveys- ja päihdetyön asiakasraadilla oli mahdollisuus osallistua mielenterveys- ja päihdesuunnitelman vision rakentamiseen avoimen kyselyn avulla. Asukkaita varten avattiin nettisivut ja asukaskysely. Asukaskysely (liite 4) oli auki 7.11.2016 - 15.5.2017 ja vastauksia kertyi 40. Kyselyn tulosten avulla rakennettiin suunnitelman visio (2 Arvot ja visio). Seinäjoen kaupungin ehkäisevä mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2018-2022

Seinäjoen kaupungin asukkaille suunnatun päihdetilannekyselyn avulla kartoitettiin Seinäjoen asukkaiden päihteisiin ja rahapeleihin liittyviä näkemyksiä ja mielipiteitä päihdehaittojen vähentämisen keinoista. Kysely oli auki 1.6 - 31.8.2017 ja vastauksia kertyi yhteensä 77. Päihdetilannekyselyn avulla pyrittiin parantamaan ehkäisevän päihdetyön suunnittelua ja toteuttamista Seinäjoella.

Uusi alkoholilaki tuli voimaan 1.1.2018 ja se muutti myös alkoholin myynnin aukioloaikoja. Päihdekyselyyn vastaajista 29 ilmoitti, että ravintoloiden aukioloaikoja tulee rajoittaa nykyisestä. Ravintoloiden aukioloaikojen rajoittamista vastaan oli 54 prosenttia vastaajista ja en osaa sanoa vastasi 29 prosenttia. Vastaajista 65 prosentin mielestä alkoholijuomien myyntiaikoja puolestaan ei tule rajoittaa kaupungissa nykyisestä. Myyntiaikojen rajoittamista puolsi neljännes vastaajista. Vastaajista 53 prosentin mielestä alkoholiteollisuuden sponsorointi ja mainonta urheilutapahtumien yhteydessä tulisi kieltää kaupungissa.

Tupakkatuotteiden myyntipaikkojen ja rahapeliautomaattien vähentämistä puollettiin ja vastustettiin lähes yhtä paljon. Vastaajista 39 prosenttia oli sitä mieltä, että tupakkatuotteiden myyntipaikkoja tulisi vähentää. 43 prosenttia vastaajista oli vähentämistä vastaan. Rahapeliautomaattien vähentämistä puollettiin (40 %) ja vastustettiin (40 %) yhtä paljon.

Päihdekyselyn mukaan kaupunkilaiset ovat huolissaan nuorten päihteiden käytöstä. Yli 70 prosenttia kyselyyn vastanneista kertoi havainneensa alaikäisen alkoholinkäyttöä viimeisen vuoden aikana. Alaikäisten tupakointia oli havainnut 83 prosenttia vastaajista. Alaikäisten nuuskaamista oli havainnut 43 prosenttia vastaajista. Alaikäisten sähkösavukkeiden käyttöä oli havainnut saman verran 43 prosenttia vastaajista.

Lähes 40 prosenttia vastaajista kertoi havainneensa kannabiksen käyttöä Seinäjoella viimeisen vuoden aikana. Vastaajista 65 prosentin mielestä kannabiskokeiluihin ja käyttöön olisi puututtava kaupungissa nykyistä enemmän. Seinäjoella viime aikoina huomiota herättänyt alkoholin välittäminen alaikäisille nousi myös kyselyssä esille. Lähes 30 prosenttia vastaajista vahvasti havainneensa alkoholin ja tupakkatuotteiden välittämistä alaikäisille.

Yli puolet kyselyyn vastanneista (56 %) oli sitä mieltä, että yleensä alkoholinkäyttöön tulisi puuttua nykyistä enemmän. Suurin osa (64 %) vastaajista oli myös sitä mieltä, että alkoholin myyntiin päihtyneille pitäisi suhtautua kaupoissa ja ravintoloissa tiukemmin. Lähes 60 prosenttia kyselyyn vastanneista oli ollut huolissaan läheisensä alkoholin käytöstä. Vastanneista 56 prosenttia ilmoitti, että terveydenhuoltohenkilöstön vastaanotolla alkoholin käytöstä on kysytty ja annettu tarvittaessa neuvontaa viimeisen vuoden aikana. Kyselyn mukaan 42 prosentin mielestä kaupungissamme saa helposti tukea tupakoinnin lopettamiseen. Vastaajista 14 prosenttia ilmoitti, ettei tupakoinnin lopettamiseen saa helposti tukea.

Vastaajista 52 prosentin mielestä kaupungin päivähoitopaikat, koulut ja oppilaitokset noudattivat lakisääteisiä tupakointikieltoja (päivähoitopaikan/oppilaitoksen hallinnoimalla alueella ei saa tupakoida). Päihdekyselyn tulokset on esitetty liitteessä liite 5.

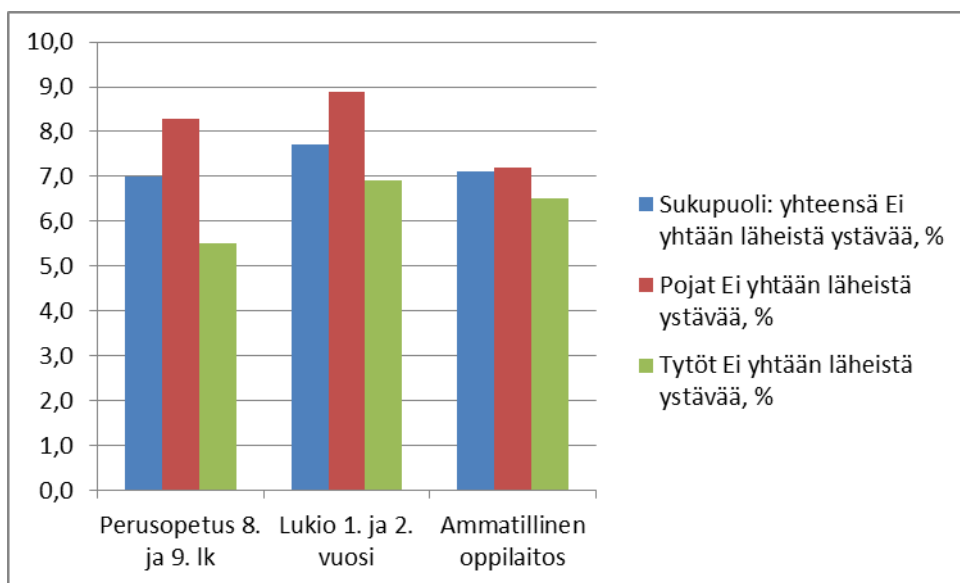
5.2 Kouluterveystutkimus 2017 ja hyvinvointikertomus 2017-2020

Valtaosa Seinäjoen asukkaista on tyytyväisiä elämäänsä, mutta yksinäisyyttä koetaan kaikissa ikäryhmissä. Yksinäisyys koetaan eniten hyvinvointia ja terveyttä heikentäväksi tekijäksi. Vuonna

2017 Seinäjoen kaupungissa tehdyssä asukaskyselyssä mielen hyvinvointia ja päihtetöntä elinympäristöä heikensivät eniten koettu yksinäisyys. Sen jälkeen tulivat työttömyys ja toimeentulon ongelmat, opiskelun ongelmat, huono asumisen taso tai asunnottomuus sekä turvallisuuden puute. Turvallisuus merkitsi myös tunnetta, että saa apua sitä tarvitessaan.

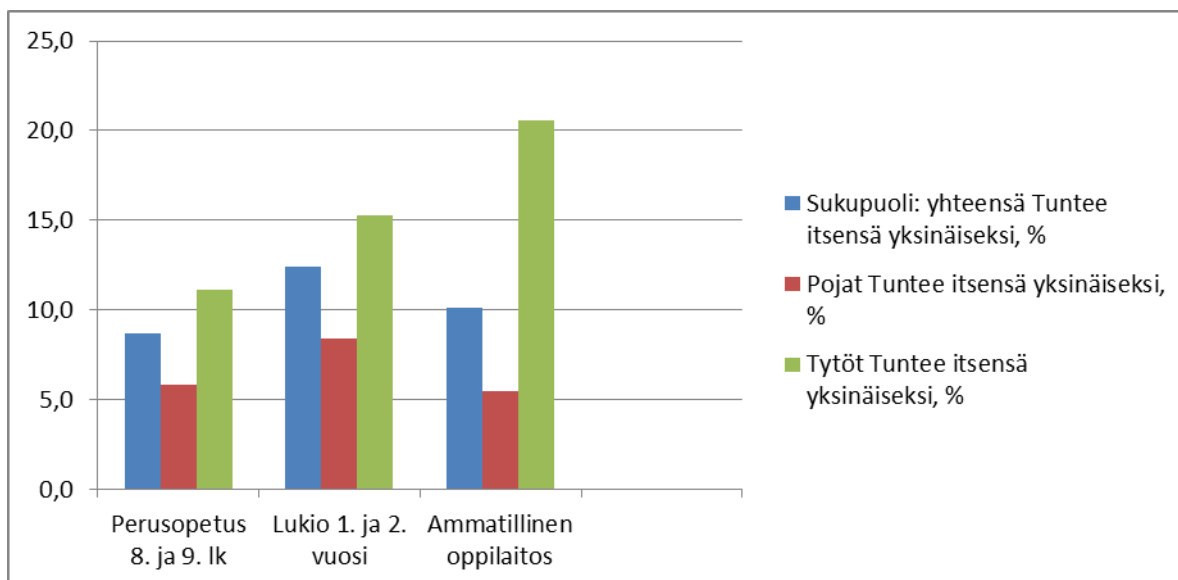
Suurimmalla osalla lapsista ja nuorista yksinäisyyden tunne on ohimenevää ja usein paras kaveri löytyy ja tunne porukkaan kuulumisesta palautuu. Ilman läheistä ystävää olevien nuorten, etenkin poikien, osuus on hieman vähentynyt viimeisten vuosien aikana. Mutta silti osa lapsista ja nuorista, etenkin pojista, on vailla läheistä ystävää.

Kuva 1. Ei yhtään läheistä ystävää. Perusopetus 8. ja 9. luokka, lukio, ammatillinen oppilaitos 2017. Kouluterveyskysely 2017.

Lapsista ja nuorista lähes joka viides kokee jossakin vaiheessa elämäänsä yksinäisyyttä. Suurella osalla yksinäisyyden tunne on väliaikaista. Se voi liittyä esimerkiksi elämässä tapahtuneisiin muutoksiin, kuten muuttoon, koulun vaihtoon tai vanhempien eroon. Kouluterveystutkimuksen 2017 mukaan Seinäjoella tytöt kokevat yksinäisyyttä poikia enemmän kaikilla kouluasteilla.

Kuva 2. Tuntee itsensä yksinäiseksi. Kouluterveyskysely 2017

Yleisesti tupakan ja alkoholin käyttö vähenevät Suomessa. Päihteiden käyttö on kuitenkin selvästi yleisempää suurissa asutuskeskuksissa, kuten Seinäjoella. Kouluterveyskyselyn 2017 tulosten mukaan tupakan ja päihteiden käyttö on laskussa nuorten keskuudessa. Myös huumeokeilut ovat hieman vähentyneet kaikilla kouluasteilla Seinäjoella, mutta huumeita liikkuu lasten ja nuorten elinympäristössä.

Kuva 3. Kokeillut marihuanaa tai kannabista ainakin kerran, %, Seinäjoki, Kouluterveyskysely 2017

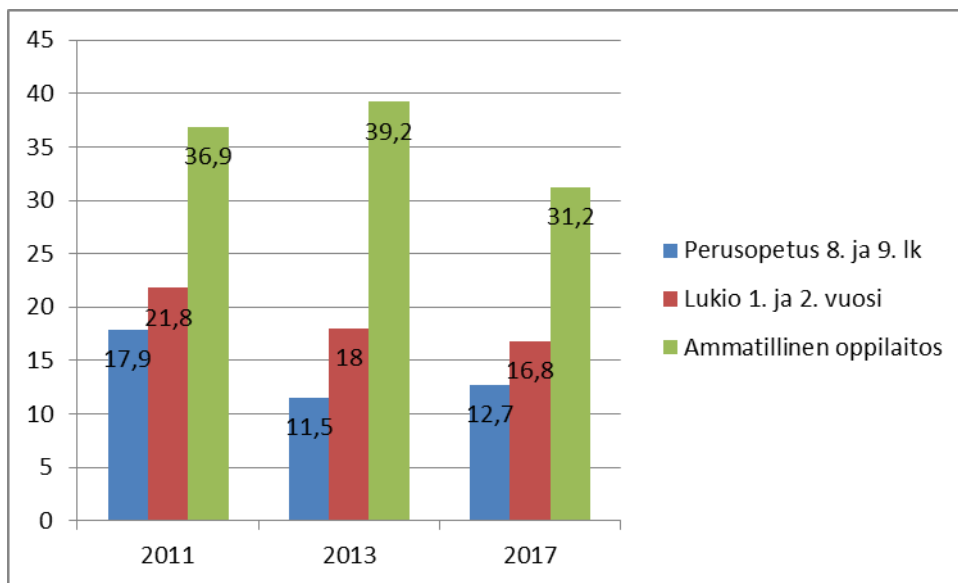
Kokeillut marihuanaa tai kannabista ainakin kerran, %	2013	2017
Perusopetus 8. ja 9. lk	7,5	5,9
Lukio 1. ja 2. vuosi	9,4	7,6
Ammatillinen oppilaitos	15,8	15,0

8. ja 9. luokan nuorten tupakointi on puoliintunut viimeisen neljän vuoden aikana. Vuonna 2013 peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista 15 prosenttia ilmoitti tupakoivansa. Vuonna 2017 enää 7 % ilmoitti tupakoivansa päivittäin. Ammatillisissa oppilaitoksissa päivittäinen tupakointi oli laskenut samassa ajassa 37 prosentista 27 prosenttiin. Mitä on saavutettu tupakoinnin vähentymisessä, on siirtynyt tällä välin nuuskan käyttöön. Nuuskan käyttö on kaksinkertaistunut kaikilla kouluasteilla Seinäjoella verrattuna vuoteen 2013. Ammatillisissa oppilaitoksissa nuuskan käyttö on lisääntynyt 4 prosentista lähes 12 prosenttiin.

Seinäjoella humalajuominen on vähentynyt peruskoulussa, lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien joukossa verrattuna edellisiin vuoden 2011 ja 2013 kouluterveyskyselyihin. 8. ja 9. luokan oppilaista 13 prosenttia ilmoitti olevansa tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa. Vuonna 2011 tosi humalassa ilmoitti olleensa 18 prosenttia 8. ja 9. luokan oppilaista.

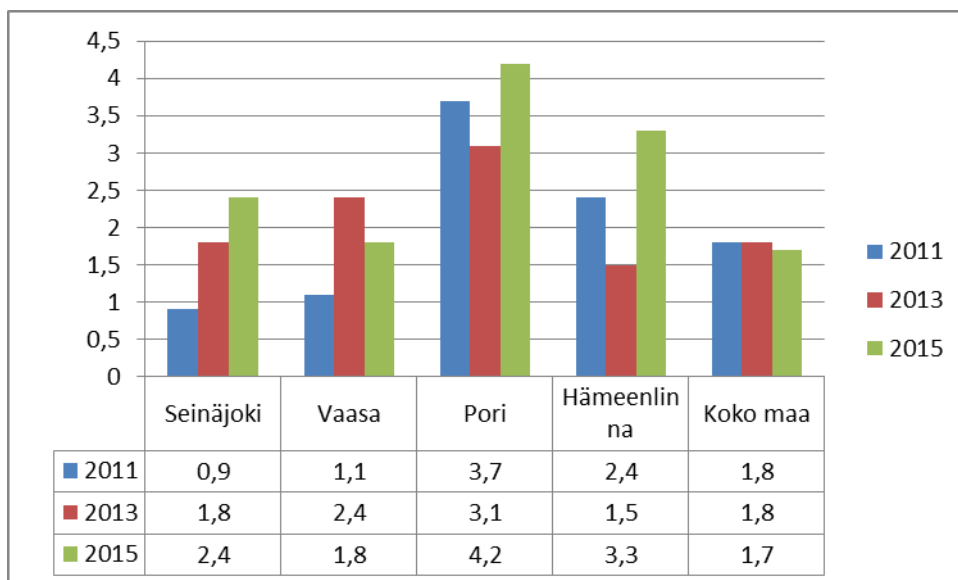
Seinäjoella humalajuominen on vähentynyt lukiossa ja ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien joukossa verrattuna edellisiin vuosien 2011 ja 2013 kouluterveyskyselyihin. Peruskoulussa opiskelevien 8. ja 9. luokkalaisten keskuudessa humalajuominen oli hieman yleisempää vuonna 2017 kuin vuonna 2013. Vuonna 2017 8. ja 9. luokan oppilaista 12,7 prosenttia ilmoitti olevansa tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, kun vastaava osuus oli vuonna 11,5 prosenttia oppilaista. Vuonna 2011 tosi humalassa ilmoitti olleensa lähes 18 prosenttia 8. ja 9. luokan oppilaista.

Kuva 4. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, %, Seinäjoki, Kouluterveyskysely 2017

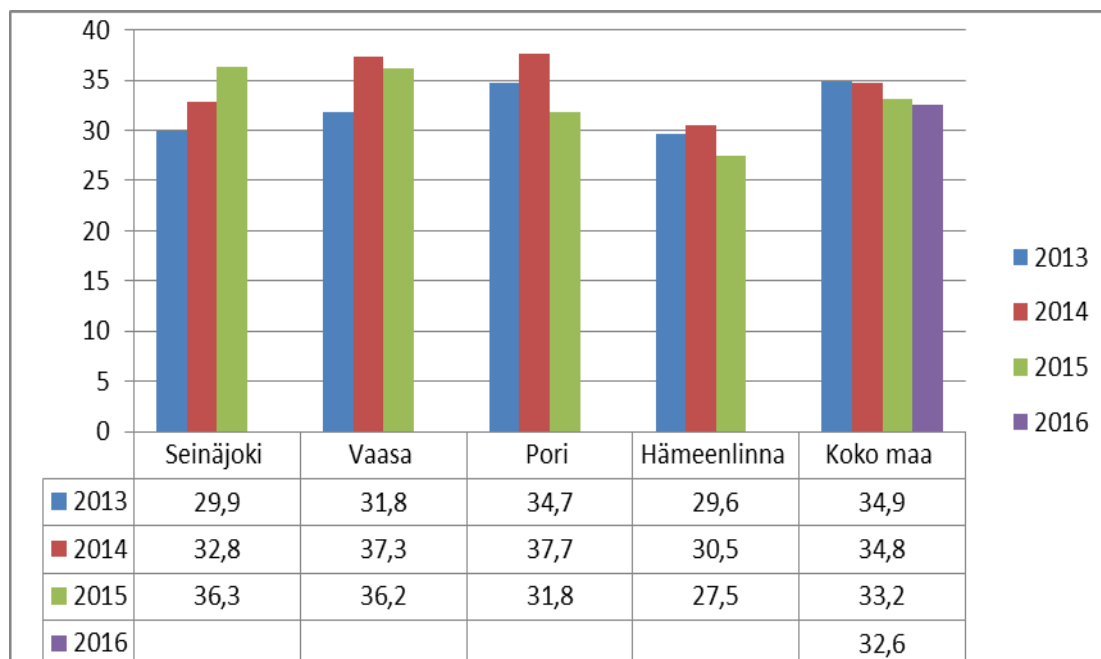
Päihteiden vuoksi vuodeosastoilla hoidossa olleiden 15-24 -vuotiaiden suhteellinen määrä on noussut Seinäjoella vuodesta 2008 140%. Päihteiden käytön vuoksi sairaalahoitoa tarvinneiden 15-24 -vuotiaiden määrä suhteutettuna ko. ikäluokkaan kuvaa osaltaan päihteiden käytön aiheuttaman sairastavuuden määrää. Sairaalahoidon määrä riippuu myös käytettävissä olevista resursseista (tarjolla oleva sairaalahoito ja/tai avohoito).

Kuva 5. Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 15-24 -vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä, vertailukunnat

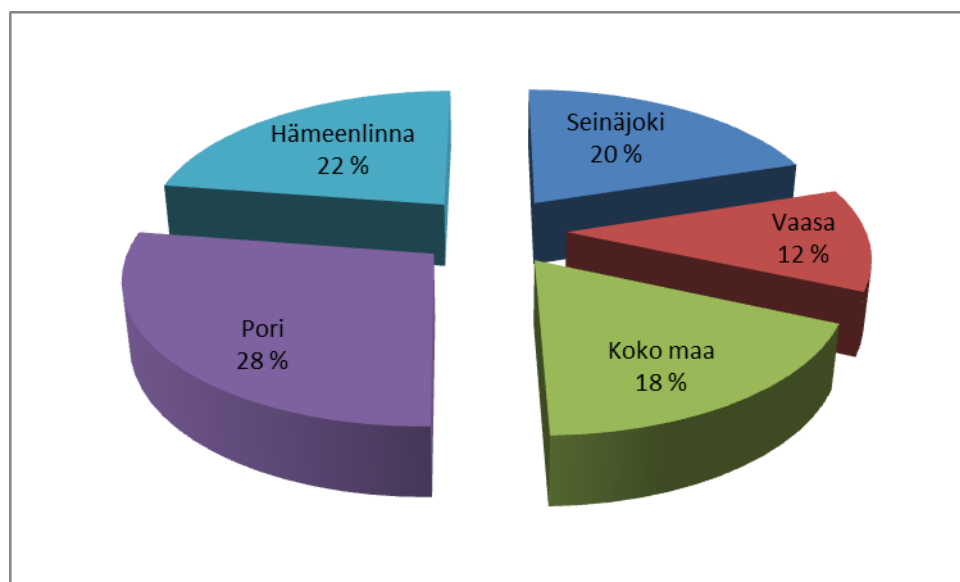

Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) on Seinäjoella lisääntynyt eniten vertailukuntiin ja koko maan tilanteeseen verrattuna. Alkoholia liikaa käyttävien osuus on noussut Seinäjoella 29,9 prosentista 36,3 prosenttiin aikavälillä 2013-2015, kun se on koko maassa 32,6 %.

Kuva 6. Alkoholia liikaa käyttävien osuus (AUDIT-C) (%), 20-64 -vuotiaat, vertailukunnat ja koko maa

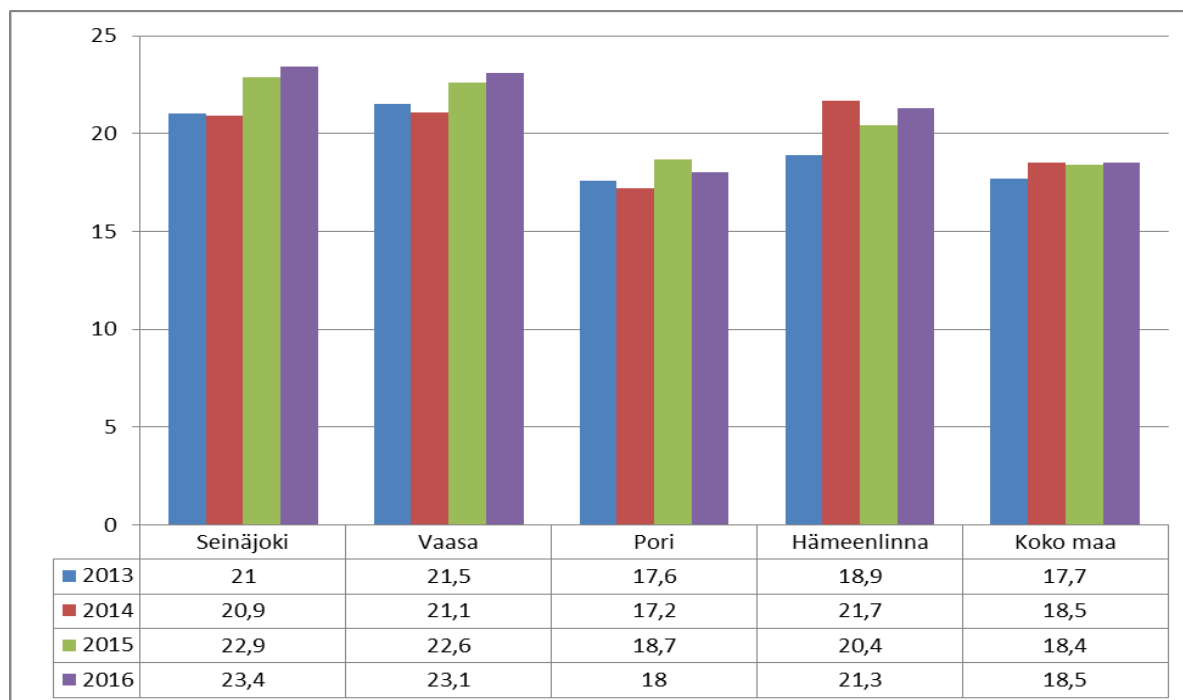

Kuva 7. Päihteiden käytön vuoksi sairaalahoitoa tarvitsevien potilaiden määrä suhteutettuna koko väestöön, vertailukunnat ja koko maa 2016

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneiden 25-64 -vuotiaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä on Seinäjoella suurin vertailukunnista ja suurempi kuin koko maan tilasto.

Kuva 8. Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25-64 -vuotiaat / 1000 vastaavanikäistä, vertailukunnat ja koko maa 2013-2016

5.3 Seinäjoen mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakasraati

Kehittämiskohteita ja huomioitavia asioita, jotka nousivat esille asiakasraadissa:

Eniten esille tuli asiakkaiden ja heidän omaistensa kohtaaminen ja kohtelu eri palvelualoilla. Nähtäisiin asiakas kokonaisvaltaisesti, ei vain joko mielenterveys- tai päihdediagnoosin kautta vaan myös somaattiset sairaudet huomioitaisiin.

Mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kohtelun ja kohtaamisen taidot ovat tärkeitä opettaa sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa sekä muiden palvelualojen koulutuksissa. Työelämässä oleville työntekijöille mielenterveys- ja päihdeasiakkaiden kohtelusta ja kohtaamisesta on järjestettävää täydennyskoulutusta, jossa huomioitaisiin myös omaisten tukeminen. Omaisten tukeminen on tärkeää läheisen sairastuttua.

Erilaisten palvelujen hahmottaminen mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkaille ja omaisille on joskus haastavaa. Mielenterveys- ja päihdepalvelut olisi hyvä saada tiedoksi asiakkaille esim. palvelupolkujen avulla, näin ne olisivat helpommin hahmotettavissa.

Palvelupoluissa on tärkeää nostaa esille myös omaiset sekä matalankynnyksen palvelut. Selkokielen palveluopas on hyvä olla mielenterveys- ja päihdeasiakkaille, palveluista, järjestelmistä, hoito- ja kuntoutusmahdollisuuksista, terapiasta, kursseista, tuista opas painettuna ja sähköisenä versiona.

Palveluiden sijainti tulisi olla lähellä julkisia kulkuyhteyksiä, suuri osa asiakkaista kulkee julkisilla kulkuvälineillä. Lähipalvelut lähelle niille, jotka eivät asu keskustassa.

Vertaistuen ja kokemusasiantuntijoiden antama tuki koettiin tärkeäksi sekä työssä että koulutuksessa tuomaan näihin laajempaa näkemystä ja sisältöä. Heidän kauttaan voidaan madaltaa myös kynnyksiä mielenterveys- ja päihdepalveluiden hakemiseen.

5.4 Mielenterveys- ja päihdetilanteen kehitys vuosina 2009-2016

Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdetilanteen kehitys vuosina 2009-2016 -selvitystyö tuotettiin Seinäjoen ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelun harjoitustyönä. Selvityksessä kuvattiin Seinäjoen asukkaiden mielenterveyden ja päihteiden käytön nykytilaa ja muutoksia vuosina 2009-2016. Tarkoituksena oli selvittää, millaisena mielenterveys, päihteet ja rikollisuus Seinäjoella näyttäytyvät, ja miten nämä tekijät ovat muuttuneet vuosina 2009-2016, sekä miltä tilanne näyttää Seinäjoella, Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa. Selvitystä käytettiin suunnittelutyön tiedonlähteenä vuonna 2017.

Tutkimuksessa on verrattu Seinäjoen asukkaiden mielenterveyttä ja päihteiden käytön tilannetta sekä näihin liittyviä tekijöitä Etelä-Pohjanmaan ja koko Suomen tilanteeseen. Vertailun lähtökohtana oli Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdesuunnitelman vuosille 2009-2012 sisältämä vertailu, Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman (2015) sisältämät alueelliset ja paikalliset päihdetyön indikaattorit sekä mielenterveyttä kuvaavat indikaattorit. Aineisto kerättiin kansallisista ja paikallisista tilastoista: THL:n, Sotkanetin ja poliisin tilastoista.

Tutkimuksessa pyrittiin löytämään vastaukset kysymyksiin millaisena Seinäjoen mielenterveys- ja päihdetilanne näyttäytyy verrattuna Etelä-Pohjanmaahan ja koko Suomeen ja onko Seinäjoen mielenterveys- ja päihdetilanne parantunut, heikentynyt vai pysynyt samana viimeisten seitsemän vuoden aikana.

Tutkimuksen pääindikaattoreita ovat muun muassa mielenterveys, mielenterveysongelmat, mielenterveyspalvelut, päihteet (alkoholi, tupakka, nuuska ja huumeet), päihteiden käyttö, päihdepalvelut, pelaaminen sekä rikollisuus. Näiden indikaattoreiden avulla koottiin tilastot yhteen, analysoitiin muutosta ja todennettiin sitä kaavioiden avulla. Mielenterveys- ja päihdetilanteen kehitys vuosina 2009-2016 on esitetty liitteessä liite 6.

6 Matriisit ja mittarit

Tiedonkeruuvaiheen jälkeen perustettiin 23.2.2017 pientyöryhmät valmistelemaan eri väestönosien ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön tavoitteita ja toimenpiteitä. Kehittämisaalueita olivat yhteisöllisyyden parantaminen ja turvallisen elinympäristön kehittäminen, yhdessä tekeminen sekä toimeentulon ja asumisympäristön kehittäminen. Kukin ryhmä kuvasi menetelmät, mittarit ja vastuutahot sekä aikataulut kullekin kehittämisaalueelle.

6.1 Lapset ja nuoret

KEHITTÄMISK OHEET	TAVOITTEET	MENETELMÄT	MITTARIT	VASTUUTAHO JA AIKATAULU
1. Yhteisöllisyyd en parantaminen ja turvallisen elinympäristö n kehittäminen	1. Hyvä itsetunto ja itsetuntemus	Toimintamallien kehittäminen yhteisöllisyyden parantamiseksi	Kouluterveyskys ely	Varhaiskasvatus , koulut ja oppilaitokset, Sedu ja SeAMK
	2. Syrjäytymisen ehkäisy Turvallisuuden takaaminen Yksinäisyyden poisto Ystäväpiiri ja vertaistuki (huomio nivelpäihteisiin)	Järjestetty toiminta syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja yksinäisyyden poistamiseksi		Kuraattorit ja nuorisopalvelu, seurakunnat
	3. Tuetaan lapsen/nuoren hyvää kehitystä Tuetaan vanhempien kasvatustehtävää	Seinäjoen vanhempien käsikirja: Konkreettista apua vanhemmuuteen eri ikäkausina	Käsikirja Kouluterveyskys ely	Ehkäpä- ja palveluverkosto vuonna 2018
		Yhdessä yhteistyöllä - toimintamalli, ohjaa arvostavaan kohtaamiseen. Toimintamalli yhdenvertaistaa eri yksiköiden (koulut ja varhaiskasvatus) käytänteet kiusaamisen ehkäisemiseen ja konfliktien ratkaisemiseen.	Kouluterveyskys ely, toimintamallin toteutumisen seuranta	Varhaiskasvatus ja koulut
		Turvallisuuden takaaminen lasten ja nuoren toimintaympäristöissä	Kouluterveyskys ely	Varhaiskasvatus , koulut ja oppilaitokset, Sedu ja SeAMK
		- Lakisääteinen turvallisuuksuunnit elma - Koulujen ja oppilaitosten päihdetoimintama llit viedään myös alakouluihin ja	Monessako päiväkodissa ja koulussa on turvallisuuksuun nitelma Monessako päiväkodissa ja koulussa on päihdetoiminta malli	Varhaiskasvatus , koulut ja oppilaitokset, Sedu ja SeAMK

	varhaiskasvatukseen		
	Systemaattinen ryhmäyttämisen jatkuminen koko opiskelun ajan	Mukana olevien koulu- luokkien määrä:	Esiopetuksessa toimivat, kuraattorit ja nuorisopalvelu, seurakunnat
	- Esiopetus, koulut, nuorisopalvelut ja seurakunnat	- esiopetus - alakoulu - yläkoulu - toinen aste	
	Kilpailuhengettömät harrastusmahdollisuudet	Urheiluseurojen kilpailuhengettömien harrastusryhmien lukumäärä	Liikuntapalvelut
	Matalankynnyksen tutustumismahdollisuudet harrastuksiin	Kouluterveyskysely harrastavien lasten lukumäärä	Nuoriso- ja liikuntapalvelut
	- Luonteviini kohtaamispaikkoihin, kauppoihin ja kirjastoon harraste-esittelyjä. - Kouluihin harraste-esittelyt: vanhempainillat, kerhot ja liikuntatunnit - Opas sähköisenä edullista tai kilpailuhengettömistä harrastusmahdollisuuksista		
	Lisää päihitteettömiä matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja nuorille	Avoimen toiminnan nuorisotilojen toimintatilastot	Nuorisopalvelut
	Vastuullinen yhteistoiminta elinkeinon ja yritysten kanssa Pakkamalli Festaripakkamalli	Uuden toiminnan tilastoinnin aloittaminen	Terveysten- ja hyvinvoinnin edistämisen koord. Ehkäpä-työryhmä Festaripakka-työryhmä

		Ankkuritoiminta	Rikosilmoitusten ja rikosten uusiutumisen määrä	Poliisi, nuoris- ja sosiaalitoimi
2. Yhdessä tekeminen lasten ja nuorten palveluissa	1. Päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat ja väkivalta tunnistetaan ajoissa ja potilas saa tukea	Kartoitetaan päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat ja väkivalta hoitosuhteen aikana ja tarvittaessa potilas ohjataan jatkohoitoon	Tilastointi esim. Audit	Lasten ja nuorten palveluverkoston toimijat, terveyskeskusten lääkärit.
	2. Perhekeskustoimintamallin kehittäminen ja käynnistäminen (LAPE-hanke)	Perhekeskuskoordinaattorin nimeäminen vuodeksi 2018 ja ohjausryhmätyöskentely	Perhekeskuksen käynnistyminen 2018	Seinäjoen perhekeskuksen ohjausryhmä luo perhekeskusmallin vuonna 2018 ja malli otetaan käyttöön 2019
	3. Tiedonkulku palveluissa Asiakas on keskiössä omien asioiden käsittelyssä	- Läpinäkyvyys palveluissa - Asiakas/palvelusunnitelman tekeminen yhdessä asiakkaan kanssa. - Viestintävastuusta sopiminen - sosiaalisen median hyödyntäminen - mitä, kenelle, miten (vastuuhenkilön nimeäminen?)	Asiakaspalaute	Lasten ja nuorten palveluverkoston toimijat
	4. Lapsen/nuoren huomioonottaminen aikuisten mielenterveys- ja päihdepalveluissa	TLP-menetelmään kouluttaminen ja menetelmän käyttö	TLP-menetelmään koulutettujen määrä	Lasten ja nuorten palveluverkoston esimiehet.
	Ohjaamotoiminnan käynnistäminen (kärkihanke)	Alle 30-vuotiaiden matalankynnyksen palvelujen kokoaminen monialaisena yhteistyönä	Ohjaamotoiminnan käynnistyminen	Seinäjoen kaupungin palveluiden tuottajien ja Sedun hanke

3. Toimeentulon ja asumisympäristön kehittäminen	1. Kaikki perusasteen päättäneet saavat jatko-opiskelupaikan	Oppilashuolto Oppilaanohjaus ja kesäohjaus	Pudokkaiden lukumäärä Opintonsa keskeyttäneiden lukumäärä Aktivointiaste	Oppilashuolto ja opot, etsivä nuorisotyö
	2. Kaikille alle 25-vuotiaille on työ- tai opiskelupaikka	Ohjaamatoiminta Opinto-ohjaus Oppilaitosten joustavat opinpolut	TE-palveluiden tilastot työttömyydestä	Seinäjoen kaupungin palveluiden tuottajat, Sedu, Kela, TE-palvelut ja TYP
	3. Hyvä asumisympäristö asukasyhdistystoiminta	Osallisuuskoordinaattori valittu vuonna 2017	Asukasyhdistysten määrä	Osallisuuskoordinaattori
	4. Opiskelija-asuntojen asukastoiminnan kehittäminen	Opiskelijoiden osallistaminen Osallisuuskoordinaattori Olohuone	Asukasviihtyvyysskysely	Seinäjoen kaupunki/Sevas

6.2 Työikäiset

1. Yhteisöllisyyden parantaminen ja turvallisen elinympäristön kehittäminen

Taustaa

Hyvä itsetunto ja itsetuntemus, ihminen tuntee kuuluvansa joukkoon, liikunta, luonnon ja kulttuurin monimuotoisuus, itselle tärkeää ja mielekästä tekemistä, osallistua ja vaikuttaa yhteisön elämään ja sitä koskevaan päätöksentekoon, osallisuuden edistäminen ja yhteisöllisyyden lisääminen: jokaisella asukkaalla on mahdollisuus, sosiaalinen kanssakäyminen, syrjäytymisen ehkäisy, turvallisuuden takaaminen (tunne, että pidetään huolta ja saa apua), tyytyväisyys omaan elämään, vapaaehtoistoiminta ja kansalaisjärjestöt, yksinäisyyden poisto ja yksinäisyyden tunteen vähentäminen ystäväpiiri ja vertaistuki.

Tavoitteet (3-6)

1. Kaikki ovat elämäntilanteestaan riippumatta tasavertaisia kyläläisiä.
2. Kyläläiset voivat elää arkeaan ja elämäänsä turvallisessa ympäristössä.
3. Kyläläisillä on mahdollisuus saada ystäviä ja vertaistukea.

Menetelmät

Kunta edistää maksuttomiin tapahtumiin ja harrasteisiin pääsemistä (julkisten kulkuyhteyksien ylläpitäminen, edulliset bussiliput) huomioiden myös päihitteettömät tapahtuma-alustat. Julkiset kulkuyhteydet tulisi toimia myös klo 16 jälkeen (vrt. työikäisten harrasteet pääosin ilta-aikaan, Seinäjoen kaupungin ehkäisevä mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2018-2022)

tapahtumia on myös viikonloppuisin). Mahdollistetaan julkisten liikenneyhteyksien käyttö sekä palvelusetelin laaja-alainen käyttö (sis. harrastukset).

Kunta julkaisee vuosittain selkokielisen paperisen ja sähköisen oppaan, jossa on koottuna kaikki Seinäjoen seudulla toimivat harrastusmahdollisuudet, yhdistystoiminta ja osallisuutta edistävät toimijat yhteystietoineen. Huomioidaan myös matalakynnyksiset harrastusmahdollisuudet. Selkokielisyys tarkoittaa tässä yhteydessä selkeän suomen kielen lisäksi myös vieraat kielet alueellinen maahanmuutto huomioiden. Opas sisältää julkiset liikenneyhteystiedot ja konkreettisen tiedon, miten näihin toimintoihin pääsee. Palvelujen ja toimintojen sijainti huomioidaan kaupunkisuunnittelussa. Ei riitä, että kyläläiset pääsevät sivukyliltä ja kauppakeskusten reuna-alueilta kaupunkikeskuksiin, jos toiminnot sijaitsevat etäällä heidän käyttämistään liikenneväylistä. Osallisuutta tukevia yhdistys- ja harrastetoimintoja viedään myös Seinäjoen reuna-alueille (toiminnot sinne missä on kyläläisiä).

Kunta kokoaa erilaiset toimijat yhteen esimerkiksi mobiiliversiona.

Kaupungin sovellusohjelman RINKI hyödyntäminen asukasvaikuttavuuden vahvistamiseksi.

Mittarit

- Kyläläisille kohdennetaan helposti vastattava kysely: Ketkä osallistuvat esim. harrastustoimintaan, ketkä jäävät ulkopuolelle ja miksi.
- Tunnistetaan osallistumattomuuden esteet. Kyselyn toteuttajatahoina yhteistyössä kunta, yhdistykset, kansalaisopistot, hyvinvointialojen yrittäjät.
- Tapahtumien sisällöllinen seuranta ja arvioiminen yhteisöllisyyden lisäämisen näkökulmasta
- Verkostokartan (esim. mobiiliversio) käyttöaste
- Matalakynnyksisten harrastusmahdollisuuksien käyttäminen

Vastuutaho ja aikataulu (2018-2020)

Kaupunkiympäristön toimiala edistää julkisten kulkuyhteyksien ylläpitämistä ja suuntaa vähävaraisille edullisia bussilippuja.

Elinvoima koordinoi vapaaehtoistoimintaa ja kokemusasiantuntijatoimintaa. Koordinointi toteutuu sähköisesti ja puhelinpalveluna. Esim. nettisivuilla on vapaaehtoistyöntekijöiden ja kokemusasiantuntijoiden ”varausjärjestelmä” arjen toimintoihin (esim. kauppa-asiointi, lääkärissäkäynti, kirjastossa käynti, kausilipun osto bussiin jne.).

Kaikille kyläläisille ei riitä kulkuyhteyksien mahdollistaminen vaan kyläläiset saattavat tarvita itselleen saattajan (ei henkilökohtainen avustaja).

Elinvoima koordinoi ja edistää verkostokartan kehittämistä.

Elinvoima, vapaa-aika ja kulttuuritoimi kokoavat sekä julkaisevat vuosittain yhteisen tiedotusalan kaikenikäisille, paperisen ja sähköisen oppaan, jossa on koottuna kaikki Seinäjoen seudulla toimivat harrastusmahdollisuudet, yhdistystoiminnot ja osallisuutta edistävät toimijat.

Seurakunta koordinoi omaa toimintaansa. Päihdepalvelujen tukitoiminta.

2. Yhdessä tekeminen

Taustaa

Arkipäivän apua (lapsi)perheille silloin kun perheen tilanne on syystä tai toisesta kuormittunut, erityistä tukea tarvitsevien palvelumallit, etsitään toimintatapoja, jotka painottuvat entistä enemmän yhteistyön sijasta yhdessä tekemiseen, päihteiden käytön lisääntymistä ehkäisevä työ monialaisessa opiskelijatyössä, koulukiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisy ja niihin puuttuminen, lasten ja nuorten sekä muiden väestöryhmien mielenterveyden ja päihteettömyyden edistäminen, lastensuojelun tarve ja tarpeen arviointi, matalan kynnyksen palvelut, oikea-aikainen palvelu, monialaisen uuden toimintakulttuurin kehittyminen ja kasvu, palvelut ovat hajallaan ja monialaiseen yhteistyöhön ei ole muodostunut selkeää toimintamallia, henkilöillä joilla on samanaikaisesti erilaisia ongelmia ovat suuri haaste oikea-aikaisille palveluille ja varhaiselle puuttumiselle, nuorten (+ muut väestönosat) mielenterveyden edistäminen ja häiriöiden ehkäisy, nuorten tukeminen päihteettömyyteen ja varhainen puuttuminen alkavaan päihteiden käyttöön, nuorille yhteistä tekemistä, kokoontumispaikkoja keskustaan, operatiivisen tiedonvaihdon varmistaminen. Tämä edellyttää, että tunnetaan asiakirjajulkisuuteen ja tiedonvaihtoon liittyvä lainsäädäntö ja ohjeet. Perheiden ja vanhemmuuden tukeminen (vanhemmuuden ajokortti - avoimet systemaattiset suunnitellut yleisötilaisuudet lasten ja nuorten vanhemmille), vanhempien tukeminen - turvallinen arki, rikollisuuden torjunta Ankkuri, sosiaalisen median hyödyntäminen. Sosiaalisen median käyttö tuen tarjoamisessa. Virtuaaliset Steissit, Pilarit, poliisiasemat, yms. tukea tulee tarjota kaikille väestöryhmille ja perheille sosioekonomisista eroista huolimatta, vaikuttaminen huumemyönteisyyteen, varhainen ongelmien tunnistaminen ja tuki perheille, yksi paikka, josta saadaan palvelut (perhe, vastuutyöntekijä ja yhteistyötahot yhdessä), yksinäisyyden poisto oli merkittävä kehittämiskohde kaikissa kyselyissä, ylisukupolvisen huono-osaisuuteen vaikuttaminen, huomioidaan myös maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvät näkökulmat.

Tavoitteet (3-6)

- 1) Kyläläisille suunnatuissa palveluissa asiakkaan elämäntilanne huomioidaan kokonaisvaltaisesti
- 2) Kyläläisten hyvinvointia tuetaan yhteisvastuullisesti
- 3) Kyläläisten kansalaiskampanin kehittämisen

Menetelmät

- Kyläläisille suunnattuja palveluja toteutetaan monialaisissa toimipisteissä. Auttamistyötä tehdään yhdessä ammatillisten asiantuntijoiden ja kokemusasiantuntijoiden kanssa.
- PAKKA -toimintamallin käyttöönotto ja juurruttaminen. Pakka-toimintamallin mukaisella työllä vaikutetaan paikallisiin yhteisöihin alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisemiseksi. Toimintamallissa huomiota kiinnitetään erityisesti alkoholin, tupakan ja rahapeliin saatavuuden sääntelyyn kysynnän vähentämisen rinnalla.
- Kansalaiskampanin kehittämisen monitoimijaisesti yhteisöllisyyttä korostaen ja kohdennetaan suunnittelua ja toimintaa.

- Seurataan hyvinvointitietoja esim. sairastuvuus, perusterveydenhuollon käynnit, mielenterveys ja päihdepalvelujen käyttö.

Mittarit

Kyläläisten hyvinvoinnin mittareina esimerkiksi opiskelijoiden määrä ja mahdolliset keskeyttämiset, aktivointiaste, työllisyys- ja työttömyysaste, sosiaali- ja terveystalvelujen käyttöaste, harrastetoimintojen ja kokoontumispaikkojen käyttöaste, päihdetilastot, rikostilastot. Ei kuitenkaan riitä, että tiedetään käyttöaste vaan tarvitaan tietoa myös käyttäjäprofiilista, jolloin tunnistetaan ketkä työikäisistä kyläläisistä jäävät hyvinvointia tukevien toimintojen ulkopuolelle tai näyttäytyvät niissä vähäisessä määrin. Huomioitavana myös Seinäjoella asuvat ja elävät opiskelijat - millaisiin toimintoihin he osallistuvat, mihin eivät, mitä ammatillisia palveluja he käyttävät (terv.huolto, sos.toimi, päihdepalvelut jne.). Kunnan väestömuutosten seuranta tuottaa myös tärkeää dataa työikäisille ja työttömille kohdentuvien toimintojen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Keitä tänne muuttaa, ketkä muuttavat pois ja miksi.

Vastuutaho ja aikataulu (2018-2020)

- Sosiaali- ja terveystalvelut vakiinnuttaa ANKKURI -toiminnan.
- Moniammatilliset tiimit tuottavat uusia toimintamalleja. Yhteistyön sijaan yhdessä tekemistä (ylisektoriaaliset toimijat kuten poliisi, sosiaalityö, kuntasuunnittelu, terveystalvelut, koulutusedustajat, työllisyystalvelut, hyvinvointitalveluyrittäjät, järjestöt ja seurakunnat).
- Vanhan Sairaalan remontin jälkeen tarvitaan kylätalon toiminnan koordinoitua ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyön suunnitelma huomioiden. Koordinointiin haetaan hankerahoitus.

3. Toimeentulon ja asumisympäristön kehittäminen

Työllisyys, opiskelu, toimeentulo, hyvä asuminen ja liikkuminen, asumisympäristö ja talous

Taustaa

Asuinympäristön mahdollisuus puuttua ongelmiin, asukasyhdistykset, vuokranantajat, asumisympäristö, etsivätyö, oppilashuollon ulkopuoliset nuoret, hyvä asuminen ja liikkuminen, julkinen liikenne mahdollistaja tai este, kotona asumisen tukeminen, luomalla ympäristöön päihdeettömyyttä toimintaa -> Talkoot, ilman päihdeitä ->Yhteisöllisyyttä ->Tunnetaan naapurit ->Luodaan yhteishenkeä, mielenterveysongelmat, moniongelmaisuus, haaste palvelujärjestelmälle ja myös kaupunkisuunnittelulle, osallisuus ja vaikuttamismahdollisuus ympäristön kehittämiseen (Kasper), perheiden sosioekonomisten erojen kasvu, perheiden rikkonaisuus yhdistettynä mielenterveysongelmiin, plus päihdeongelmat, päivätoiminta, riittävä lepo ja uni, talous, raha-asiat ok, terveellinen ruokavalio, työllisyys, opiskelu, toimeentulo, voitaisiin jo talon rakennusvaiheessa päättää, että kohteesta tulee päihdeettömän asuinrakennus, jolloin vuokranantajalla tulee samalla oikeus valita asukkaat päihdeettömyyden perusteella, ihan samoin kuin rakennetaan savuttomia kohteita. Yhteisruokailumahdollisuuksien lisääminen, yritysten ymmärryksen vahvistaminen työhyvinvoinnista. Matalakynnyksisten työllisyyttä edistävien palveluiden tarjoaminen. Huomioidaan myös osatyökykyisten työelämään tukeminen ja työssä pysyminen. Kaikelle osaamiselle ja työkyvyille väyliä työelämään. Tuetaan myös opiskelijoita hyvinvoinnin edistämässä ja työllistymisessä.

Seinäjoen kaupungin ehkäisevä mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2018-2022

Tavoitteet (3-6)

1. Kyläläisille mahdollistetaan hyvän elämän ja asumisen edellytykset hänen elämäntilanteensa kokonaisvaltaisesti huomioiden.
2. Kyläläisille mahdollistetaan monipuolisia väyliä työelämään
3. Kyläläisten työhyvinvointia tuetaan
4. Päihde- ja mielenterveysasiakkaiden työllistymisen edistäminen, erityisesti nuorten osalta

Menetelmät

- Kaupunkisuunnittelussa huomioidaan kyläläisten/asukkaiden yhteisöllisyyttä mahdollistavat elementit (vrt. Toimintojen talo, kansalaisopisto ja erilaiset kerhohuoneet).
- Kyläläisille mahdollistetaan mielekäs tekeminen - asukasyhdistys
- Avun hakemista helpotetaan.
- Elinvoima vahvistaa työllisyydenhoidon palveluita ja koordinoitua.
- Hyvinvoinnin toimiala kehittää ja toteuttaa nuorille ja aikuisille monialaista Ohjaamomallia. (Valtakunnallinen hanke joka tuottaa alle 30-vuotiaille matalan kynnyksen paikkoja, joista saa työllistymiseen, asumiseen, koulutukseen ja elämänhallintaan tukea ja ohjausta.)

Mittarit

Mielekkäiden toimintapaikkojen kartoitus ja seuranta, kyläläisten hyvinvoinnin mittareina esimerkiksi opiskelijoiden määrä ja mahdolliset keskeyttämiset, aktivointiaste, työllisyys- ja työttömyysaste, sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöaste, harrastetoimintojen ja kokoontumispaikkojen käyttöaste, päihdetilastot, rikostilastot, asukaskyselyt, asunnottomien tilastot, yhteisten keittiöiden lukumäärät.

Aikataulu (2018-2020)

- kaupunkiympäristön toimiala hankkii ns. kyläbusseja, joilla viedään monitoimitalon toiminta (harraste- ja kohtaamistila) Seinäjoen keskustan ulkopuolella asuville henkilöille. Monitoimitalossa (tai kylätalo) ja kyläbussissa on tarjolla myös arjen ohjaus- ja neuvontapalvelua (miten haetaan asuntoa, mistä saa apua kodinhoitoon ja/tai ulkotöihin, mistä saan apua internetin/kännykän käyttöön jne. jne.) Monitoimitalossa ja kyläbusseissa toimii kokemusasiantuntijapalvelujen koordinaattori. Kyläbussit saadaan bussiliikenneyrittäjiltä (käytöstä poistettut) ja ne restauroidaan uudiskäyttöön Sedun oppikorjaamossa. Kyläbussissa ja kylätalossa on ennakoon ilmoitettuina päivinä mukana myös ammatillisia asiantuntijoita kuitenkin siten, ettei heidän rooliaan korosteta liiaksi (leimaavuuden estäminen). Kyläbussien liikennöinnissä huomioidaan myös ilta-ajat.

6.3 Ikäihmiset

KEHITTÄMISKOHTEET	TAVOITTEET	MENETELMÄT	MITTARIT	VASTUUTAHO JA AIKATAULU
1. Yhteisöllisyyden parantaminen ja turvallisen elinympäristön kehittäminen	1. Yhteistyön kehittäminen sosiaali- ja terveystoimialan eri ammattilaisten kesken	Yhteiset tapaamiset säännöllisesti, yhteinen palvelutiedote	Raportointi toteutumasta	Tulosaluejohtajat
	2. Käyttäjien ja asiantuntijoiden hyödyntäminen palveluita suunniteltaessa. Kokemusasiantuntijuuden ja vertaistuen mahdollistaminen	Kokemustoimijoiden kouluttaminen ja vertaistukiryhmien järjestäminen tarpeita vastaavaksi.	Mitataan koulutettujen määrää. Mitataan vaikuttavuutta kyselyllä.	Tulosaluejohtajat, ammattihenkilöstö
	3. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden edistäminen, huomioidaan yhteisöllisyys kunnan kaikissa toiminnoissa	Ikääntyvien kulttuuritoiminnan kanssa tehtävän yhteistyön kehittäminen ja hyödyntäminen.	Tilastointi, raportointi, kysely tai haastattelu asiakkaille (tutkimusmenetelmät valitaan tarvittavaa tutkimustietoa vastaavaksi) Asiakkaiden haastattelu	Monialainen yhteistyö kaupungin eri toimijoiden kesken.
	4. Järjestöjen ja yhdistysten mahdollisuudet järjestää vertaistukea ja muuta koordinoitua toimintaa.	Koordinoitu ystävätoiminta tarvitsijan ja tuottajan toimesta sekä muu vapaaehtoistoiminta. Yhteistyömenetelmien luominen varhaiskasvatukseen ja koulujen kanssa.	Raportointi	Yhdistykset ja järjestöt

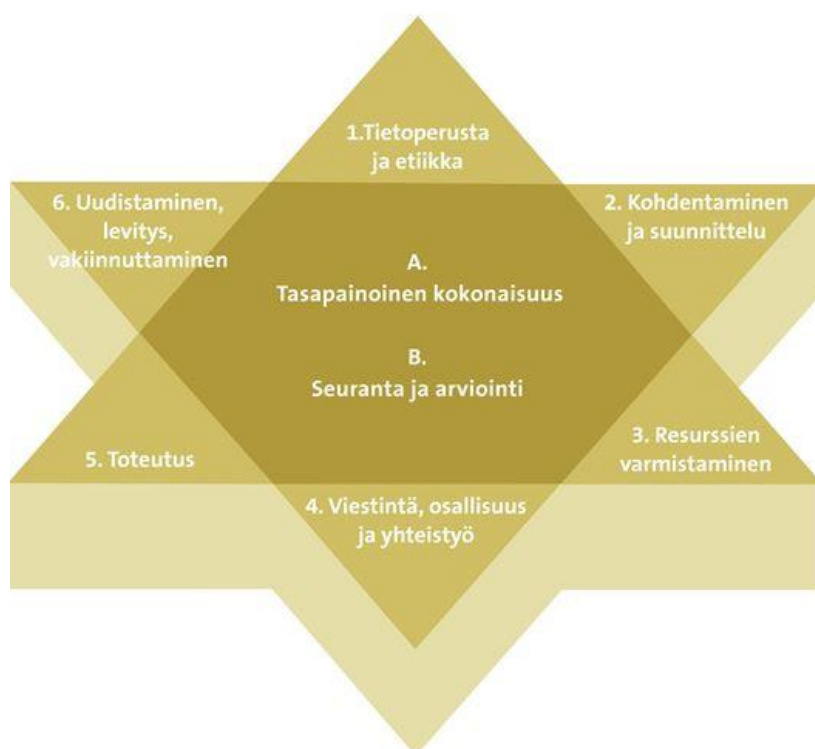
	5. Järjestetään kohdennettua harrastustoimintaa ikääntyville.	Tarvelähtöistä ja hyvinvointia tukevaa monipuolista toimintaa esimerkkinä ideoita: hyvinvointi tv, muistikaverit, mummo- ja paappakummit	Asiakaskysely tarpeesta	Oppilaitokset, varhaiskasvatus
	6. Mielenterveyden- ja päihteiden käytön tunnistaminen	Ammattihenkilöiden kouluttaminen	Koulutussuunnitelma	Tulosaluejohtajat, ammattihenkilöstö
2. Yhdessä tekeminen Luokitellaan ja priorisoidaan	1. Mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuus yhden oven takaa.	Keskitetty palvelutarpeen arviointi, oikeat palvelut, oikeaan aikaan	Asiakasvirta Raportointi	Tulosaluejohtajat, esimiehet
	Tiedon ja tuen antaminen elämän muutosvaiheessa olevalle. (eläköityminen, leskeytyminen)	Asiakkaan käytettyjen palveluiden seurantarjestelmä. yhdistystoiminnan ja kansalaisopiston palvelujen markkinointi	Toimintakykyarvio seurantarjestelmien/ alustojen luominen, raportointi toteumasta	Ammattihenkilöstö, Tulosaluejohtajat, järjestöt, toimeentulopalvelut
	2. Ehkäisevän toiminnan ja kotiin tuotavien jalkautuvien palveluiden kehittäminen ikäihmisille.	Kotikäynnit, kotikuntoutus,	Raportointi	Tulosaluejohtajat, esimiehet, ammattihenkilöstö
	Mukautuvan työn periaatteiden mukaan kehitettävät palvelut	Tuotetaan laajasti ja monipuolisesti kotiin tarjottavia	Asiakaskysely	

		palveluita. Muisti- ja ikäystävällinen palvelumuotoilu Toimintakäytännöjen kokeilut Palvelujärjestelmien kehittäminen uusiutumiskykyiksi yhdessä käyttäjien kanssa	Mitataan käyttäjäkokemuksia	
3. Toimeentulon ja asumisympäristön kehittäminen	1. Tavoittaa varhaisessa vaiheessa avuntarvitsijat 2. Asuinympäristön rakentaminen tai muokkaaminen sellaiseksi, että tarvittavat palvelut saavutetaan ja asuinympäristö on turvallinen 3. Ikäihmisten toimeentulon ja asuinympäristön turvaaminen itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. 4. Palveluiden tuottajat kehittävät palveluita ikäystävälliseen suuntaan	Henkilökunnan kouluttaminen, etsivä työ, hankkeet Esteetön kulku, liikkuvat palvelut, lähipalvelut Asuinympäristön virikkeellisyys; kulttuuri, kuntouttavat palvelut Muisti- ja ikäystävälliset palvelut Monialainen yhteistyö ja neuvonta Sosiaaliohjaajan kotikäynnit Keskitetty palveluohjaus: joukkoliikenne, kaupat, apteekit, kulttuuri	Hankeraportointi + muu raportointi Kyselyt ja haastattelut asiakkailta. Yhden oven periaate Tyytyväisyyskyselyt Ikäystävällinen tiedotus Tyytyväisyyskyselyt Ikäystävällinen tiedotus	Tulosaluejohtajat Henkilöstö Kaupunkisuunnittelu, asukkaat ja yhteisöt Ikäkeskus Moniammatillisuus -liikkuvat palvelut -psykiatriset tiimit Yritykset ja kaupat, Ikääntyvien kulttuuritoiminta

7 Seuranta ja arviointi

1. Ehkäisevä mielenterveys- ja päihdesuunnitelman toteutusta arvioi ja seuraa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmä, lautakunnat ja tulosalueet (hyvinvointikertomuksen avulla) ja tavoitematriiseissa asetettujen tavoitteiden avulla. (Arviointi tehdään tavoite- ja toimenpidematriisin avulla, jossa on asetettu suunnitelman arvioinnin/toteutumisen mittarit.)
2. Työvaliokunta valmisti ehdotukset laaditun suunnitelman raameiksi ja arvioinniksi. Ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön laaja työryhmä vahvisti 12.5.2017, että arvioinnissa otetaan huomioon ao. asiat. Työryhmä arvioi 20.6.2018 laadittujen kriteerien toteutumista asteikolla 1-10.
 - Kaikki väestöryhmät otetaan huomioon; eri-ikäiset, sairaat, vammaiset, kielivähemmistöt, maahanmuuttajataustaiset henkilöt sekä työtä vailla olevat henkilöt (7)
 - Suunnitelman valmistelu on avoin prosessi, johon kaupungin asukkaat voivat osallistua (10)
 - Suunnitelman tulee tukea ennaltaehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön suunnittelua ja toteutusta muuttuvassa palvelurakenteessa (8)
 - Kansanterveyshaasteet otetaan huomioon: asetetaan tietoon pohjautuvat tavoitteet ja toimenpiteet (8)
 - Kaksisivuinen tiivistelmä (10)
 - Monikulttuurisuus näkyy suunnitelmassa (6)
 - Sanotukseen tulee kiinnittää huomiota. Sanotuksen on oltava myönteistä ja vahvuuksia painottavaa. (9)
 - Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön suunnitelma on osa kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä (10)
 - IVA ihmisiin kohdistuvat vaikutukset otetaan arvioinnin ja päätöksen teon osaksi (7)
3. Ehkäisevän päihdetyön laatukäsikirjan mukaan ehkäisevän päihdetyötä arvioidaan laatutähden avulla. (<https://thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde-tyo/paihdestrategiat/ehkaisevan-paihde-tyon-laatutahti-uusi>)
 - Tietoperusta ja etiikka
 - Kohdistaminen ja suunnittelu
 - Resurssien varmistaminen
 - Viestintä, osallisuus ja yhteistyö
 - Toteutus
 - Uudistaminen, levitys, vakiinnuttaminen

Kuva 9. Laatutähti

Liitteet

Liite 1 Ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelmaa valmisteleva työryhmä 2016-2017

Frantti-Malinen Ulla, työryhmän puheenjohtaja, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaattori	Seinäjoen kaupunki, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikkö
Haavisto Pirjo, osastonhoitaja	Sosiaali- ja terveyskeskus, avoterveydenhuolto, mielenterveyshoitotyö
Hautamäki Pekka, nuorisotoimenjohtaja	Seinäjoen kaupunki, nuorisokeskus
Hietarinta Anu, opiskelijapalvelujen kehittämispäällikkö	Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Koulutuskeskus Sedu
Hirvelä Anu, sosiaalityöntekijä	Sosiaali- ja terveyskeskus, aikuissosiaalityö
Hyytinen Sari, osastonhoitaja	Sosiaali- ja terveyskeskus, avoterveydenhuolto, neuvolat
Jussila Matti, sihteeri, kokemusasiantuntija	Seinäjoen Alueen Mielenterveysyhdistys ry
Järvi Ville, erityisopetuksen rehtori	Seinäjoen kaupunki, perusopetus
Karhunen Katja, sosionomidiakoni	Seinäjoen alue seurakunta
Karimerto Pekka, vertaisohjaaja	Pelirajat´on vertaistoiminta
Koukkari Sari, päihdepalvelujen johtaja	Seinäjoen kaupungin päihdepalvelut
Kuusio Kati, kriisikeskusjohtaja	Lakeuden Mielenterveysseura ry Kriisikeskus Mobile
Kuusisto Maija, toiminnanjohtaja	Nurmon Sininauha ry, Sissalan päivätoiminta ja Päivä- ja kohtaamiskeskus Plakkari
Lintala Urpo, rikosylikomisario	Pohjanmaan poliisilaitos
Louko Kirsti, yrittäjä	Seinäjoen yrittäjät ry
Luhta Reetta-Maija, työryhmän sihteeri, kehittämissuunnittelija	EPSHP, perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen yksikkö Aksila
Meyer-Jokiranta Sonja, työllisyyspalvelupäällikkö	Seinäjoen kaupunki, AVANTI -työllisyyspalvelut
Niemi Jukka, kokemusasiantuntija	Seinäjoen Alueen Mielenterveysyhdistys ry
Niinimäki Asta, lehtori	Seinäjoen ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala
Pekkala Heidi, osastonhoitaja	Sosiaali- ja terveyskeskus, kaupunginsairaala,
Penttilä Päivi, toiminnanjohtaja	FinFami Etelä-Pohjanmaa ry
Rajala Tuula, asiakkuuspäällikkö	Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa
Rintakari Johanna, osastonhoitaja	Sosiaali- ja terveyskeskus, avoterveydenhuolto, neuvolat
Ristolainen Marjut, Pohjanmaan aluekoordinaattori	EHYT ry
Salovaara Pia, sosiaalityöntekijä	Seinäjoen kaupunki, vammaispalvelut
Savolainen Otto, diakoniajohtaja	Seinäjoen alue seurakunta
Sillanpää Julia, kehittämissuunnittelija	EPSHP, perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen yksikkö Aksila, Yhteinen keittiö- ja Neuvokas perhe-
Tuomi Suvi, kotihoidon vastaava terveydenhoitaja	Sosiaali- ja terveyskeskus, vanhustyö
Vuolteenaho Irma, päihdepalvelujen johtaja	Seinäjoen kaupungin päihdepalvelut

Liite 2 Ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyön suunnitelmaa valmistelevan työvaliokunnan jäsenet 2016-2018

Frantti-Malinen Ulla, puheenjohtaja , hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinaattori	Seinäjoen kaupunki, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yksikkö
Haavisto Pirjo, osastonhoitaja	Sosiaali- ja terveystakeskus, avoterveydenhuolto, mielenterveyshoitotyö
Järvi Ville, erityisopetuksen rehtori	Seinäjoen kaupunki, perusopetus
Koukkari Sari 6.3.2017 saakka, Vuolteenaho Irma 4.4.2017 lähtien, päihdepalvelujen johtaja	Sosiaali- ja terveystakeskus, Seinäjoen kaupungin päihdepalvelut
Luhta Reetta-Maija, sihteeri , kehittämissuunnittelija	EPSHP, perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen yksikkö Aksila
Meyer-Jokiranta Sonja, työllisyyspalvelupäällikkö	Seinäjoen kaupunki, AVANTI -työllisyyspalvelut
Pekkala Heidi, osastonhoitaja	Sosiaali- ja terveystakeskus, kaupunginsairaala, Myllypuistosairaala
Työvaliokunnan varajäsenet	
Hauta Tiina, johtava koulukuraattori	Seinäjoen kaupunki, sosiaalipalvelut, Pilari
Hautamäki Pekka, nuorisotoimen johtaja	Seinäjoen kaupunki, nuorisokeskus
Suvisalmi Anne, työvalmentaja	Seinäjoen kaupunki, AVANTI -työllisyyspalvelut

Liite 3 Seinäjoen ehkäisevää mielenterveys- ja päihdesuunnitelmaa valmistelevat pientyöryhmät 2017

Lapset ja nuoret

Hakasaari Daniel	Seinäjoen kaupungin nuorisovaltuusto
Hietarinta Anu, opiskelijapalvelujen kehittämisspäällikkö	Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Koulutuskeskus Sedu
Hyytinen Sari, osastonhoitaja	Sosiaali- ja terveystakeskus, avoterveydenhuolto, neuvolat
Järvi Ville, erityisopetuksen rehtori, ryhmän kokoonkutsuja	Seinäjoen kaupunki, perusopetus
Leppä Oona	Seinäjoen kaupungin nuorisovaltuusto
Mäkynen Raisa	Seinäjoen kaupunki, nuorisokeskus
Noponen Jari, rehtori	Seinäjoen kaupunki, perusopetus
Penttilä Päivi, toiminnanjohtaja	FinFami Etelä-Pohjanmaa ry
Rajala Tuula, asiakkuuspäällikkö	Etelä-Pohjanmaan Osuuskauppa
Ristolainen Marjut, Pohjanmaan aluekoordinaattori	EHYT ry
Sillanpää Julia, kehittämissuunnittelija	EPSHP, perusterveydenhuollon ja terveyden edistämisen yksikkö Aksila, Yhteinen keittiö- ja Neuvokas perhehankkeet
Vuorio Sonja, sosiaalityöntekijä	Seinäjoen kaupunki, sosiaalipalvelut, Pilari

Työikäiset

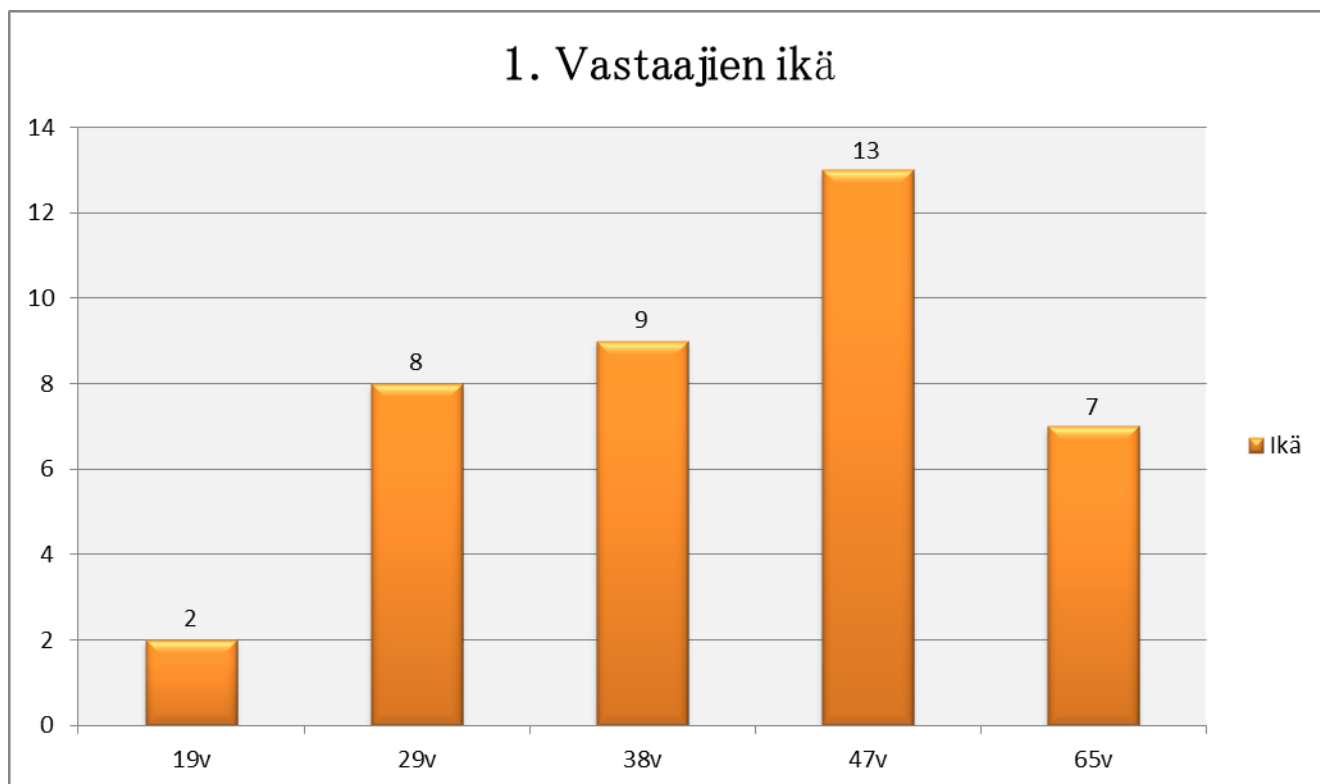
Haavisto Pirjo, osastonhoitaja	Sosiaali- ja terveyskeskus, avoterveydenhuolto, mielenterveysshoitotyö
Hirvelä Anu, sosiaalityöntekijä	Sosiaali- ja terveyskeskus, aikuissosiaalityö
Jussila Matti, sihteeri, kokemusasiantuntija	Seinäjoen Alueen Mielenterveysyhdistys ry
Karimerto Pekka, vertaisohjaaja	Pelirajat 'on vertaistoiminta,
Kuusio Kati, kriisikeskusjohtaja	Lakeuden Mielenterveysseura ry Kriisikeskus Mobile Seinäjoki
Kuusisto Maija, toiminnanjohtaja	Nurmon Sininauha ry, Sissalan päivätoiminta ja Päivä- ja kohtaamiskeskus Plakkari
Lintala Urpo, rikosylikomisario	Pohjanmaan poliisilaitos
Louko Kirsti, yrittäjä	Seinäjoen yrittäjät ry
Meyer-Jokiranta Sonja, työllisyyspalvelupäällikkö	Seinäjoen kaupunki, AVANTI -työllisyyspalvelut
Niinimäki Asta, lehtori, ryhmän kokoonkutsuja	Seinäjoen ammattikorkeakoulu, sosiaali- ja terveysala
Salovaara Pia, sosiaalityöntekijä	Seinäjoen kaupunki, vammaispalvelut
Savolainen Otto, diakoniajohtaja	Seinäjoen alue seurakunta
Vuolteenaho Irma, päihdepalvelujen johtaja	Sosiaali- ja terveyskeskus, Seinäjoen kaupungin päihdepalvelut

Ikääntyneet yli 65 -vuotiaat

Heino Iiro, ikäneuvoston sihteeri	Sosiaali- ja terveyskeskus, ikäkeskus
Huhtamäki Minna, toiminnanjohtaja	Etelä-Pohjanmaan muistiyhdistys
Kortteinen Maija, sosionomiopiskelija	SeAMK
Niemi Jukka, kokemusasiantuntija	Seinäjoen Alueen Mielenterveysyhdistys ry
Pekkala Heidi, osastonhoitaja, ryhmän kokoonkutsuja.	Sosiaali- ja terveyskeskus, kaupunginsairaala, Myllypuistosairaala
Takala Hannele, ikäihmisten sosiaalityöntekijä	Sosiaali- ja terveyskeskus, ikäkeskus
Tallgren Soile, vastaava ohjaaja	Hoivakoti Kissanpäivät
Tuomi Suvi, kotihoidon vastaava terveydenhoitaja	Sosiaali- ja terveyskeskus, vanhustyö

Liite 4 Asukaskysely

Seinäjoen kaupungin sivuilla nettikysely kaupunkilaisille ehkäisevää päihde- ja mielenterveyssuunnitelmaa varten 7.11.2016- 31.5.2017

alle 20v.	20-29v.	30-39v.	40-49v.	yli 50v.
2	8	9	13	7
5 %	21 %	23 %	33 %	18 %

Vastaajien iän keskiarvo 39 vuotta.

Mitkä asiat tukevat mielen hyvinvointia arkielämässäsi?

(vastaajien määrä 40)

- hyvät ihmissuhteet
- tukiverkostot
- terveys
- vakituinen työpaikka
- säännölliset elämäntavat
- harrastukset
- luonto ja kulttuuri
- viihtyisiä ympäristöjä, joissa liikkua
- kansalaisopiston opiskelu- yms. harrastemahdollisuudet
- rauhoittuminen, lepo ja hiljaisuus
- esteetön ja turvallinen kaupunkiympäristö
- mahdollisuus osallistua matalan kynnyksen sosiaalisiin tapahtumiin

Miten edistäisit/toteuttaisit päihteettömyyttä omassa elinympäristössäsi?

(vastaajien määrä 38)

- lisää päihteettömiä tapahtumia
- mielekästä tekemistä viikonloppuisinkin
- oma esimerkki on tärkein
- avointa keskustelua ja tietoa päihteiden haittavaikutuksista
- kokemusasiantuntijoita kouluille
- valvontaa lisää
- kaupungin satsaaminen ja organisointi yhteisöllisen ja päihteettömän toiminnan järjestämiseksi kaikenikäisille (maksutonta/edullista)
- kaupunki voisi herättää/innostaa kyläyhdistyksiä
- kaupungin oma somekanava, jonka kautta infoja kaupungilta ja kannustus kaikki kuntalaiset osallistumaan hyvinvointia lisääviin ajankohtaisiin/vaihtuviin teemajuttuihin
- lisää ryhmäliikunta mahdollisuuksia

Miten vähentäisit rahapelaamista/rahapelaamiseen liittyviä haittoja omassa elinympäristössäsi?

(vastaajien määrä 35)

- koneiden määrän vähentäminen -> pois kaupoista
- pikapelien kauppaaminen kassoilla on suorastaan katalaa
- rahapelit sijoitettaisiin kohdennettuihin paikkoihin, esim. pelihallit
- mainonnan vähentäminen
- netissä pelailu kieltoon
- lisäämällä alan ammattilaisia, jotka osaavat auttaa oikealla tavalla
- ennaltaehkäisyyn kannattaa panostaa tässäkin asiassa
- haittavaikutuksista kerrotaisiin enemmän
- kokemusasiantuntijat
- aikarajat peleihin
- somen hyödyntämistä tässäkin kaupungin osalta
- yhteistyö eri viranomaisten kanssa, esim. ulosotossa oleva tai velkakierteessä oleva, työtön tai muuten riskitapaukseksi luokiteltavalta pois pelioikeudet (edellyttää, että pelaaminen todennettaisiin/varmennettaisiin)

Miten haluaisit vaikuttaa mielenterveyteen ja ehkäisevään päihdetyöhön liittyvään päätöksentekoon?

(vastaajien määrä 36)

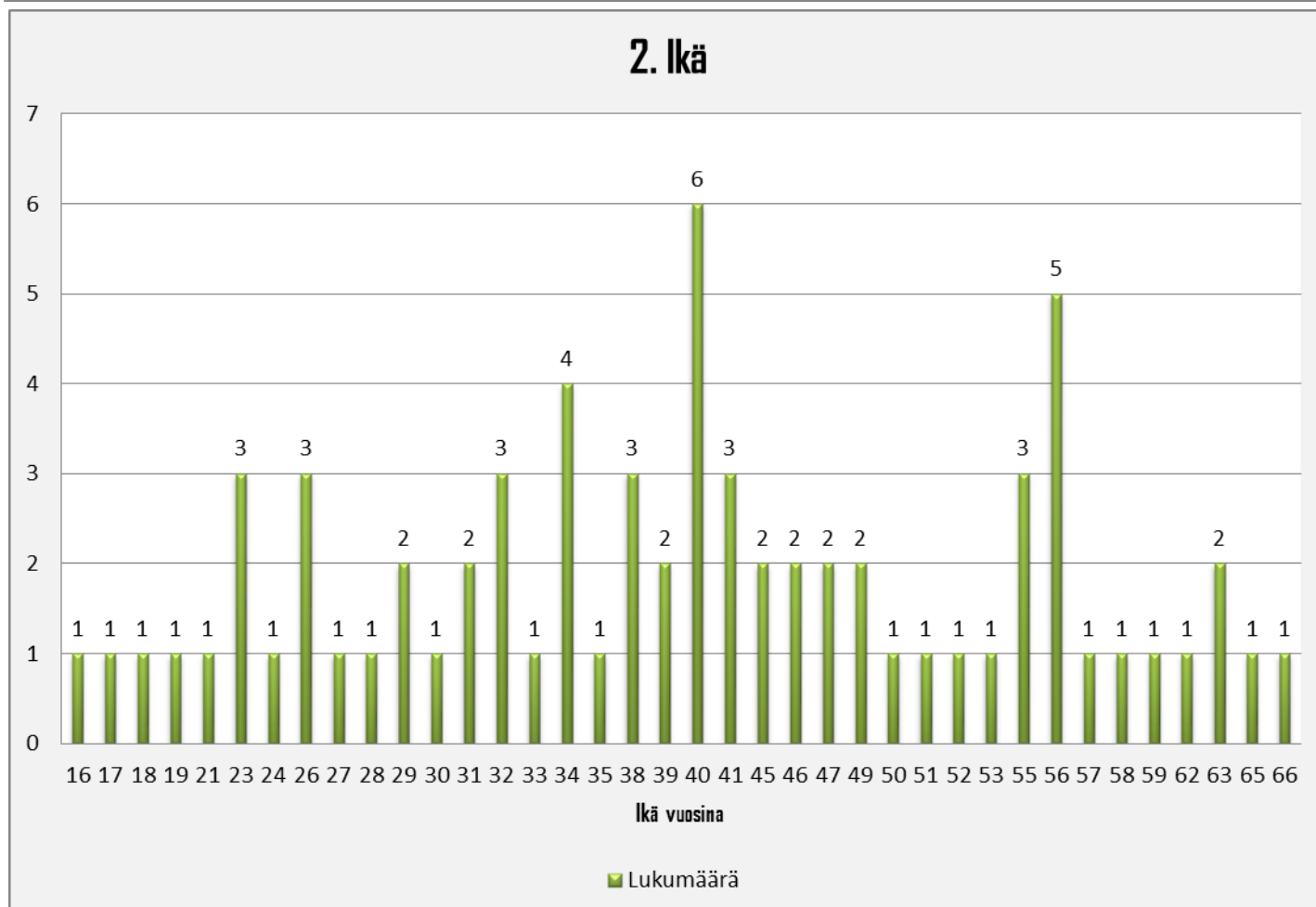
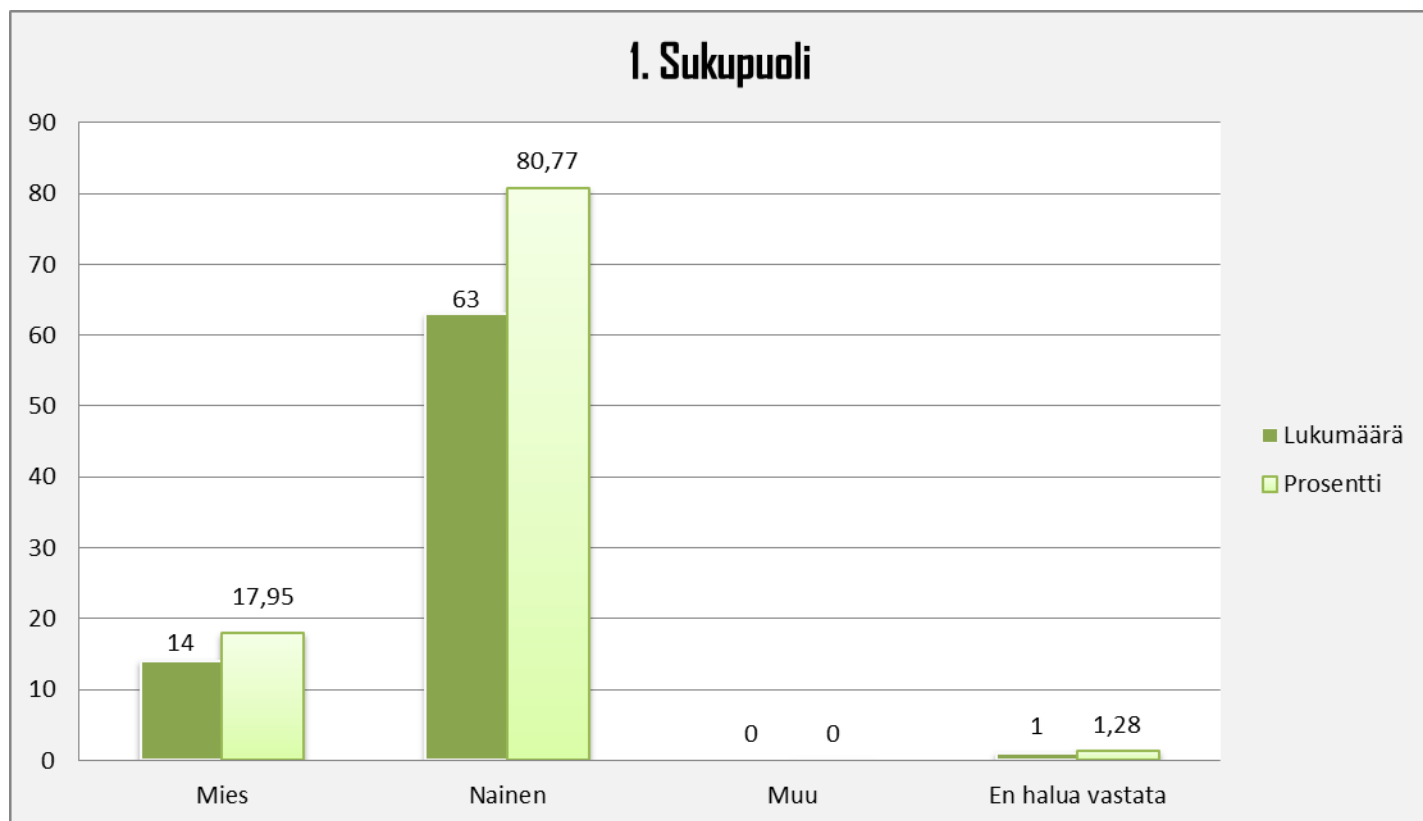
- asiakkaiden ottaminen mukaan päätöksentekoon
- moniammatillisuus, lisää infoa ja valistustyötä
- mietitään vaikutus ja muutos loppuun asti pitkällä aikavälillä
- ennaltaehkäiseviä toimia lisää
- kokemusasiantuntijoita päättäjille vieraaksi
- lisätään erilaisia hyvinvointivaihtoehtoja ja palveluja kaikille
- palvelua matalalla kynnyksellä
- annettaisiin mahdollisuus kaupunkilaisten äänestää
- potilaan etu pitäisi asettaa etusijalle esim. kyselemällä enemmän
- kansalaisraadista kautta juuri näin
- kansalaisraadista kautta juuri näin
- nuoria mukaan päättämään
- olkkarin kaltaisia vertaistukiryksiköitä kannattaisi tukea enemmän, että aukioloaikoja voitaisiin laajentaa. Uskon ettei 24h päivystyskään menisi hukkaan
- riittävä toimeentulo lääkkeiden- ja peruselintarvikkeiden hankintaan
- lapsiperheiden kotiapuun suuri lisäys
- tukiasuntoja tarvitaan
- MT-puolella ongelmallisena mielestäni näyttäytyy se, että jos hlö ei saavu kahdelle sovituille ajalle, hänen hoitosuhde katkaistaan ja annetaan sakot päälle. Entäpä jos masennus ja ahdistus ovat ne syyt, miksi hlö ei pääse sovituille ajoille? Tällainen tapaus johtaa vain syvempään ahdinkoon. Erilaiset terapiat olisivat myös omiaan lääkkeiden ohelle. Lääke auttaa, mutta ei poista ongelmaa taustalta

SEDU opiskelijafoorumin vastaukset vielä erikseen

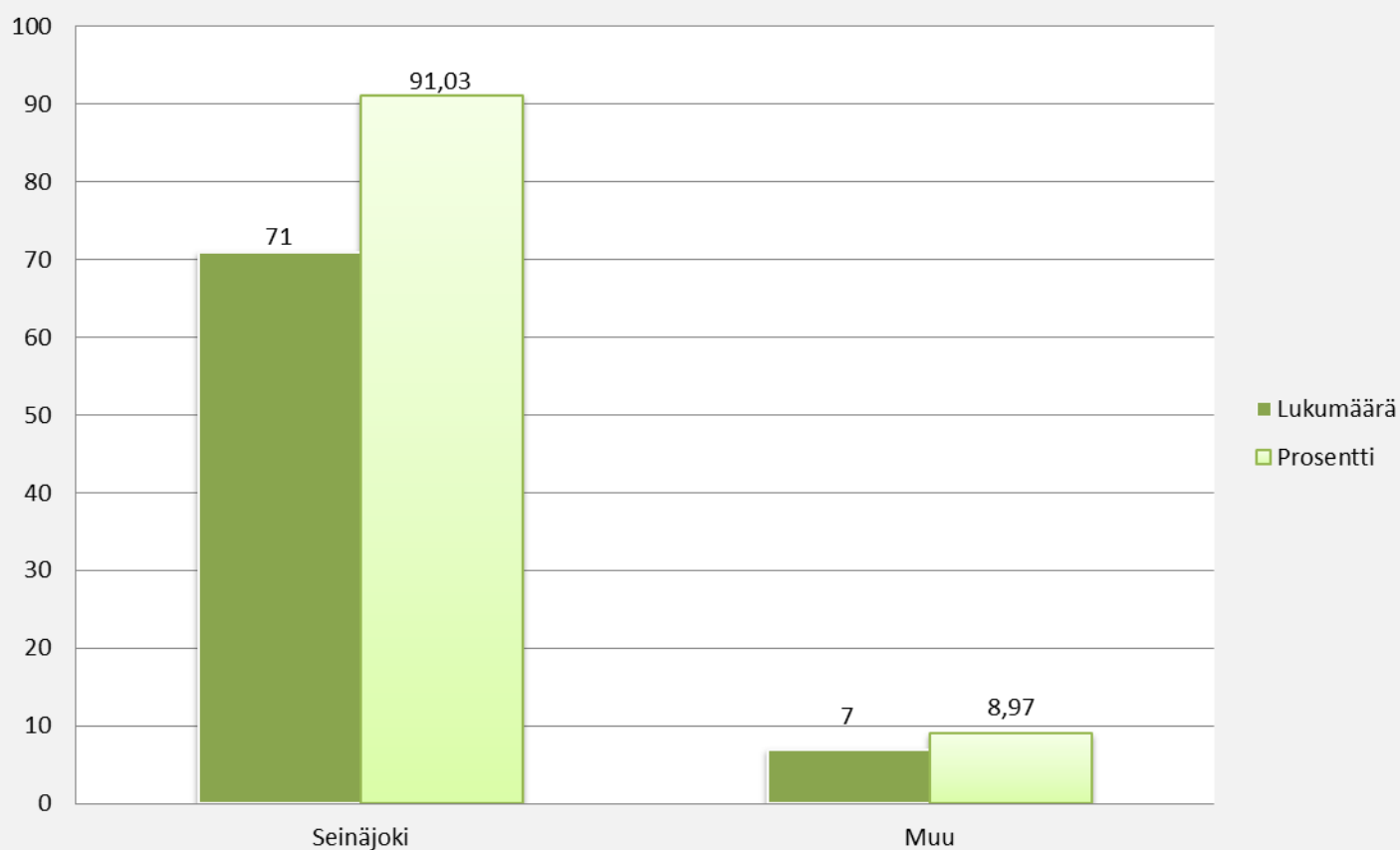
Mitkä asiat tukevat mielen hyvinvointia arkielämässäsi?	Miten edistäisit/toteuttaisit päihitteettömyyttä omassa elinympäristössäsi?	Miten vähentäisit rahapelaamista/rahapelaamiseen liittyviä haittoja omassa elinympäristössäsi?	Miten haluaisit vaikuttaa mielenterveyteen ja ehkäisevään päihdetyöhön liittyvään päätöksentekoon?
○ kaverit ○ tietokone ○ tukiverkostot ○ kansalaisopiston opiskelu- yms. harrastemahdollisuudet ○ rauhoittuminen, lepo ja hiljaisuus ○ lisää liikuntamahdollisuuksia, ulkoliikuntaa/-paikkoja	○ valvontaa lisää ○ lisää "päihitteettömiä" tapahtumia ○ mielekästä tekemistä viikonloppuisinkin ○ haittavaikutuksista kerrotaisiin enemmän	○ aikarajat ○ koneiden määrän vähentäminen, löytyy joka paikasta (?) ○ mainonnan vähentäminen ○ haittavaikutuksista kerrotaisiin enemmän	○ nuoria mukaan päättämään

Liite 5 Seinäjoen päihdetilannekysely

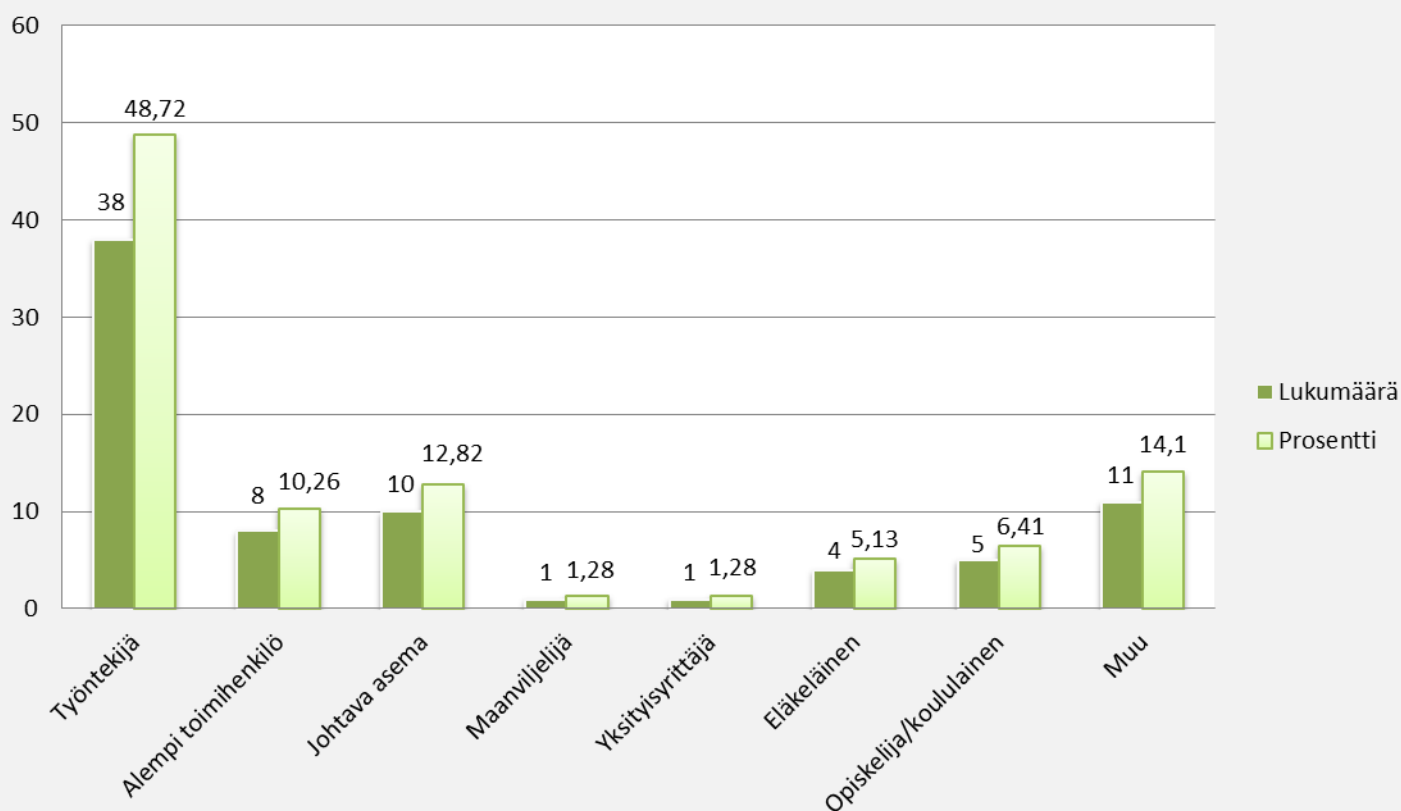
Seinäjoen päihdetilanne -kysely

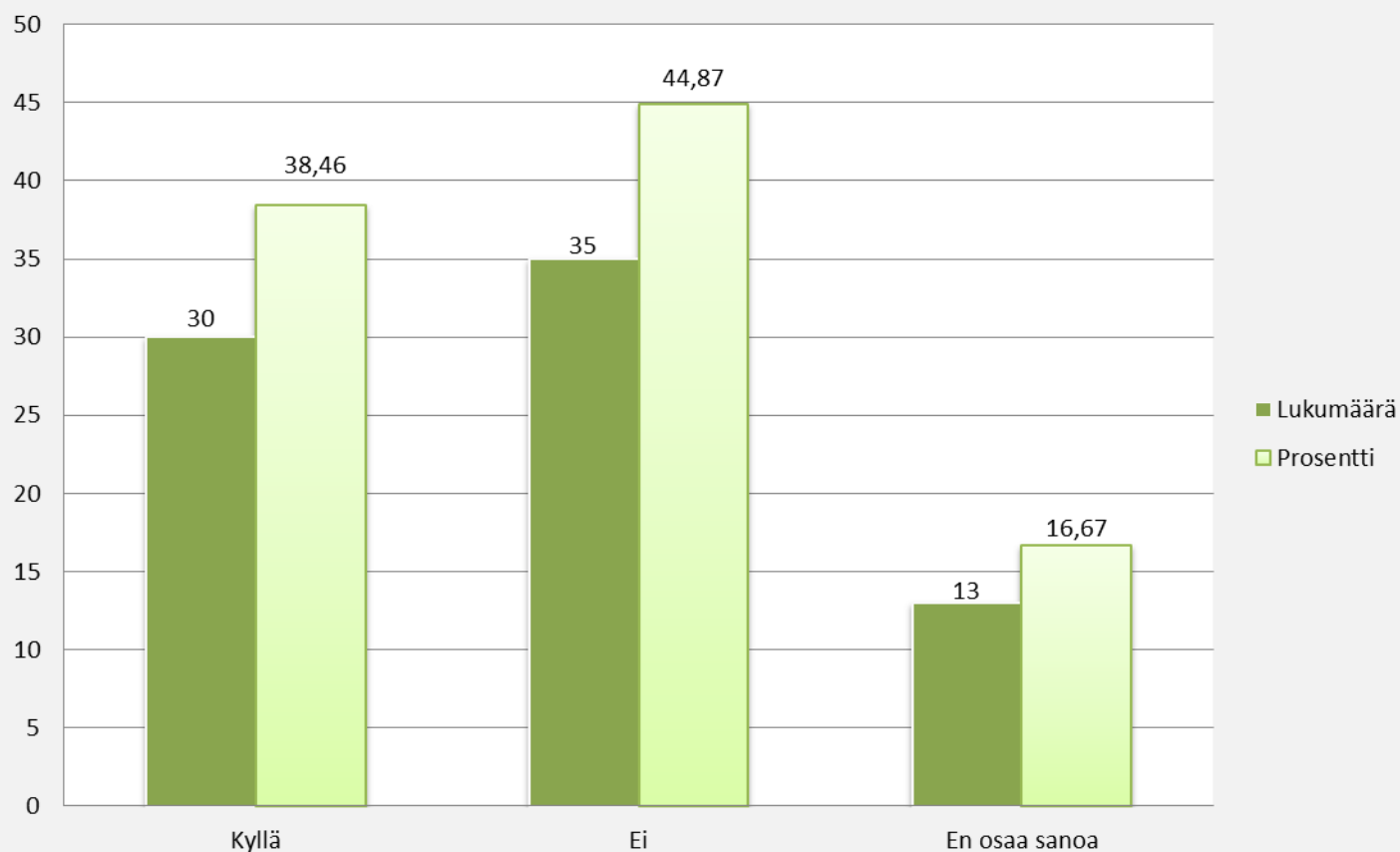
3. Asuinkunta

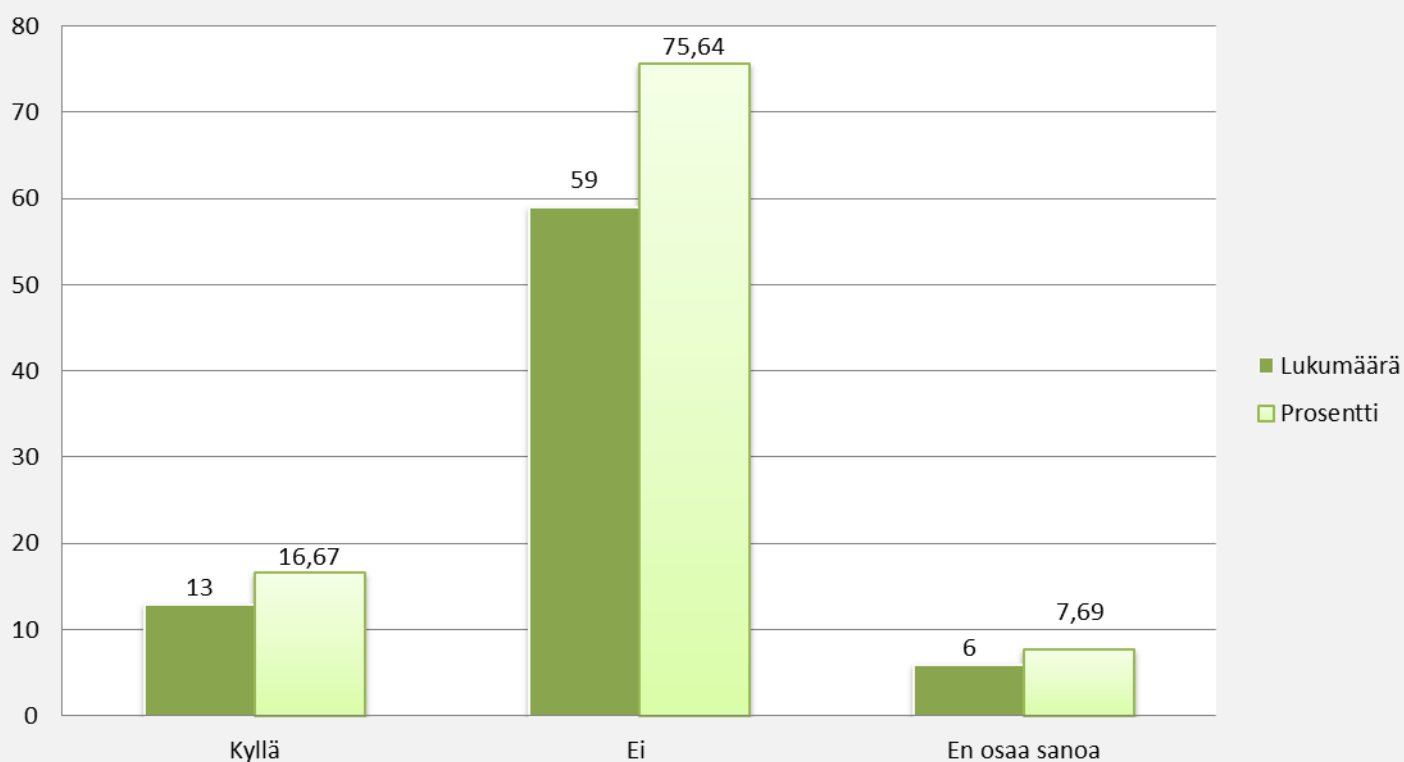
4. Ammattiryhmä

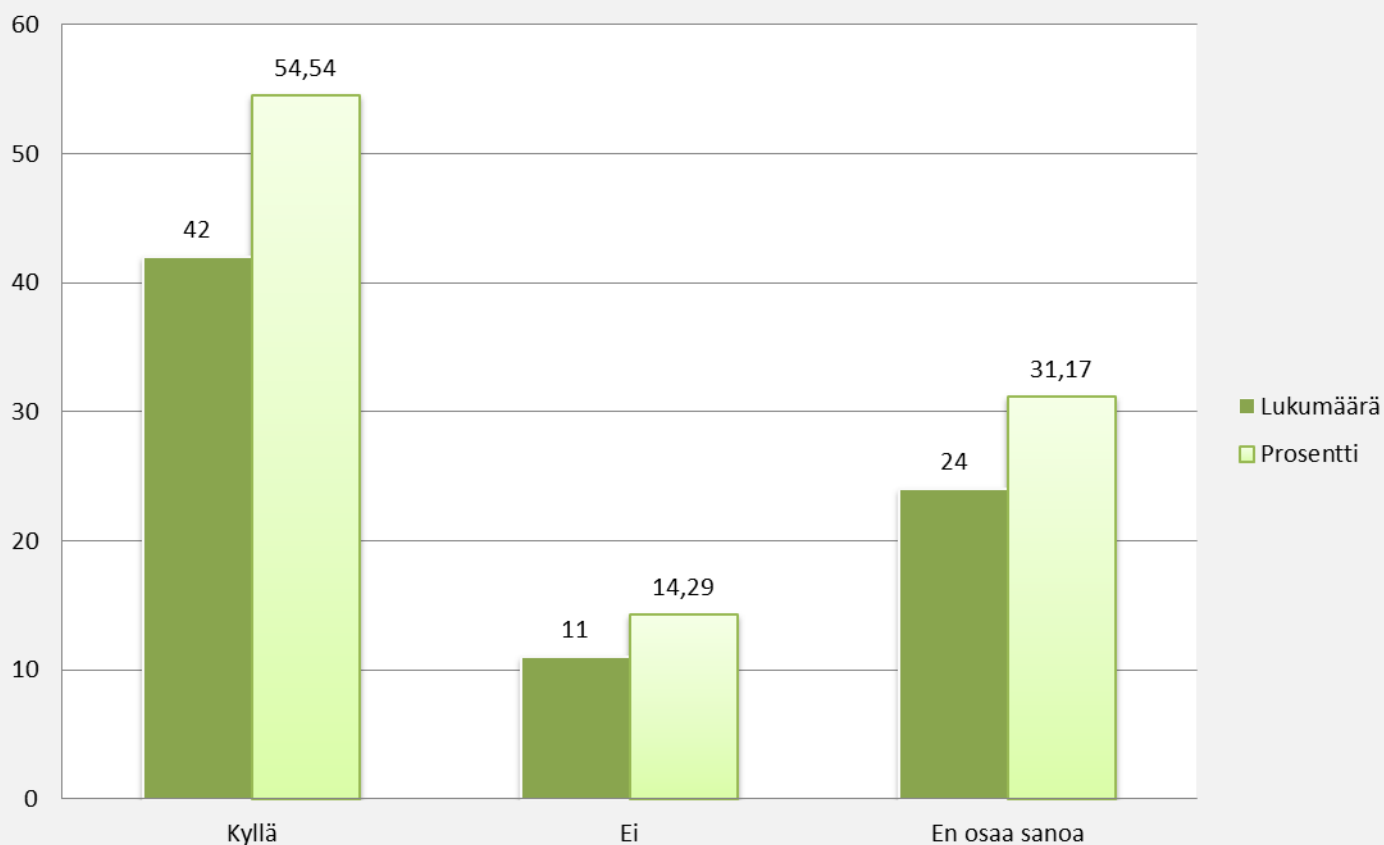
5. Onko kaupungissanne tehty ehkäisevä päihdetyö teille tuttua?

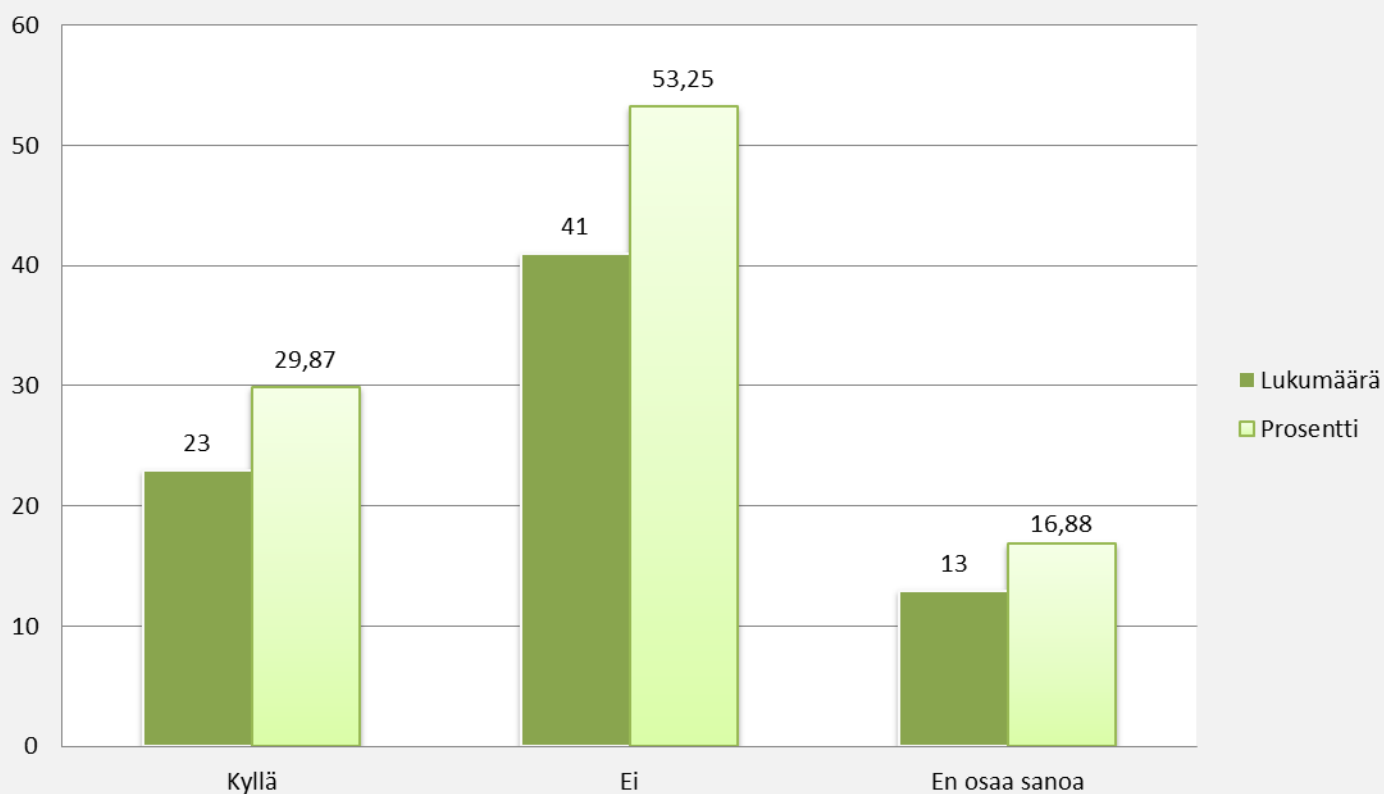
6. Oletteko itse ollut aktiivinen kaupunkinne ehkäisevän päihdetyön kehittämisessä?

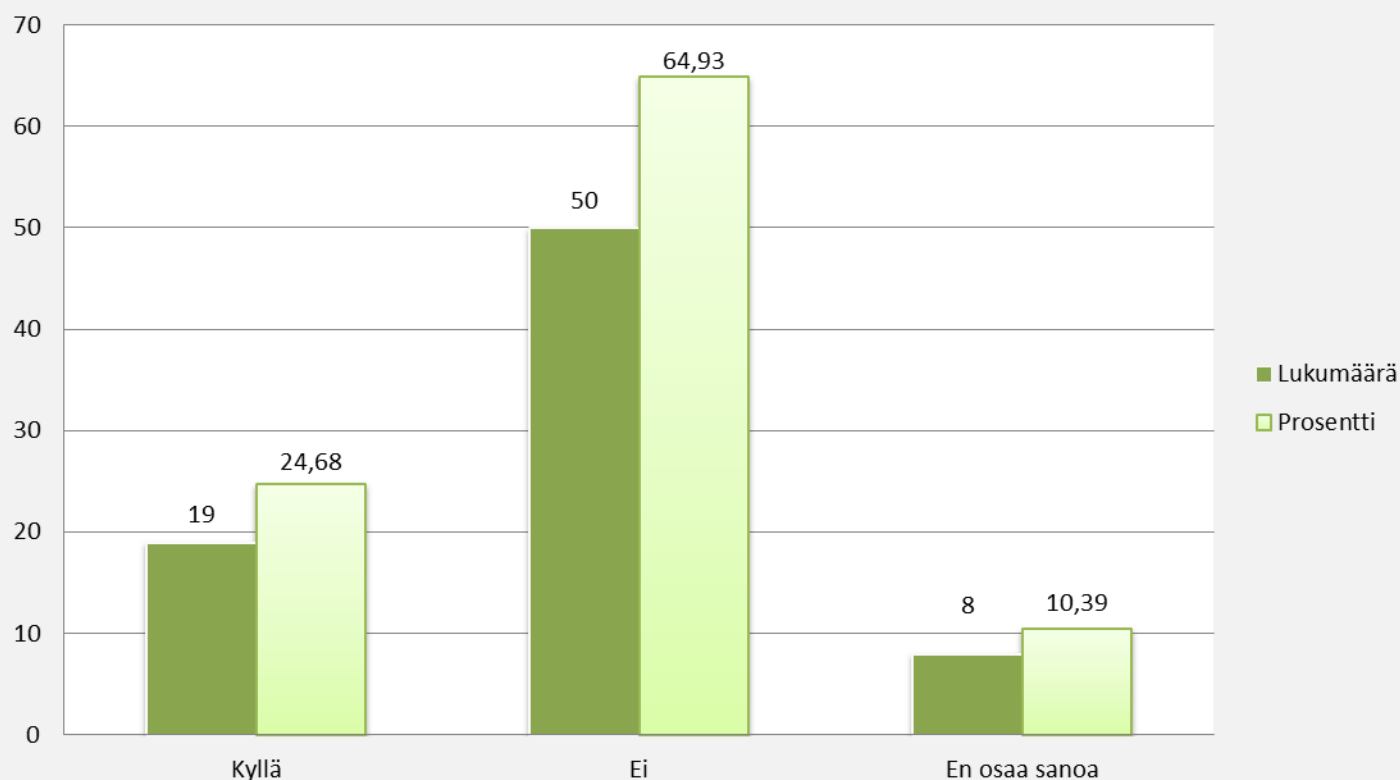
7. Käytetäänkö kaupungissanne liikaa alkoholia?

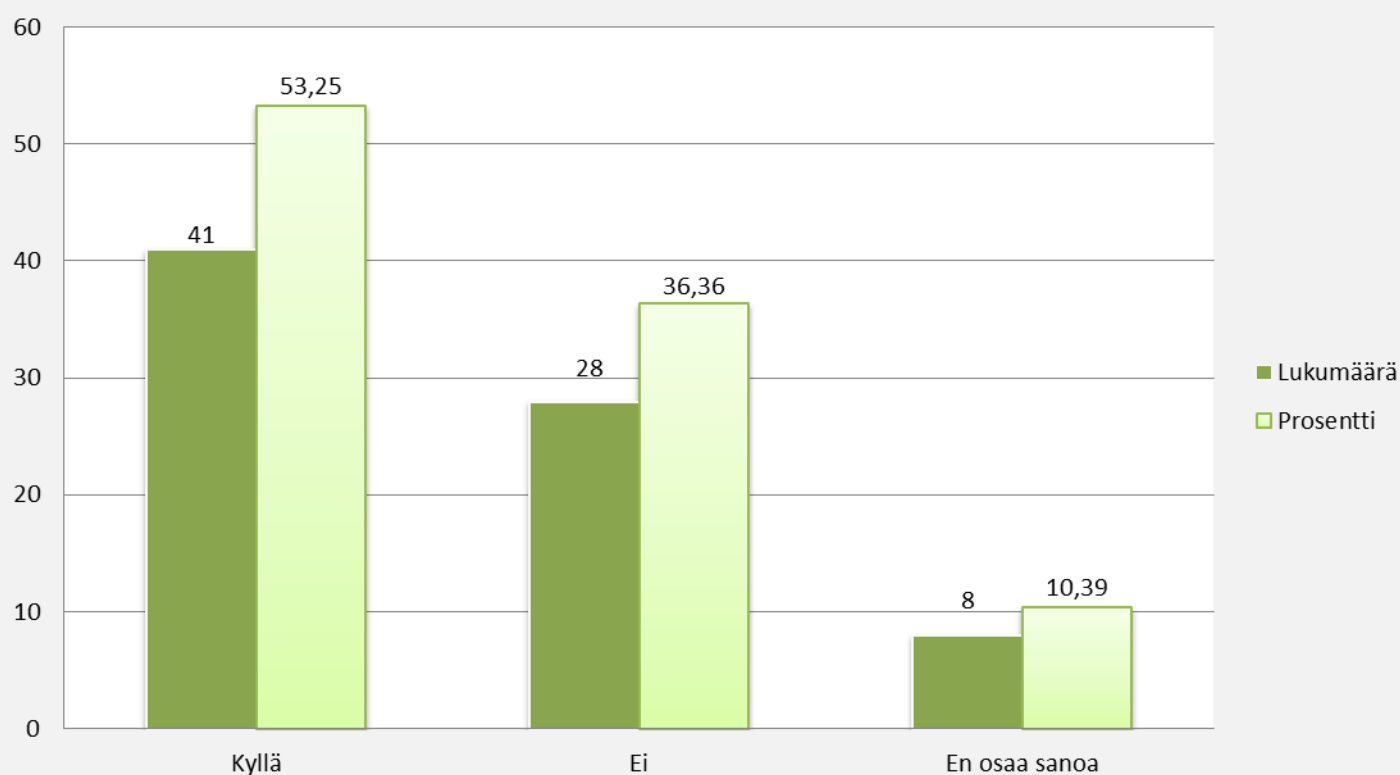
8. Pitäisikö ravintoloiden aukioloaikoja rajoittaa kaupungissanne nykyisestä?

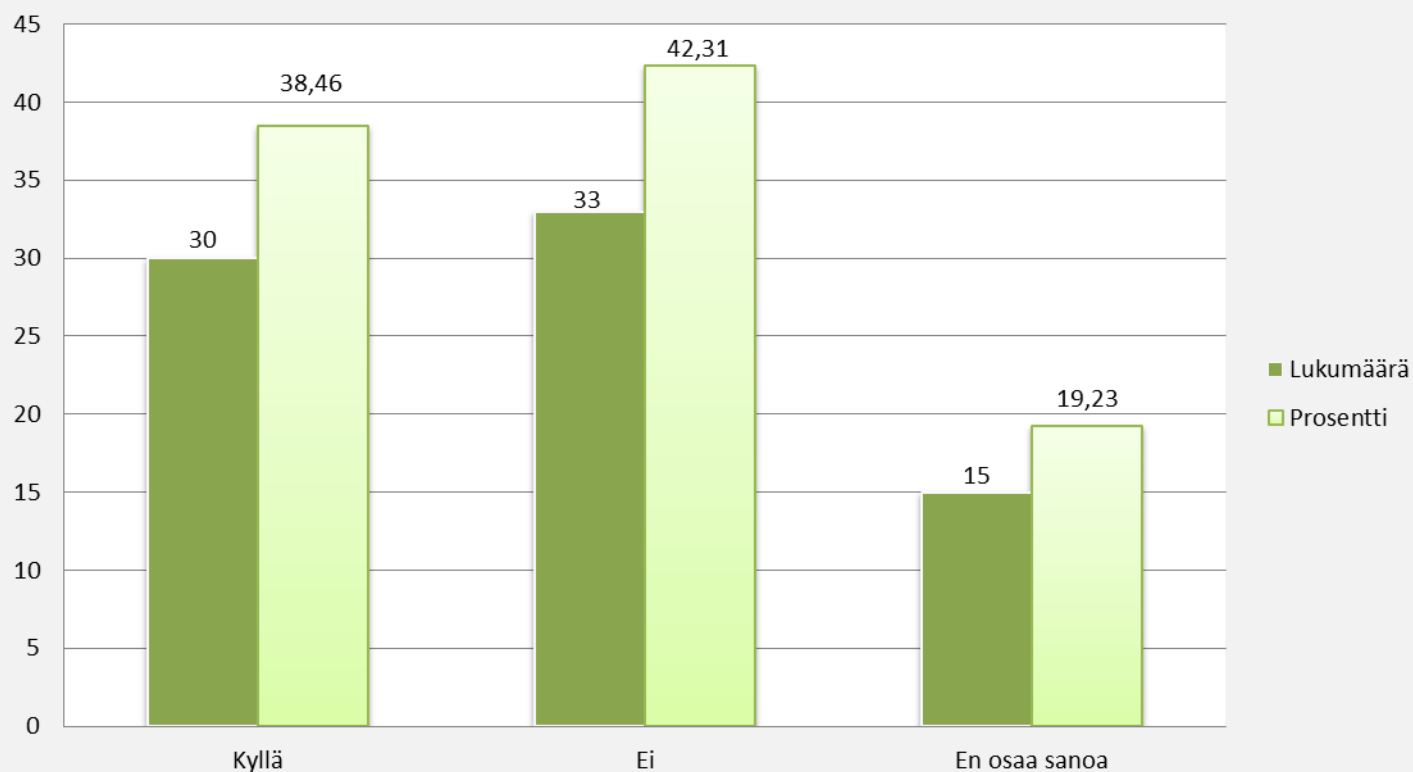
9. Tulisiko alkoholijuomien myyntiaikoja rajoittaa kaupungissanne nykyisestä?

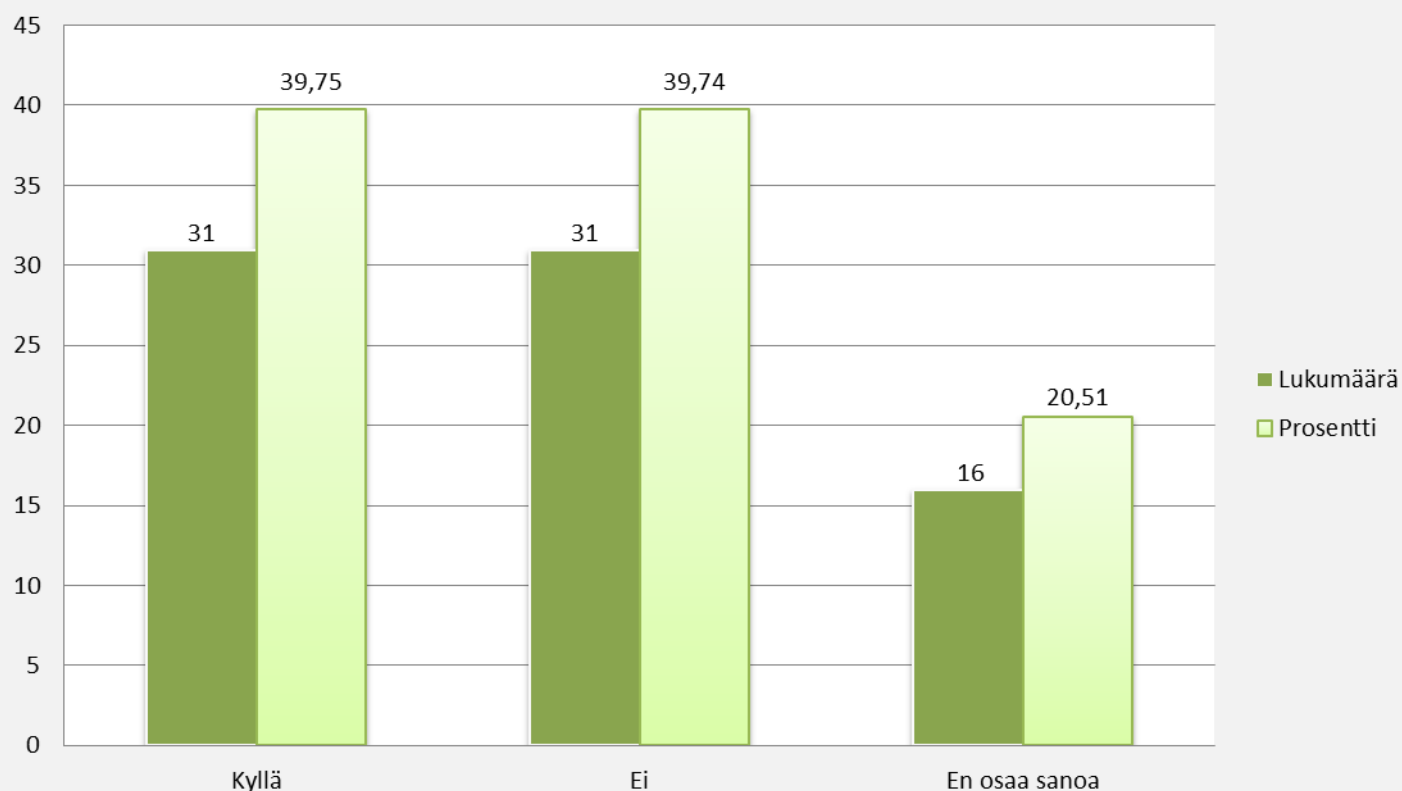
10. Tulisiko alkoholiteollisuuden sponsorointi ja mainonta urheilutapahtumien yhteydessä kieltää kaupungissanne?

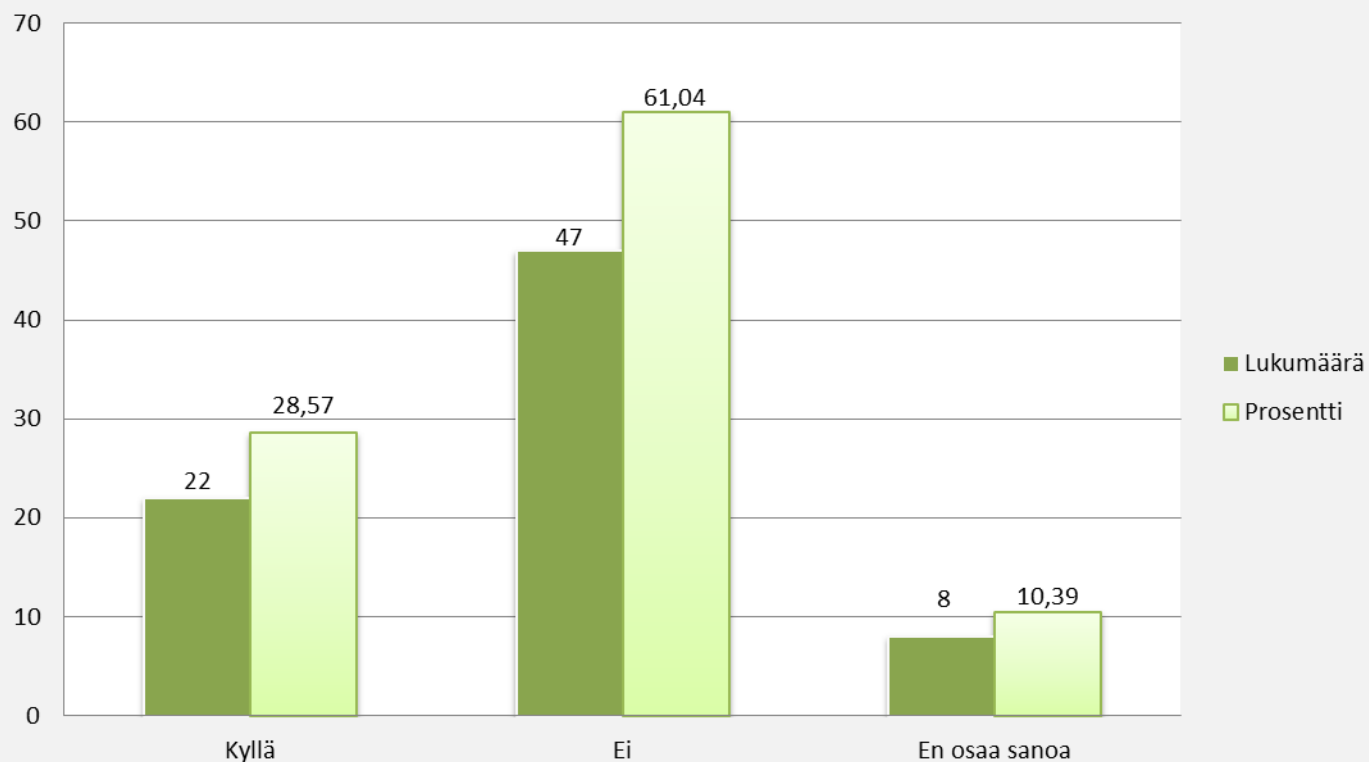
11. Tulisiko tupakkatuotteiden myyntipaikkoja vähentää kaupungissanne?

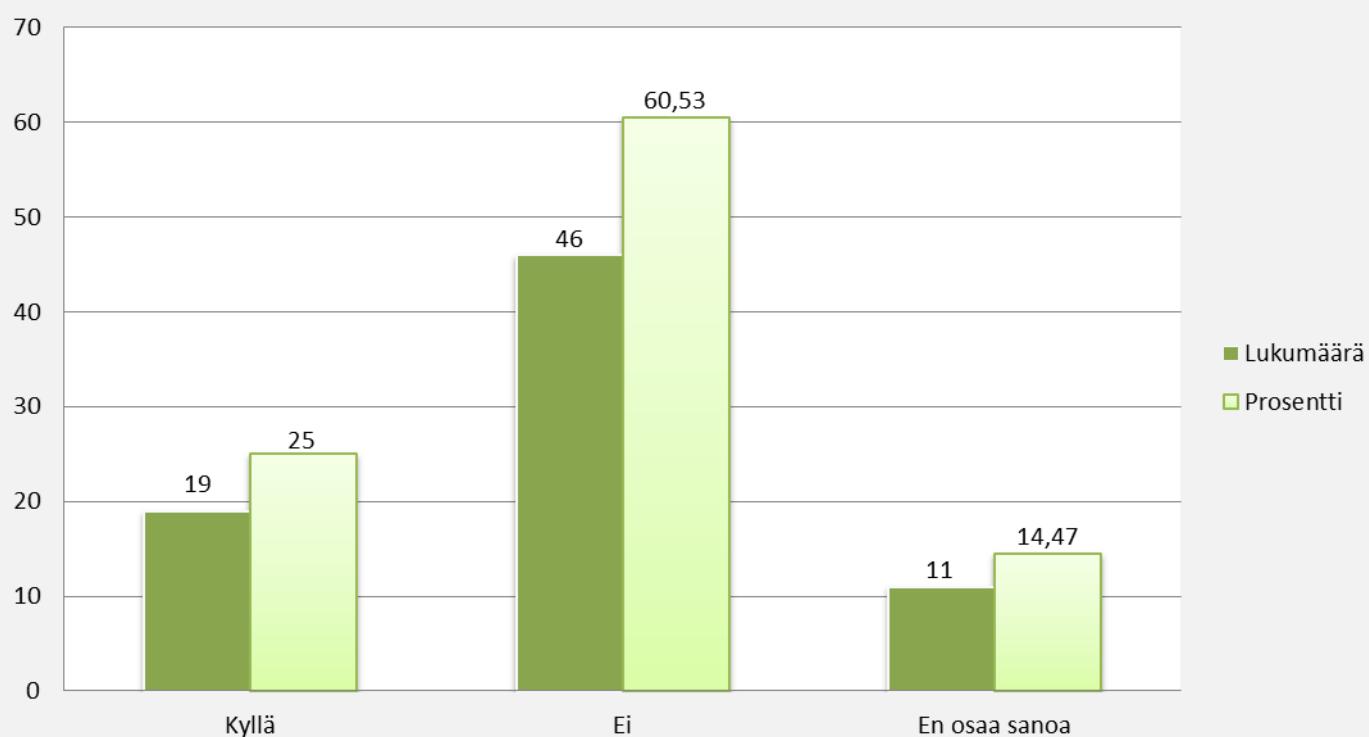
12. Tulisiko rahapeliautomaatteja vähentää kaupungissanne?

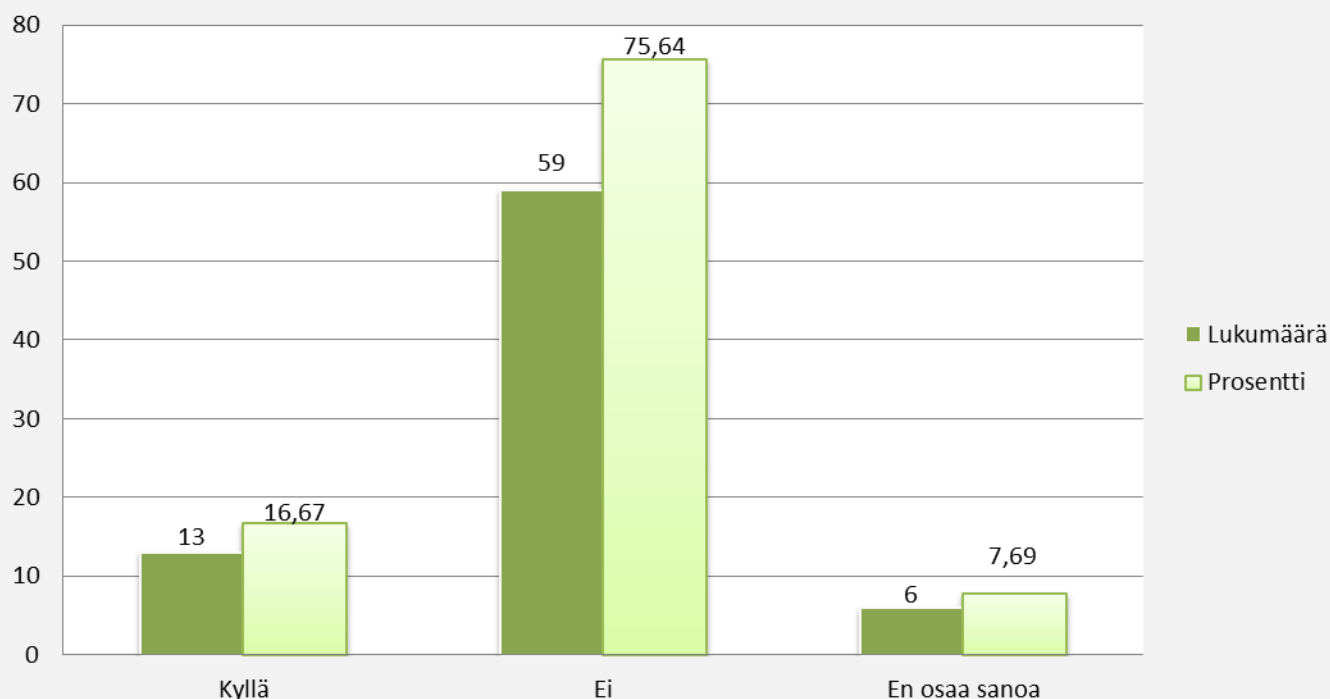
13. Oletteko havainneet kaupungissanne alkoholin välittämistä alaikäisille viimeisen 12 kuukauden aikana?

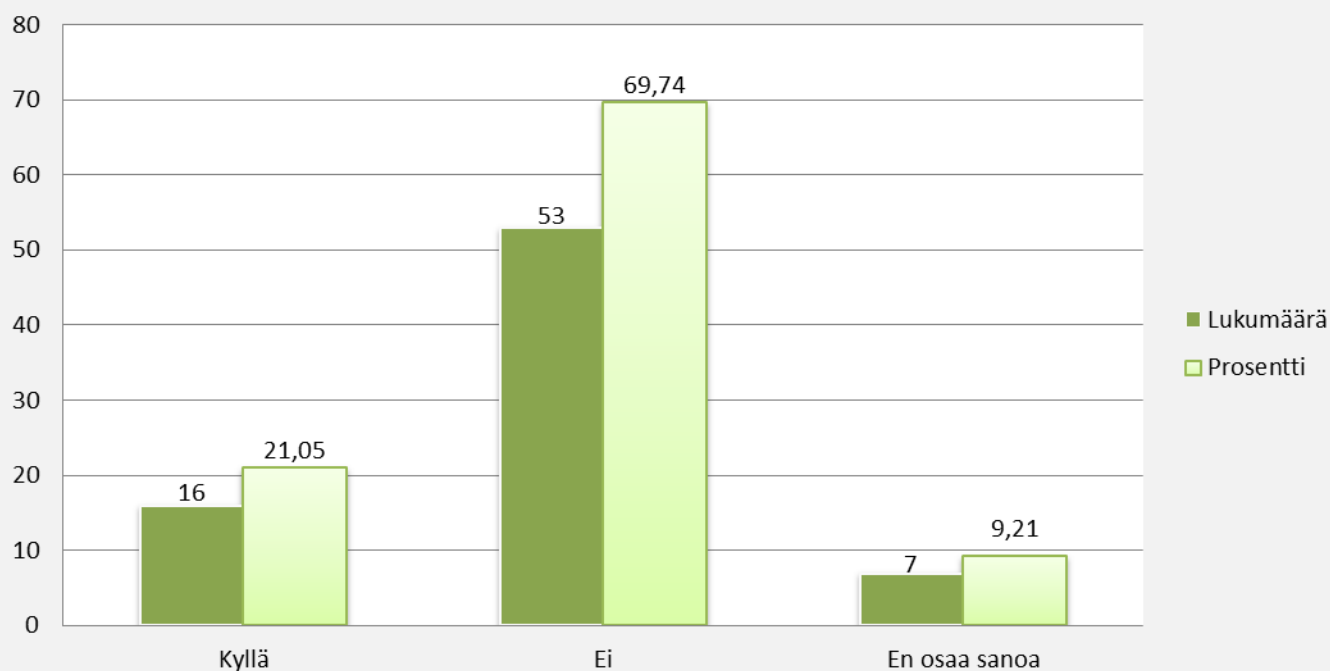
14. Oletteko havainneet kaupungissanne tupakkatuotteiden välittämistä alaikäisille viimeisen 12 kuukauden aikana?

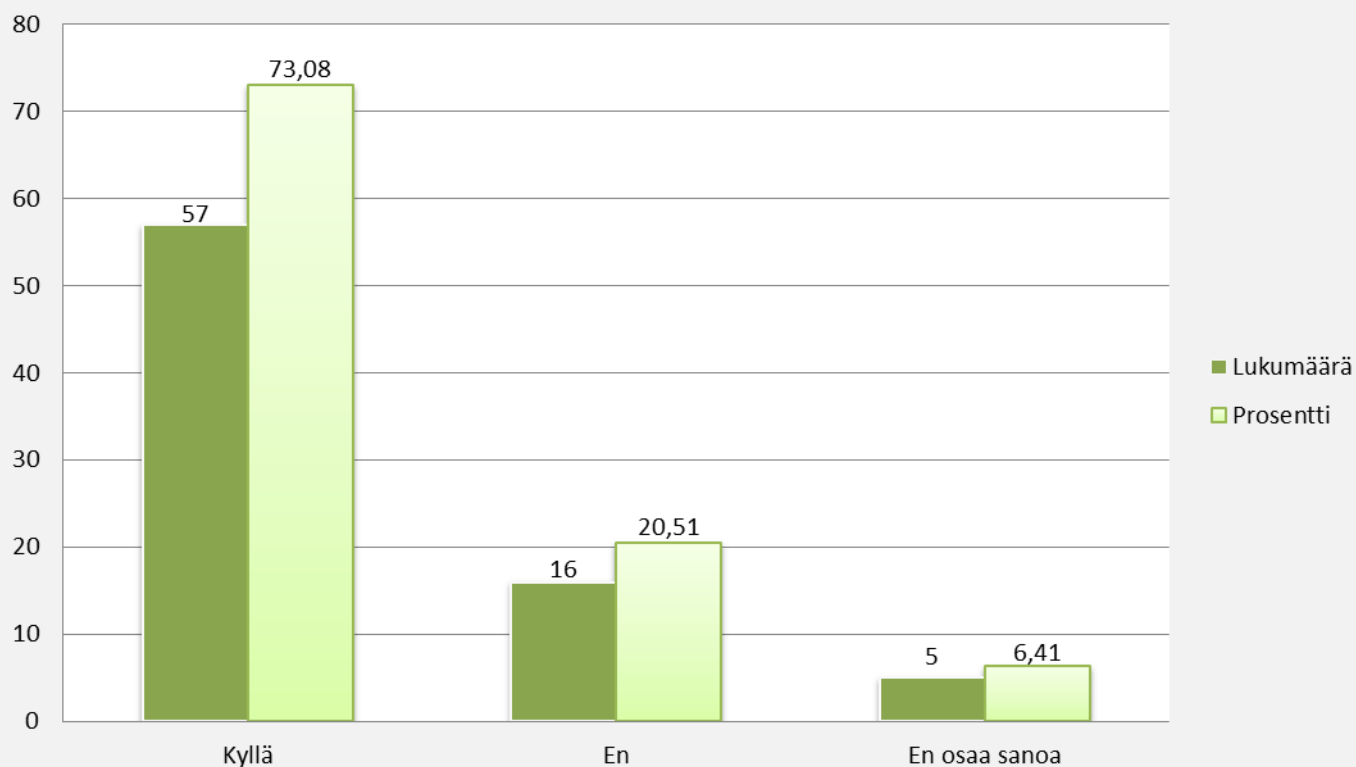
15. Oletteko havainneet viimeisen 12 kuukauden aikana tilanteita, joissa myyjä ei ole tarkastanut nuorelta näyttävän alkoholin ostajan ikää?

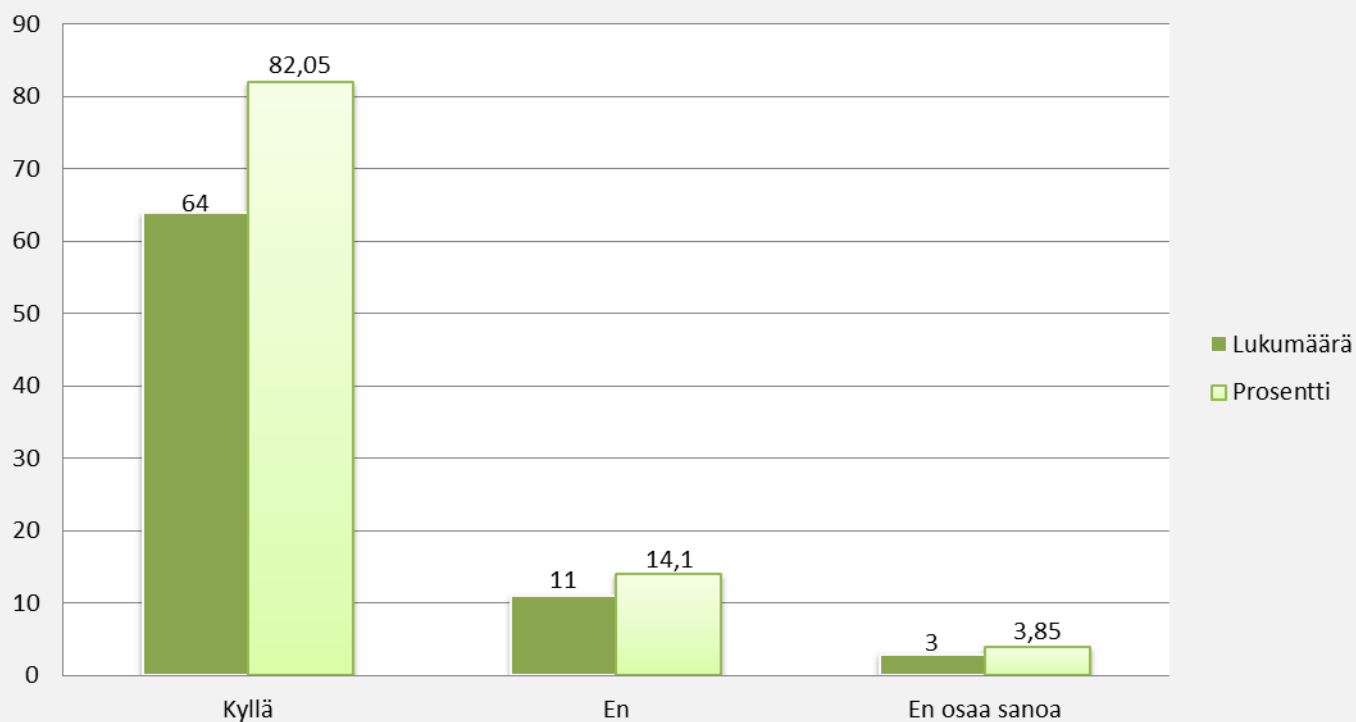
16. Oletteko havainneet viimeisen 12 kuukauden aikana tilanteita, joissa myyjä ei ole tarkastanut nuorelta näyttävän tupakkatuotteiden ostajan ikää?

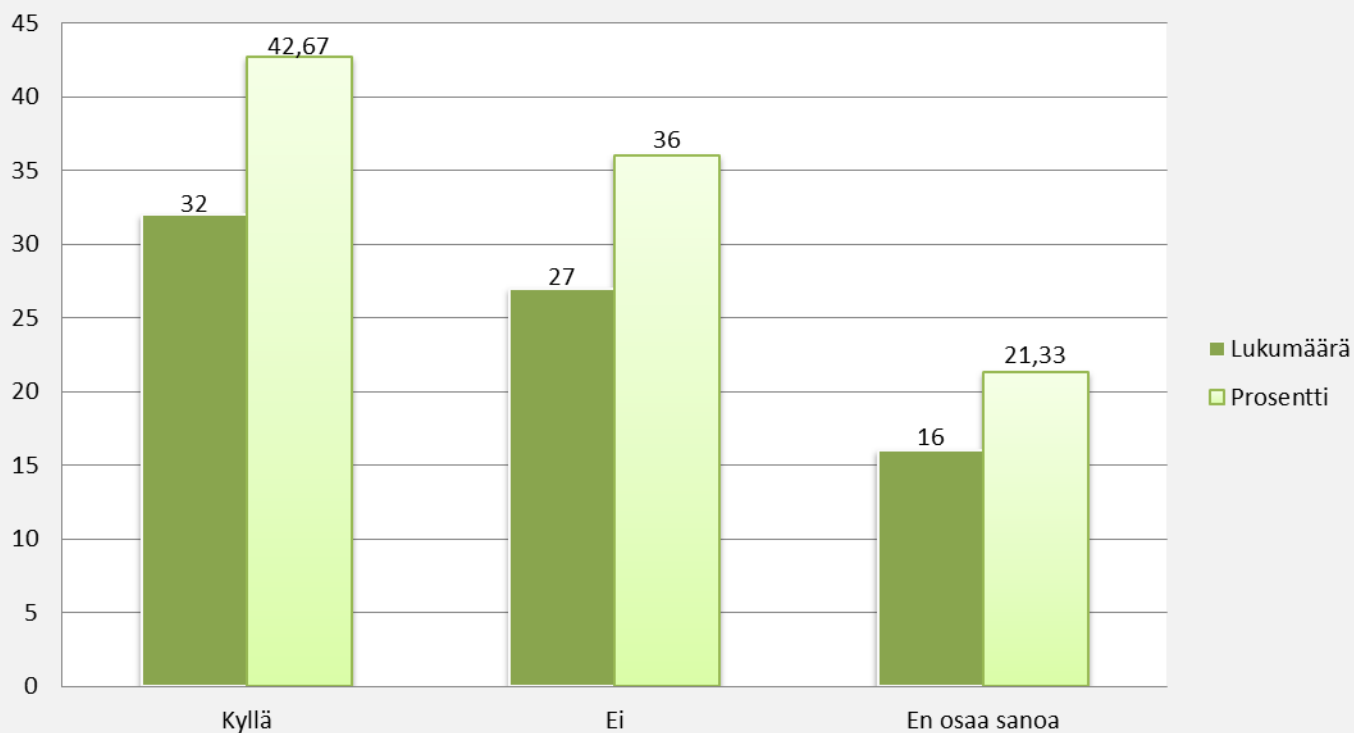
17. Oletteko havainneet kaupungissanne alaikäisten alkoholinkäyttöä viimeisen 12 kuukauden aikana?

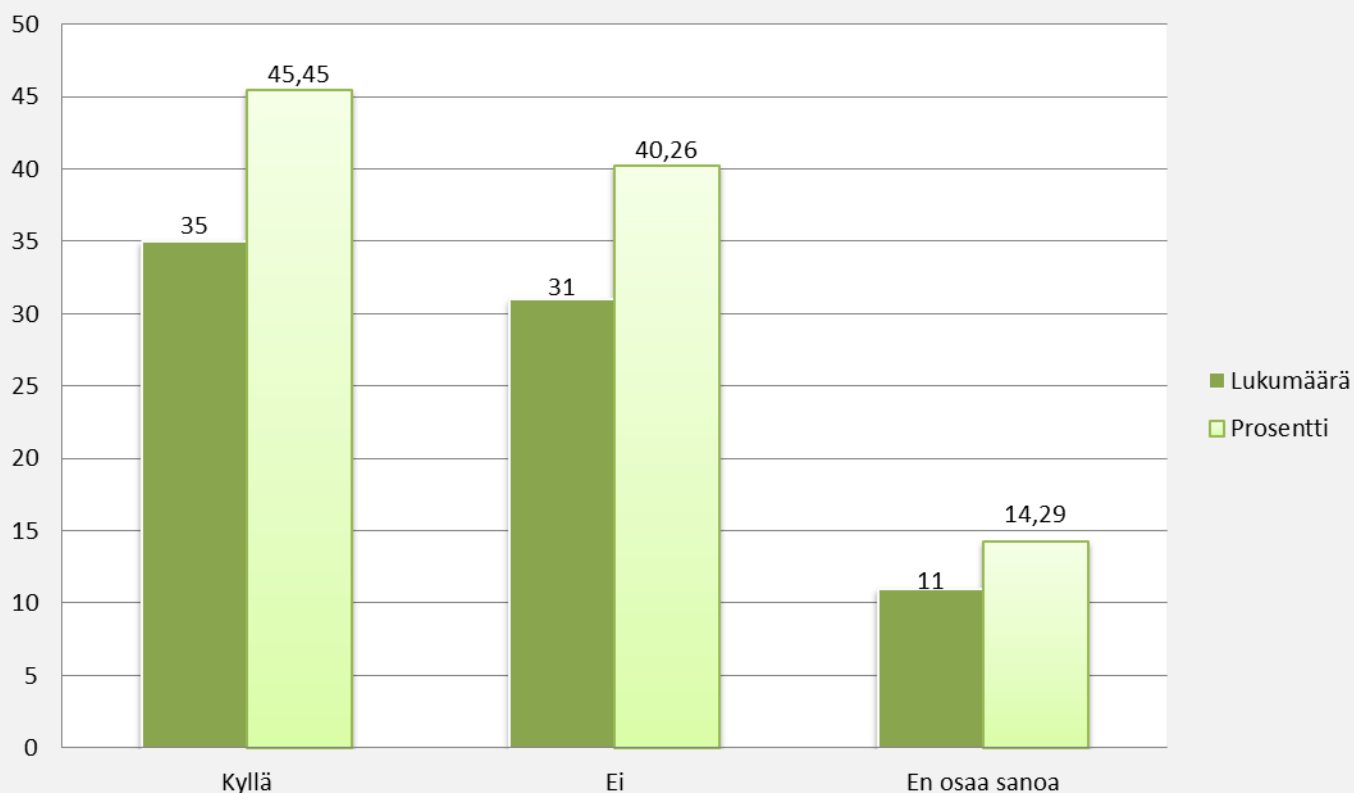
18. Oletteko havainneet kaupungissanne alaikäisten tupakointia viimeisen 12 kuukauden aikana?

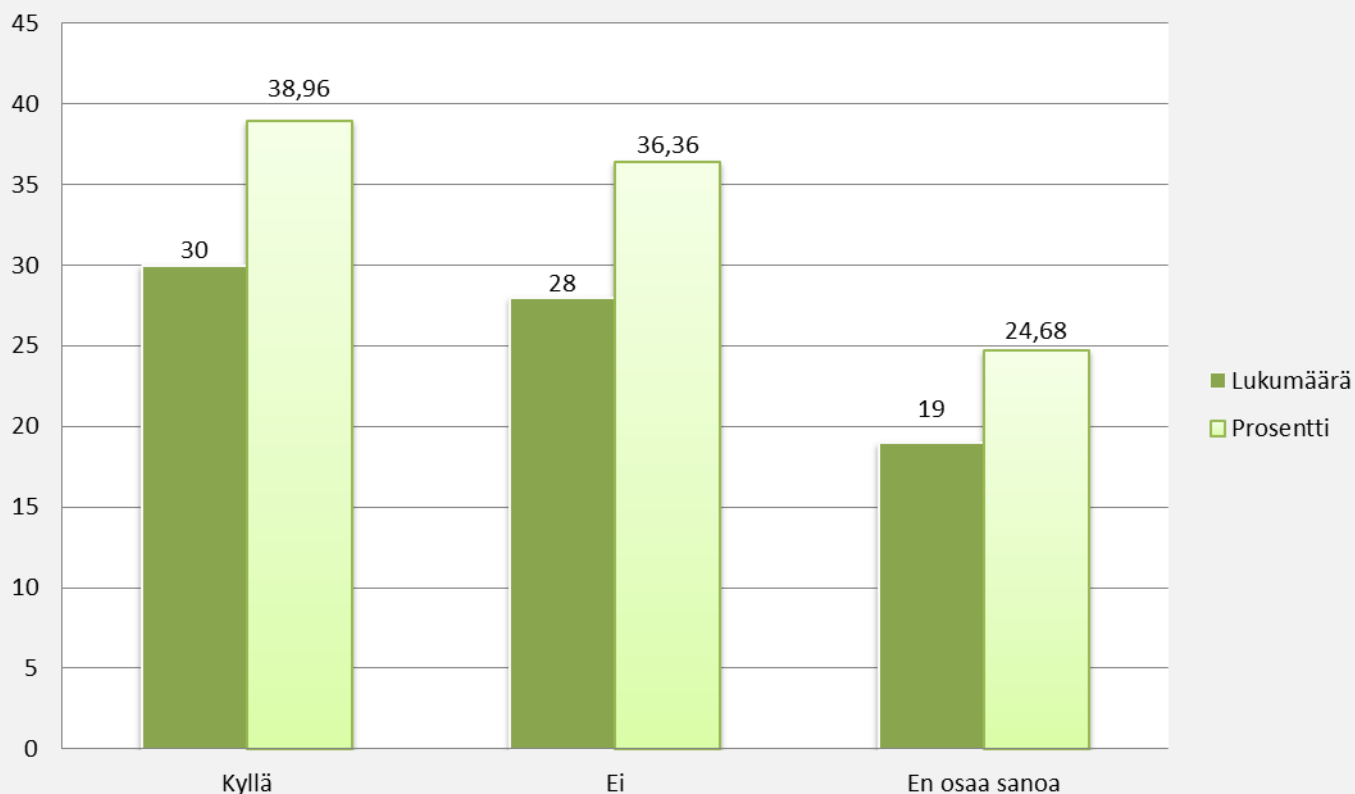
19. Oletteko havainneet kaupungissanne alaikäisten nuuskaamista viimeisen 12 kuukauden aikana?

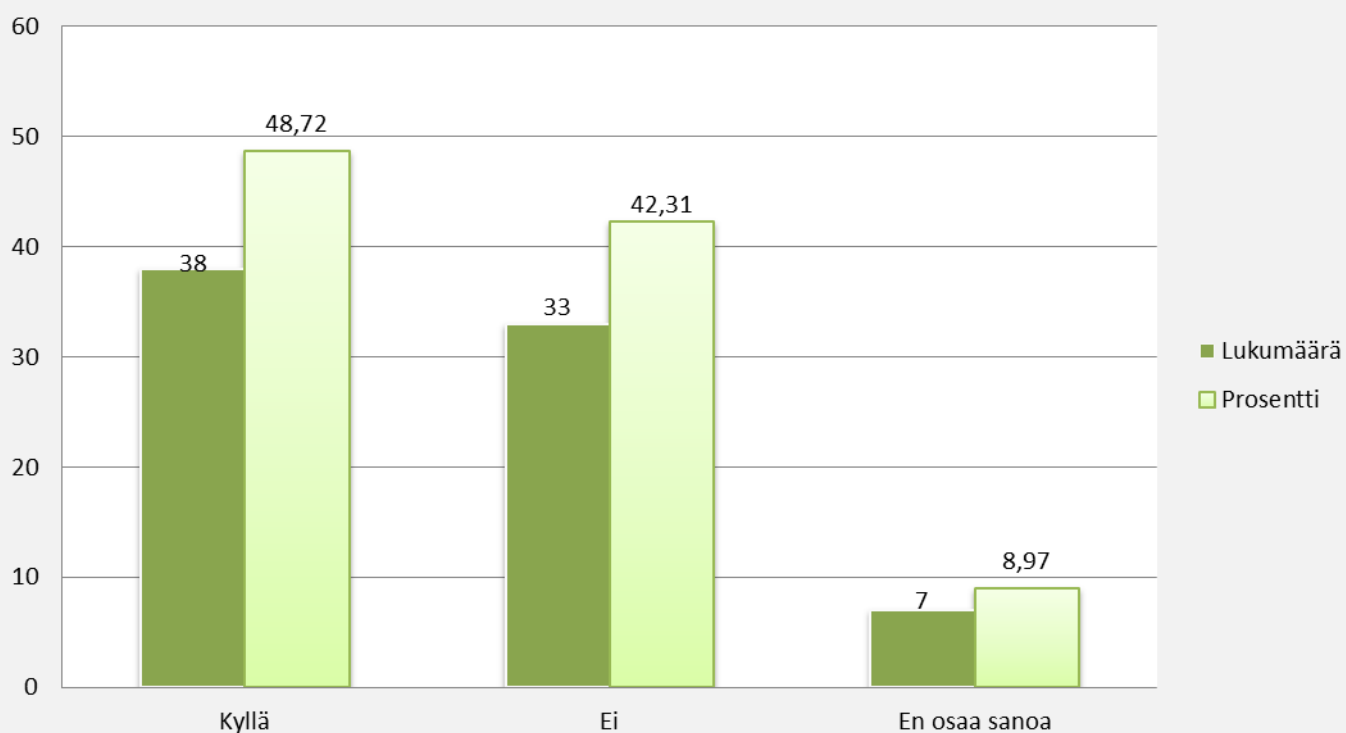
20. Oletteko havainneet kaupungissanne alaikäisten sähkösavukkeiden käyttöä viimeisen 12 kuukauden aikana?

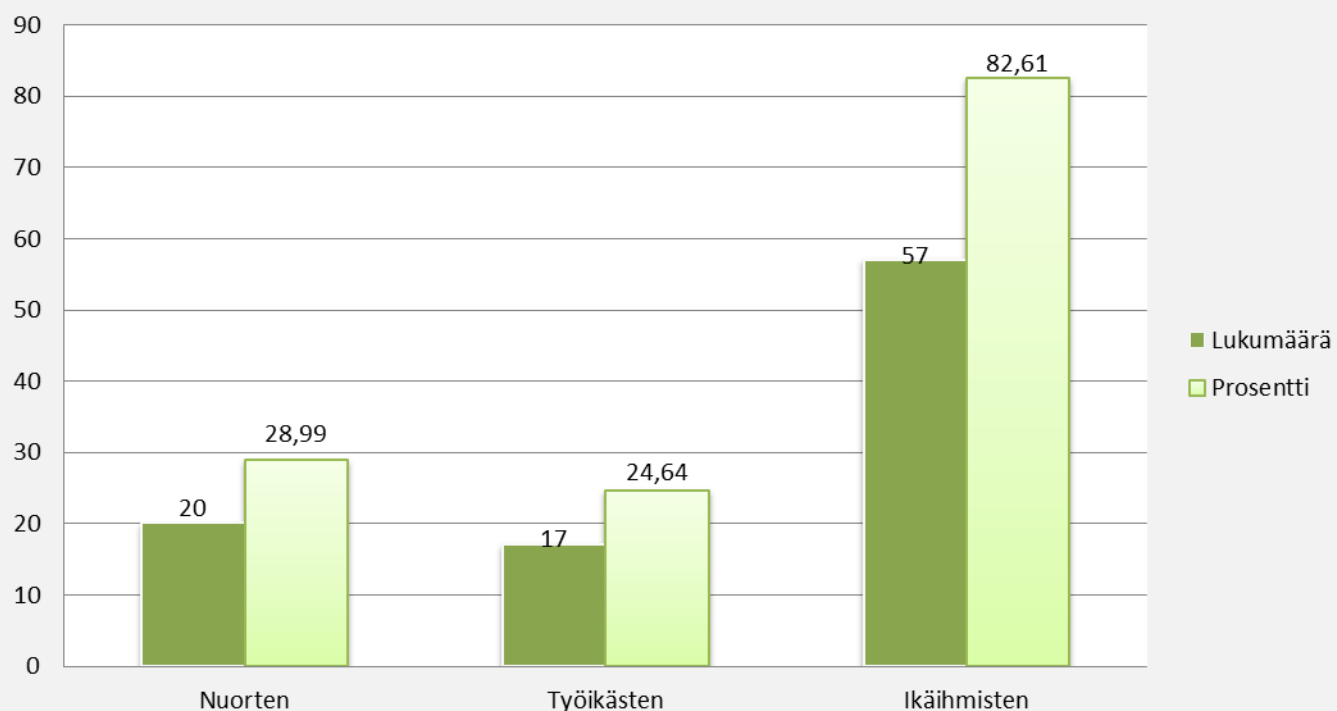
21. Oletteko havainneet kaupungissanne kannabiksen käyttöä viimeisen 12 kuukauden aikana?

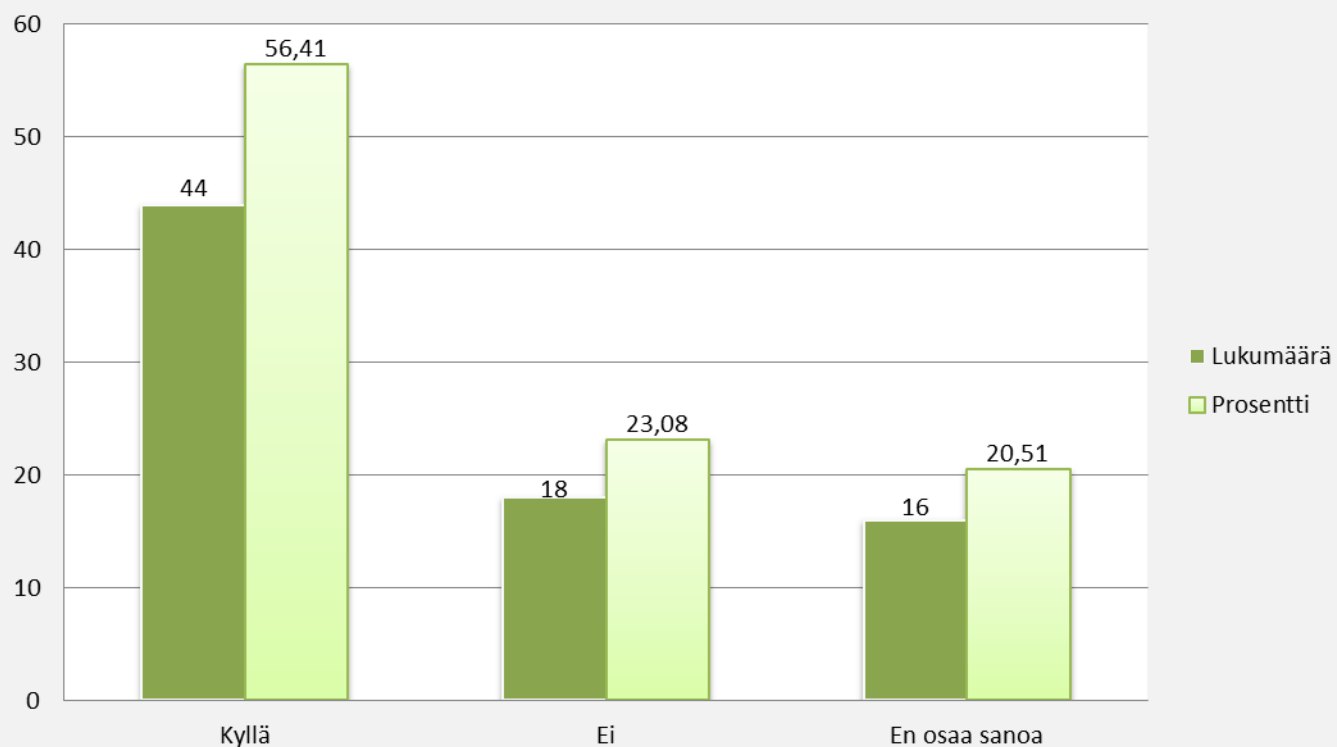
22. Oletteko havainneet alaikäisten rahapelaamista kaupungissanne viimeisen 12 kuukauden aikana?

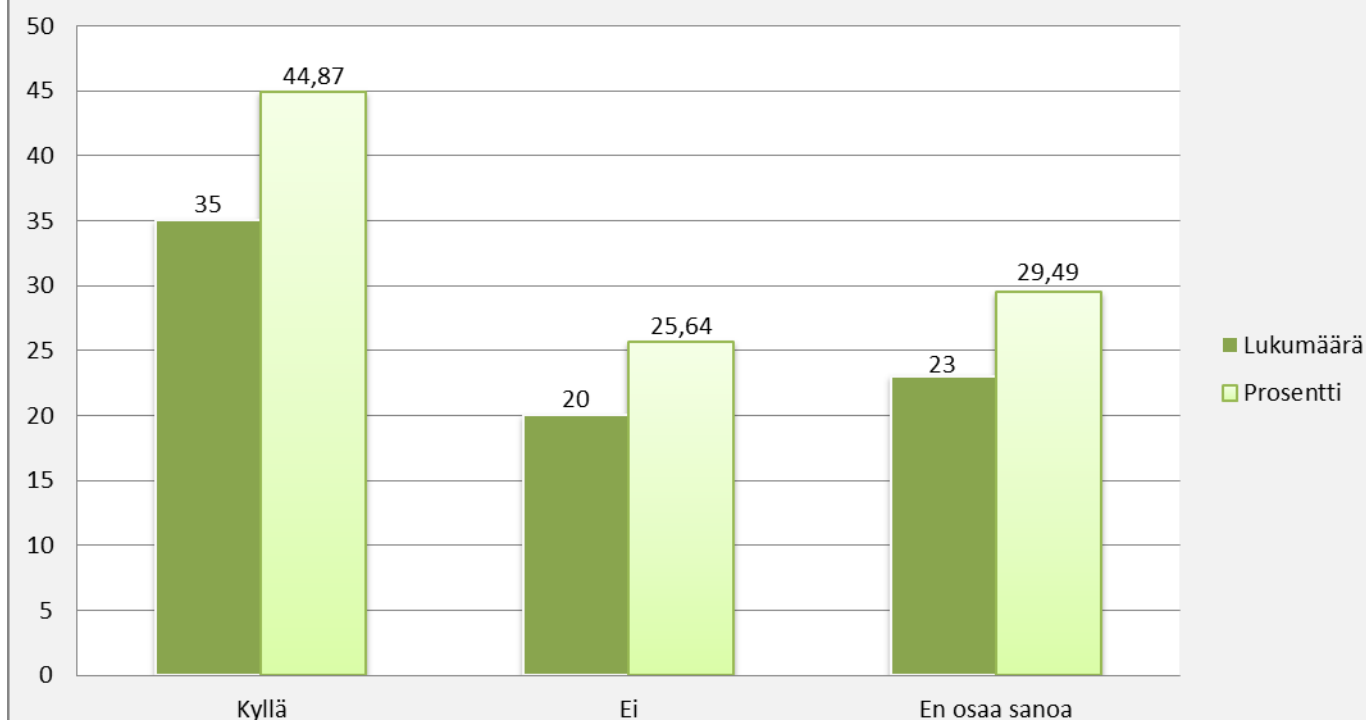
23. Onko jonkun ikäryhmän rahapelaaminen erityisesti herättänyt sinussa huolta?

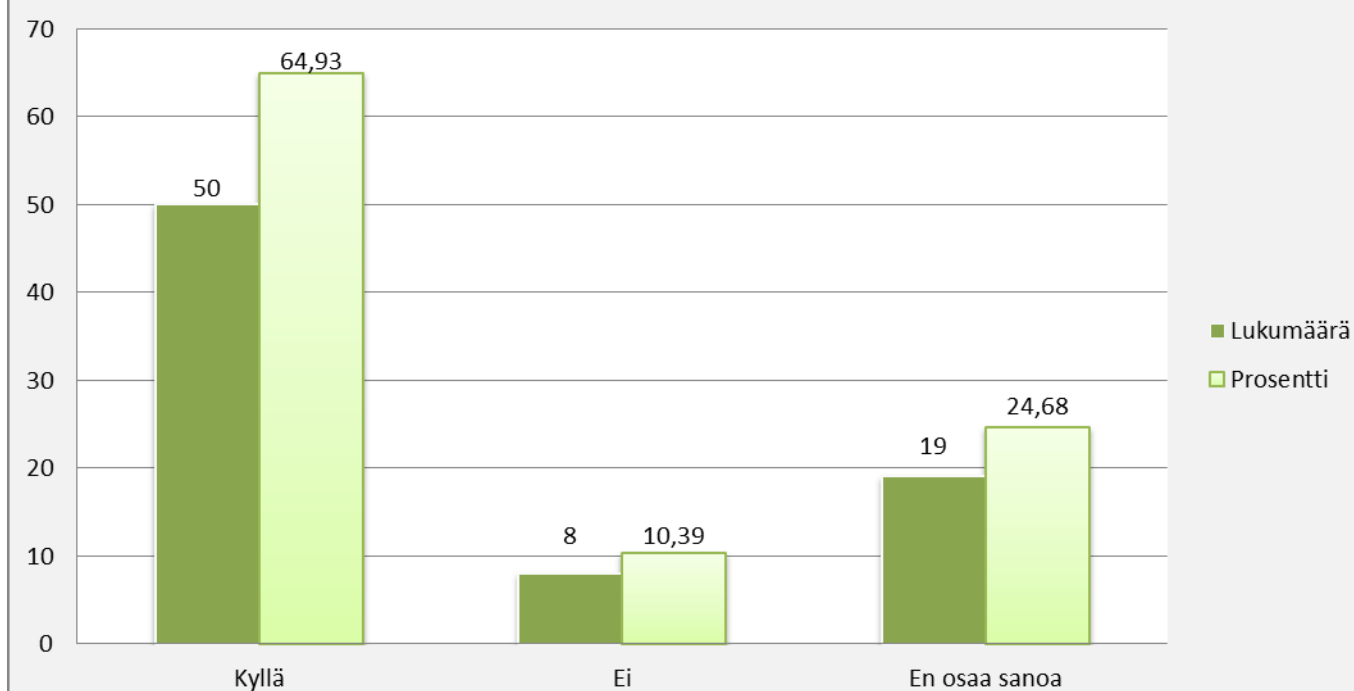
24. Tulisiko alkoholinkäyttöön puuttua kaupungissanne nykyistä enemmän?

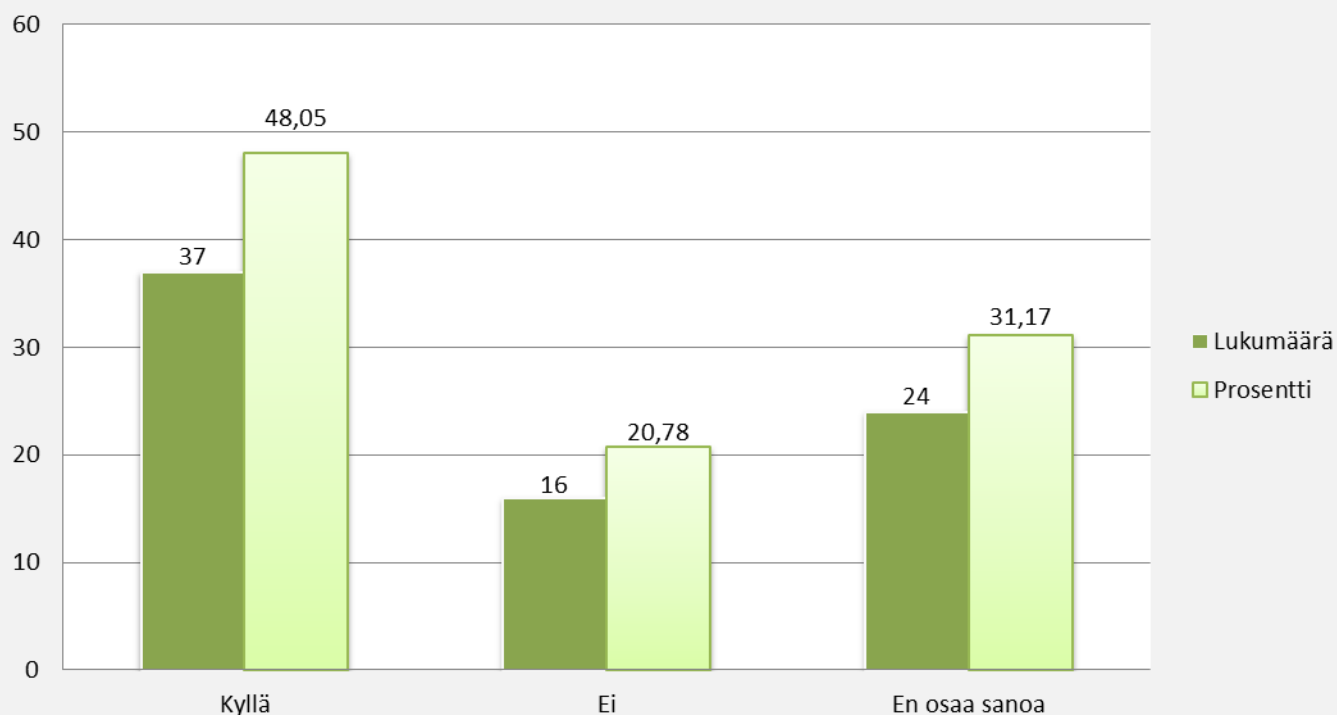
25. Tulisiko tupakointiin ja nuuskaamiseen puuttua kaupungissanne nykyistä enemmän?

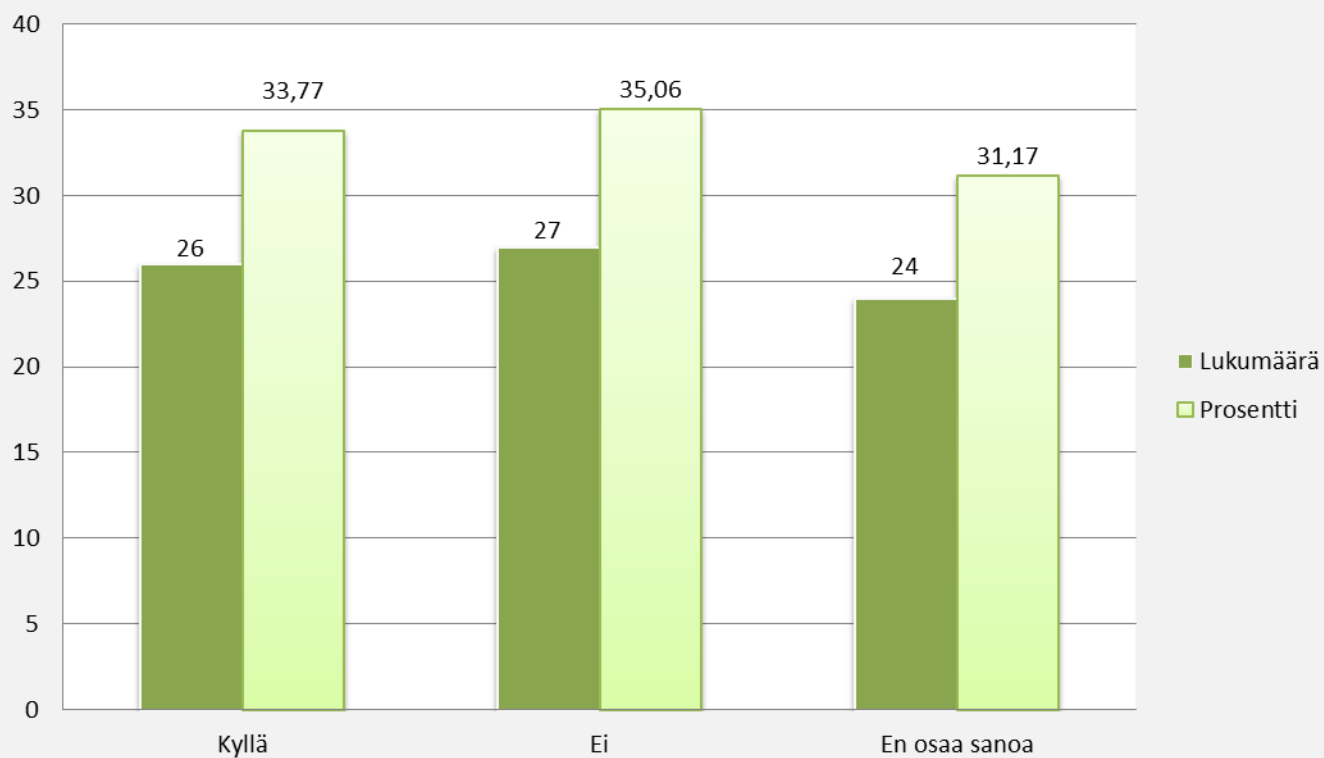
26. Tulisiko kannabiskokeiluihin ja käyttöön puuttua kaupungissanne nykyistä enemmän?

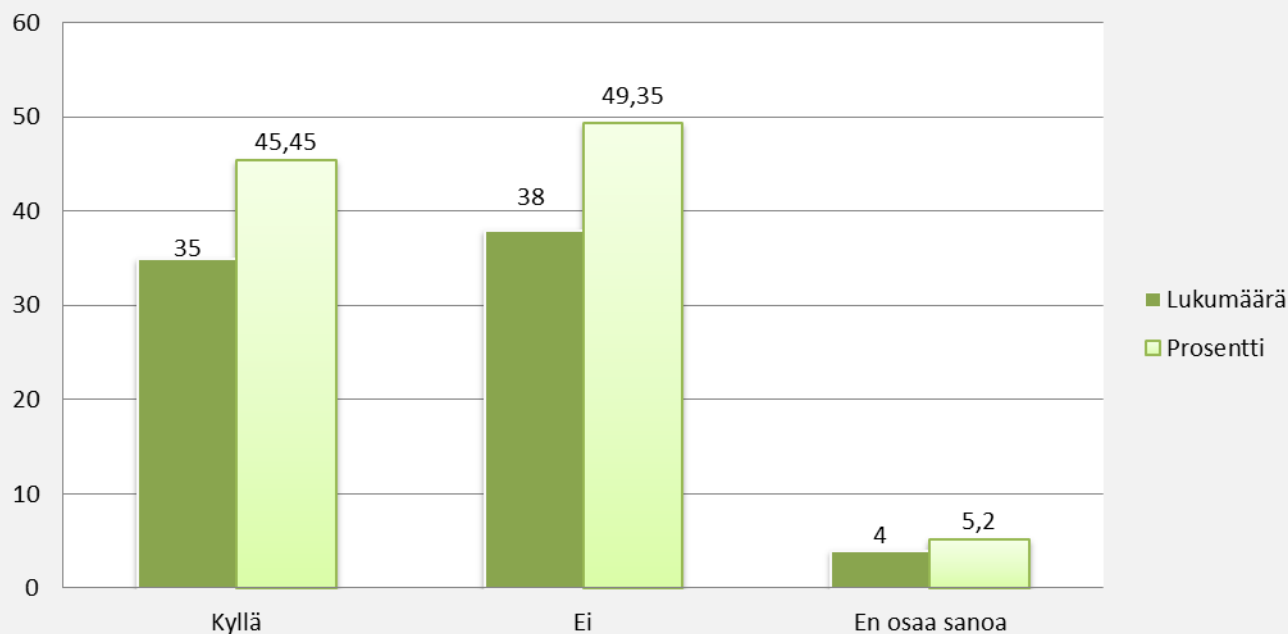
27. Tulisiko rahapelaamiseen puuttua kaupungissanne nykyistä enemmän?

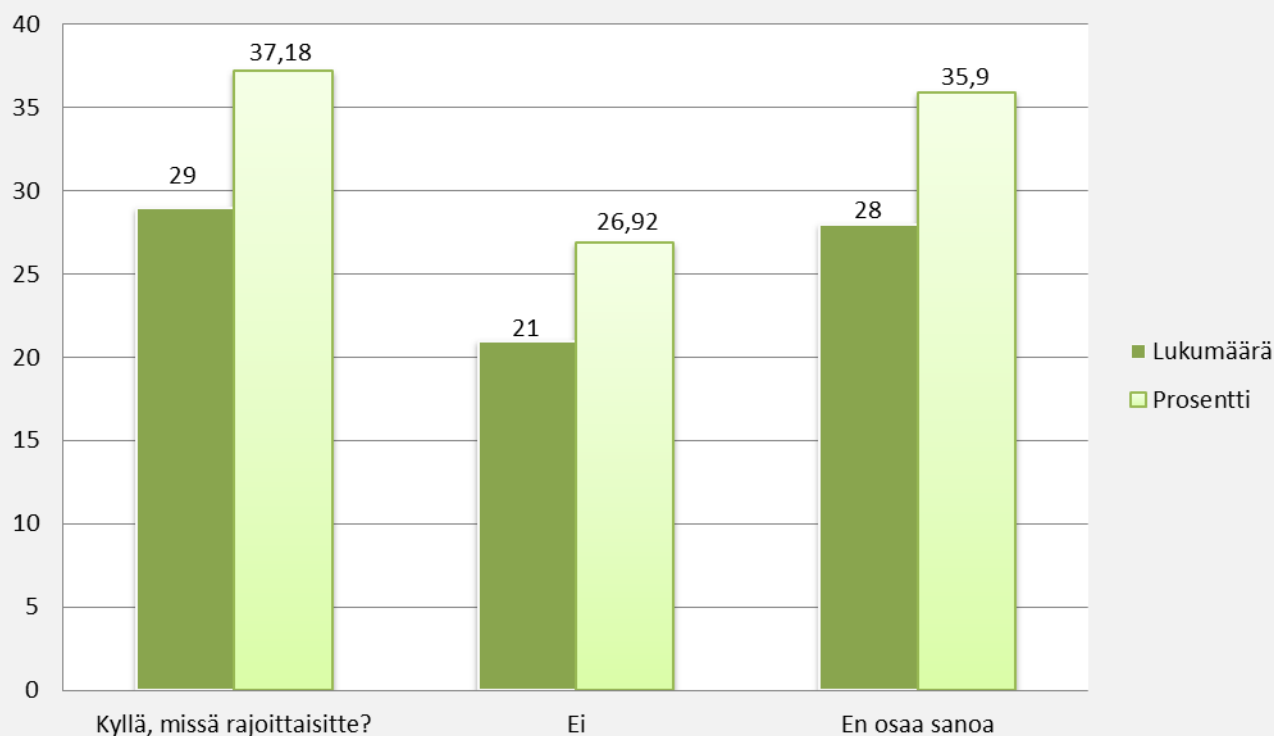
28. Suhtaudutaanko kaupungissanne liian vapaasti humalajuomiseen?

29. Onko päihteiden vaikutusten alaisen henkilön käyttäytyminen heikentänyt turvallisuuden tunnetta jossakin tilanteessa edellisten 12 kuukauden aikana?

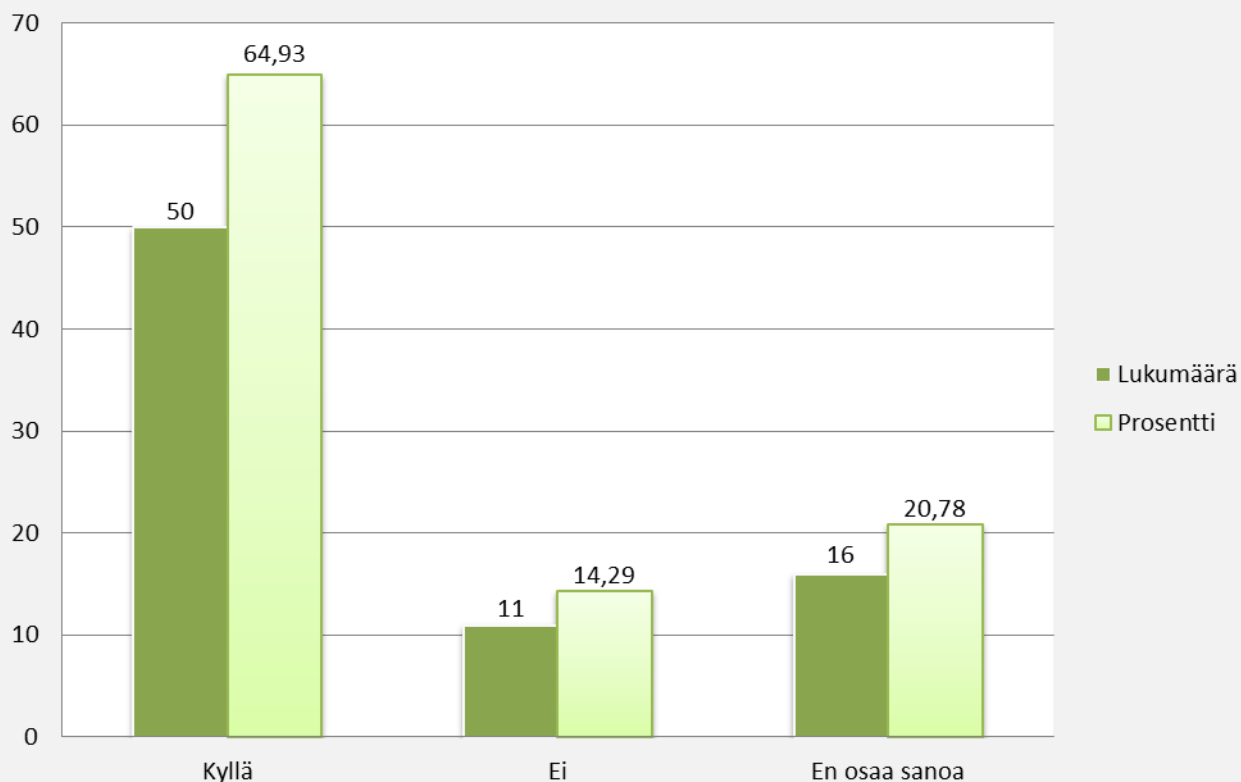

30. Tulisiko alkoholinkäyttöä julkisella paikalla voida rajoittaa tietyillä alueilla kaupungin omalla päätöksellä?

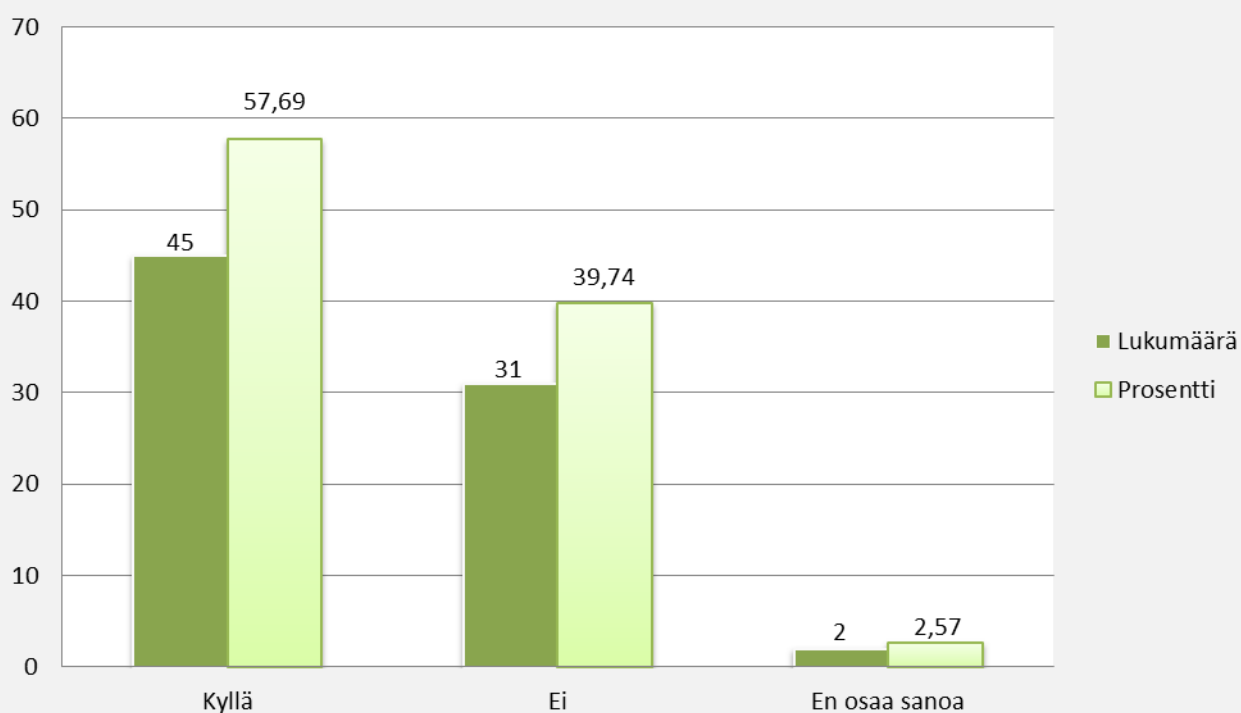

Missä rajoittaisitte alkoholinkäyttöä?
Puistoissa päivisin
Urheilutapahtumat
tapahtumat
puistot
Keskusta
provinssi ja tangomarkkinoiden aikana
nuorten tapahtumissa
puistoissa, urheilutapahtumissa
Lasten lähistöllä ja aikana
Keskustassa ja paikoissa joissa liikkuu lapsia päivisin
paikoilta joissa lapsia, puitot tori, urheilupaikat!
Anttilan kaupan edessä notkuu usein humalaisia sekä nuoria että vanhoja. Nuoret varsinkin ulkomaan taustaiset käyttäytyy uhkaavasti usein siinä.
Isot tapahtumat, jossa liikkuu alaikäisiä.
Puistoissa
Lastenpuistot/Hyllykallion päiväkodin piha.
Keskustan aukiolla (Kelan naapurissa) lähellä lasten leikkipuistoa
tapahtumissa joissa lapsia
KESKUSTAN ALUE, PUISTOT
Keskusta ja abc asema
Taajama-alueella
keskuspuisto
Kasperissa
keskusta
urheilutilaisuudet

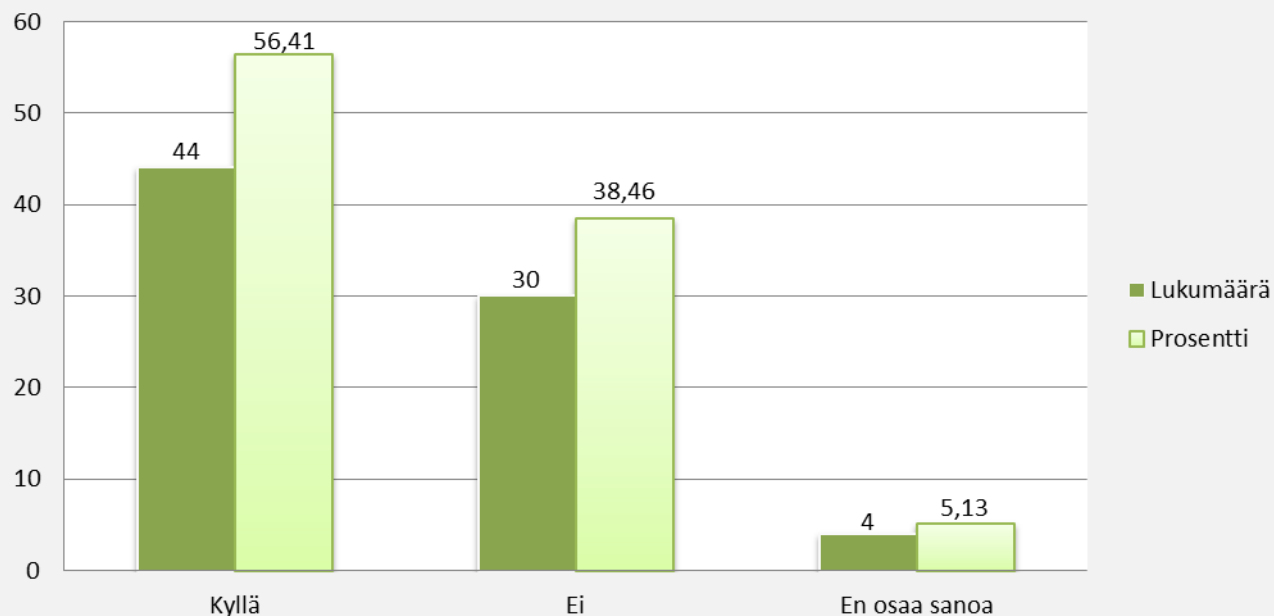
31. Tulisiko alkoholin myyntiin päihtyneelle suhtautua kaupunkinne ravintoloissa ja kaupoissa nykyistä tiukemmin?

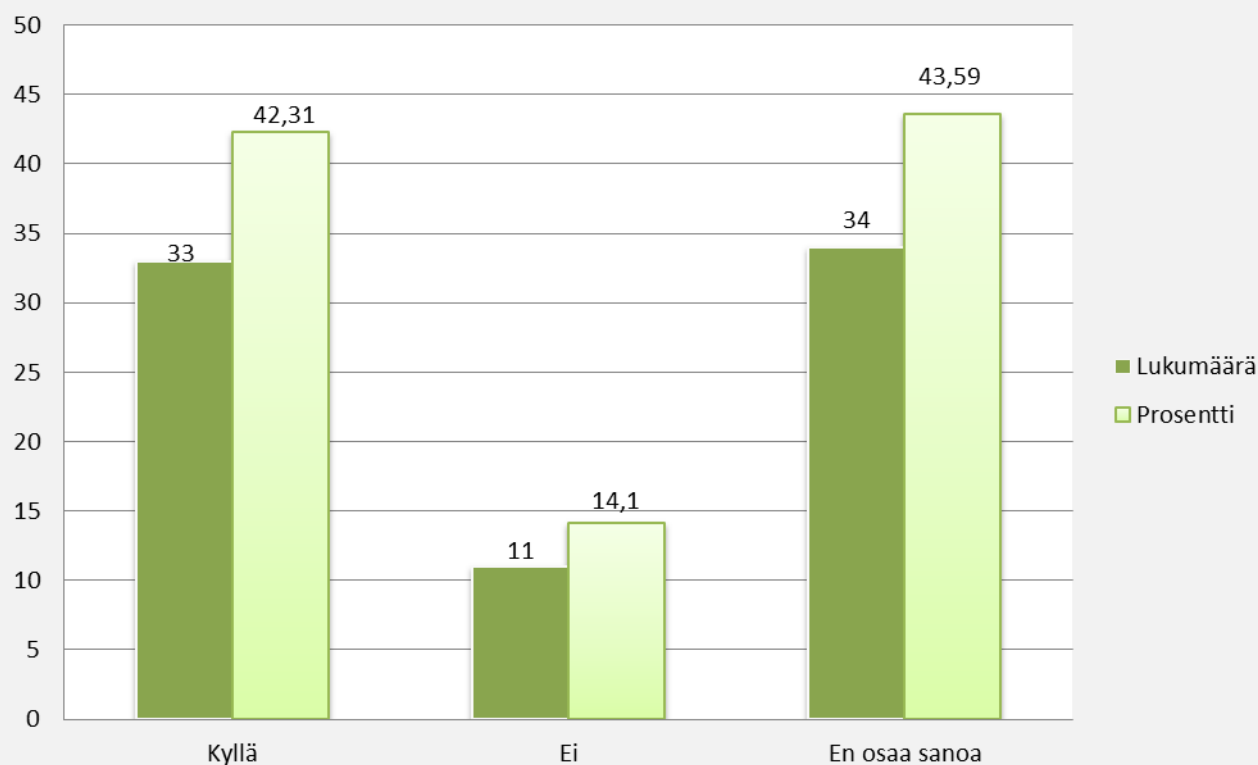
32. Oletteko koskaan ollut huolissanne läheisenne alkoholinkäytöstä?

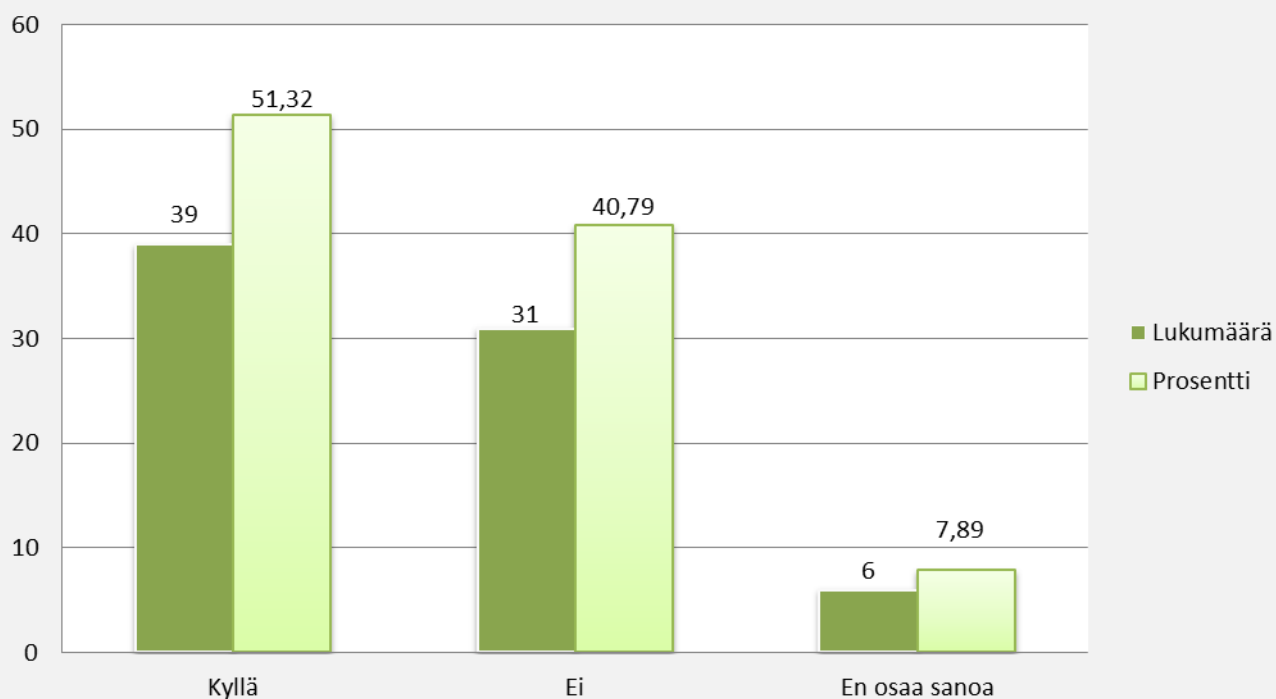
33. Onko teiltä kysytty terveydenhuoltohenkilöstön vastaanotolla alkoholinkäytöstä ja annettu tarvittaessa neuvontaa edellisen 12 kuukauden aikana?

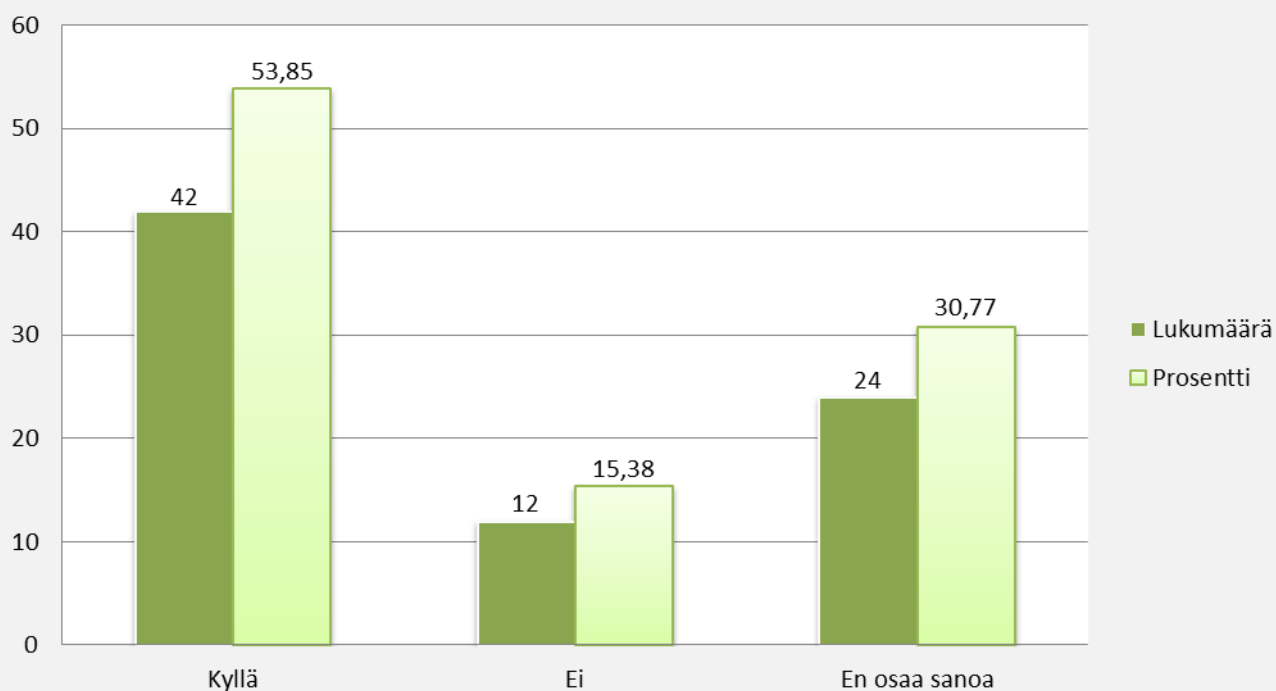
34. Saako kaupungissanne helposti tukea tupakoinnin lopettamiseen?

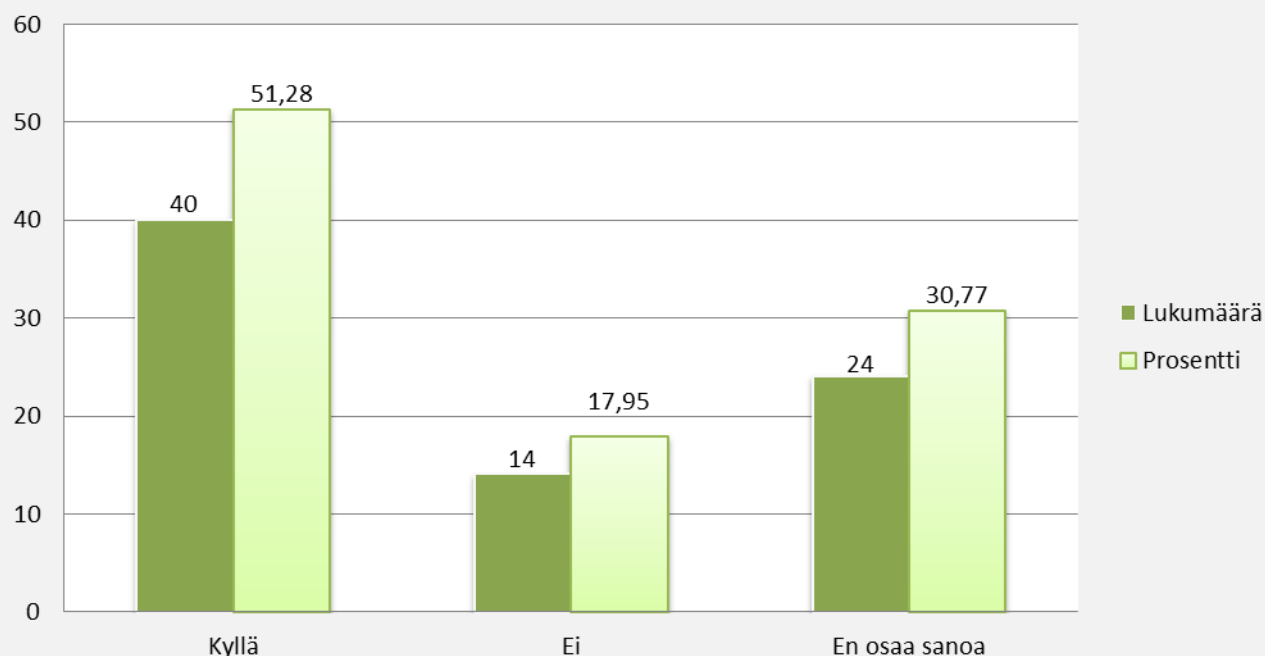
35. Onko teiltä kysytty terveydenhuoltohenkilöstön vastaanotolla tupakoinnistanne ja annettu tarvittaessa neuvontaa lopettamiseen edellisen 12 kuukauden aikana?

36. Tiedotetaanko kaupungissanne tupakoinnin lopettamisen tukipalveluista (esim. terveyskeskuksen tiloissa tai verkossa)?

37. Noudattavatko kaupunkinne päivähoitopaikat, koulut ja oppilaitokset lakisääteisiä tupakointikieltoja (päivähoitopaikan/oppilaitoksen hallinnoimalla alueella ei saa tupakoida)?

38. Kun ajattelette päihteitä koskevia haittoja kaupungissanne, mihin seikkaan tai seikkoihin erityisesti tulisi mielestänne puuttua?

Alaikäisten juomiseen.

Ennaltaehkäisyyn

Julkijuopotteluun ja örveltämiseen

Alaikäisten päihteiden käyttö huolestuttaa erilaisten tapahtumien ympärillä.

Nuorten päihteiden käyttö kauppojen liepeillä ja julkisien rakennusten luona on jatkuvaa, poliisi olisi luultavasti tehokkain kasvattaja.

Autolla ajavat rattijuopot, huumeidenkäyttäjät ja sekakäyttäjät huolestuttavat, erityisesti päihteiden sekakäyttö ja se, etteivät käyttäjät vaikuta tiedostavan sen haitallisuutta ja muille ihmisille aiheuttamaansa riskiä liikenteessä.

Vapaaehtoisten vanhempien partio voisi rajoittaa nuorten kokeiluja (alkoholi, tupakka, kannabis).

Nuorten ja ikäihmisten päihteiden käyttöön tulee puuttua

Katkon lopettaminen oli melko kyseenalainen päätös; onko todellakin alkoholin vieroitusoireita potevalle ihmiselle oikea paikka olla terveyskeskuksen vuodeosasto, jossa hoidetaan kuitenkin enimmäkseen infektioita ja potilasjoukko on melko iäkästä? Osataanko siellä antaa tukea vai olisikohan vain Diapam-kyllästys ja sen jälkeen ohjataan avokatkolle, mikä sijaitsee raviradalla - melko vaikeat yhteydet päästä sinne esim. Soukkajoelta tai Kärjestä.
ravintolat kiinni viimeistään 02.00
Kun mainostetaan savutonta työpaikkaa, niin ulko-ovien läheisyydessä tupruttelu tuo savua myös sisälle.
Lisääntyneeseen huumausaineiden käyttöön, alaikäisten päihteiden käyttöön.
Nuorten 10-15 vuotiaiden alkoholinkäyttöön. Vanhempien vastuuttaminen myös alkoholin haittojen ja käyttöön liittyvä informaation antaminen nuorille sekä vanhempien vastuu nuoresta huolehtimiseen, tiedetään mitä oma lapsi tekee ja missä menee ja miten käyttäytyy.
Kesällä alkoholin käyttö on hyvin yleistä ja näkyvää. Esim.terassit. Olisi hyvä jos ravintoloiden terasseilta ja muilta anniskelualueilta olisi suoraa näköyhteyttä kasulle ja siellä liikkuville ihmisille. Erityisesti lapset saavat liian ihannoivan kuvan kaljoittelusta ja muusta alkoholin käytöstä.
NUORTEN HUUMEIDEN KÄYTTÖÖN
Julkisilla alueilla päihtyneenä olemisen. Lapsia paljon liikkeellä ja humalaisia samoissa paikoissa. Esim urheilutapahtumat jne. kesätapahtumat. Myös jotkin konsertit
En osaa sanoa
Nuorten alkoholin käyttöön.
Nuorten nuuskan käyttöön..
Lasten-ja nuorten hyvinvointi/pahoinvointi.
Urheiluseuroille tulisi tarjota entistä enemmän tukea nuorten nuuskan käytön ennaltaehkäisemiseen.
Paikat, joissa lapsiperheet selkeästi viettävät aikaa, tulee olla täysin vapaita päihtyneistä ja tupakoivista ihmisistä. Molemmat hyväksyn kunhan niille ei lasten tarvitse mitenkään altistua. Kaupunkisuunnittelun tulee tukea tätä mahdollisimman kattavasti.
Päihteet on tapa hoitaa/hallita/häivyttää omia tunteita, pelkoja, harmia ym. Näiden asioiden/mieltä painavien asioiden hoitaminen -> niihin ajoissa tarttuminen voisi vaikuttaa asiaan.

Viikonloppujuomiseen. Ikäihmisten juomiseen.
Huumeiden myynti
Päihteiden käyttö alaikäisten läsöollessa/tapahtumissa
Ravintola myyvät päihtyneille alkoholia.Rahan kiilto silmissä.
Ehdottomasti keskustan jumiseen ja meteliin puututtava ja vanhusten rahapelaamiseen koska pelikoneet on säädetty niin että eläke menee sinne
nuorten alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttöön aikuisen alkoholin käyttöön nuorten aikana
Tumppien ja nuuska pussien heittämiseen maahan. Savuttomilla työpaikoilla työntekijöiden polttamiseen.
Tapahtumien houkuttelemiin vieraisiin ja heidän käyttäytymiseensä päihtyneenä.
Koulujen ja oppilaitosten aikuiset voisivat tukea nuorten savutottomuutta aktiivisimmin
Poliisia ei tuntunut kiinnostavan se, että täysi-ikäisten miesten seurassa on hyvinkin nuoria tyttöjä päihtyneenä. Eivät edes kysy papereita nuorelta näyttäviltä. Se, että 15-vuotias tyttö liikkuu aikuisten miesten kanssa polttaen kannabista ja juoden, on asia johon pitäisi puuttua.
puistokemisteihin
Tangomarkkinoiden asiakkaat aiheuttavat eniten harmia ja haittoja. Jos aluetta siirtäisi kauemmas keskustasta, helpottuisi keskustassa asioiminen ja kulkeminen huomattavasti.
Että pitäisi osata puuttua ajoissa syihin jonka takia ihminen on ajautunut päihteisiin.
puistojuopotteluun
Poliisin tulisi pysäyttää useammin myös skoottereita, mopoja ja mopoautoja, sillä nuoret ajavat humalassa ja ovat vaarallisia liikenteessä.
Päihteidenvälittämiseen alaikäiselle. Vanhempain iltoihin faktatietoa päihteistä ja päihdekokeiluista. Vanhemmat selvästi ei tiedä nuortensa päihde yms. kokeiluista.
Tukea ja rohkaista alaikäisten vanhempia valvomaan ja puuttumaan lastensa päihteidenkäyttöön. Ravintoloiden aukioloaikoja tulisi lyhentää. Kesätapahtumien julkijuopottelun rajoittamiseen tapahtumien ulkopuolella tulisi yhteistyössä löytää keinot.

Liite 6 Mielenterveys- ja päihdetilanteen kehitys vuosina 2009-2016

Maija Kortteinen

Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdetilanteen kehitys vuosina 2009-2016

Raportti

Kevät 2017

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomin Tutkinto-ohjelma

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ	1
1 JOHDANTO.....	6
2 PÄIHITEIDEN KÄYTTÖ JA SITÄ ENNAKOIVAT TEKIJÄT	8
2.1 Nuoret.....	8
2.1.1 Alkoholi	8
2.1.2 Huumeet	8
2.1.3 Läheisen alkoholinkäyttö	9
2.1.4 Tupakointi	10
2.1.5 Nuuska.....	11
2.1.6 Rahapelien pelaaminen.....	12
2.2 Aikuisväestö.....	12
2.2.1 Tupakointi	12
2.2.2 Alkoholia liikaa käyttävät	13
2.2.3 Alkoholijuomien myynti.....	14
3 PÄIHITEIDEN KÄYTÖN VAIKUTUKSET HYVINVOINTIIN.....	15
3.1 Vuodeosastoilla hoidetut	15
3.2 Laitoksissa hoidossa olleet.....	15
3.3 Asumispalvelut.....	16
3.4 Avopalvelut	17
3.5 Päihdehuollon nettokustannukset.....	18
3.6 Päihtyneiden säilöönnotot	18
4 MIELENTERVEYTTÄ HAASTAVIA TEKIJÖITÄ	20
4.1 Lapset ja nuoret	20
4.1.1 Ahdistuneisuus.....	20
4.1.2 Koulu-uupumus	20
4.1.3 Ystävyssuhteet	21
4.1.4 Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa.....	22
4.1.5 Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa.....	22
4.1.6 Fyysisen uhan kokeminen	23
4.1.7 Seksuaalisen väkivallan kokeminen	24
4.1.8 Koulutuksen ulkopuolelle jääneet	24
4.1.9 Lastensuojelun avohuollon tuen piirissä vuoden aikana olleet.....	25
4.1.10 Huostassa vuoden aikana olleet.....	25
4.1.11 Lasten pienituloisuus.....	26

4.2	Aikuiset	26
4.2.1	Työttömyys.....	26
4.2.2	Toimeentulotukea saaneet henkilöt	30
4.2.3	Asunnottomat yksinäiset.....	30
5	MIELENTERVEYSPALVELUJEN KÄYTTÖ.....	32
5.1	Lapset ja nuoret	32
5.1.1	Lastenpsykiatrian avohoitokäynnit	32
5.1.2	Nuorisopsykiatrian avohoitokäynnit	32
5.2	Aikuiset	33
5.2.1	Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit.....	33
5.2.2	Mielenterveyden avohoitokäynnit	34
5.2.3	Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit psykiatriassa	35
5.2.4	Psykiatrian erikoisalojen avohoitokäynnit	36
5.2.5	Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät.....	37
5.2.6	Psykiatrian laitoshoidon hoitojaksot.....	37
6	MIELENTERVEYSONGELMAT JA NIIDEN SEURAUKSET	38
6.1	Vaikeat psykoosit ja muut vaikeat mielenterveyden häiriöt	38
6.2	Itsemurhakuolleisuus.....	39
6.3	Nuorten itsemurhakuolleisuus	39
7	RIKOLLISUUS.....	41
7.1	Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset	41
7.2	Pahoinpitelyrikokset	41
7.3	Henkirikokset	42
7.4	Huumausainerikokset.....	43
7.5	Rattijuopumukset	44
7.6	Seksuaalirikokset	45
7.7	Kotihälytykset.....	46
	LÄHTEET	47
	Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo	
	Kuvio 1. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa.	8
	Kuvio 2. Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran.....	9
	Kuvio 3. Läheisen alkoholinkäyttö aiheuttanut ongelmia.	10
	Kuvio 4. Päivittäin tupakoivat nuoret.	11
	Kuvio 5. Päivittäin nuuskaavat nuoret.	11

Kuvio 6. Pelaa rahapelejä viikoittain.....	12
Kuvio 7. Päivittäin tupakoivien osuus	13
Kuvio 8. Alkoholia liikaa käyttävien osuus	13
Kuvio 9. Alkoholijuomien myynti asukasta kohti, 100%:n alkoholina	14
Kuvio 10. Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastolla hoidetut potilaat/1000 asukasta	15
Kuvio 11. Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet asiakkaat/1000 asukasta.....	16
Kuvio 12. Päihdehuollon asumispalveluissa asiakkaita/1000 asukasta	17
Kuvio 13. Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita/1000 asukasta.....	18
Kuvio 14. Päihdehuollon nettokustannukset, euroa/asukas.....	18
Kuvio 15. Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset/1000 asukasta.	44
Kuvio 16. Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset/1000 asukasta	41
Kuvio 17. Päihtyneiden säilöönotot/1000 asukasta	19
Kuvio 18. Kokenut kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta	20
Kuvio 19. Kokenut koulu-uupumusta.....	21
Kuvio 20. Ei yhtään läheistä ystävää.....	21
Kuvio 21. Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa.....	22
Kuvio 22. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa.....	23
Kuvio 23. Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana	23
Kuvio 24. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat.....	24
Kuvio 25. Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17-vuotiaita vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä.....	25
Kuvio 26. Huostassa vuoden aikana olleet 0–17-vuotiaat vastaavan ikäisestä väestöstä	26

Kuvio 27. Lasten pienituloisuusaste	26
Kuvio 28. Työttömyys työvoimasta	28
Kuvio 29. Pitkäaikaistyöttömät työttömistä	28
Kuvio 30. Vaikeasti työllistyvät 15–64-vuotiaista	29
Kuvio 31. Nuorisotyöttömät 18–24-vuotiaasta työvoimasta	29
Kuvio 32. Toimeentulotukea saaneet henkilöt vuoden aikana, % asukkaista	30
Kuvio 33. Asunnottomat yksinäiset/1000 asukasta.....	31
Kuvio 34. Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit lastenpsykiatriassa/1000 0–12-vuotiaista	32
Kuvio 35. Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit nuorisopsykiatriassa/1000 13–17-vuotiaasta	33
Kuvio 36. Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä/1000 asukasta	34
Kuvio 37. Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit/1000 yli 18-vuotiaasta väestöstä..	35
Kuvio 38. Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit psykiatriassa/1000 yli 18-vuotiaasta väestöstä	36
Kuvio 39. Psykiatrian erikoisalojen avohoitokäynnit/1000 asukasta.....	36
Kuvio 40. Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät/1000 asukasta.....	37
Kuvio 41. Psykiatrian laitoshoidon hoitojaksot/1000 asukasta.....	37
Kuvio 42. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja, % väestöstä	38
Kuvio 43. Itsemurhakuolleisuus/100 000 asukasta.....	39
Kuvio 44. Nuorten tekemät itsemurhat koko maassa	40
Kuvio 45. Pahoinpitelyrikokset Seinäjoella	42
Kuvio 46. Henkirikokset ja niiden yritykset Seinäjoella	43
Kuvio 47. Huumausainerikokset Seinäjoella.....	43
Kuvio 48. Rattijuopumukset Seinäjoella	45

Kuvio 49. Seksuaalirikokset Seinäjoella	46
Kuvio 50. Kotihälytystehtävät Seinäjoella	46

JOHDANTO

”Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdetilanteen kehitys vuosina 2009-2016” - raportissa kuvataan Seinäjoen asukkaiden mielenterveyden ja päihteiden käytön nykytilaa ja muutoksia vuosina 2009-2016. Selvitys on osa uutta valmisteilla olevaa Mielenterveys ja päihdesuunnitelmaa vuosille 2017-2020. Tarkoituksena oli selvittää, millaisena mielenterveys, päihteet ja rikollisuus Seinäjoella näyttäytyvät, ja miten nämä tekijät ovat muuttuneet vuosina 2009-2016, sekä miltä tilanne näyttää Seinäjoella, Etelä-Pohjanmaalla ja koko maassa. Selvitystä käytettiin strategiatyön tiedonlähteenä vuonna 2017.

Jokaisen kunnan tehtävänä on terveydenhuoltolain (30.12.2010/1326) mukaan vaalia asukkaidensa terveyttä ja hyvinvointia sekä järjestää palvelut siten ja siinä laajuudessa, että ne vastaavat kunnissa esiintyvää tarvetta.

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (L 523/2015) tuli voimaan 1.12.2015. Ehkäisevä päihdetyö on osa kunnan lakisääteistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Lain mukaan ehkäisevä päihdetyö kattaa alkoholi-, huumausaine- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentämisen.

Mielenterveystyön suunnittelun lähtökohdat perustuvat Mielenterveyslakiin (L 1116/1990). Mielenterveystyön 1 §:n mukaan mielenterveystyöllä tarkoitetaan yksilön psyykkisen hyvinvoinnin, toimintakyvyn ja persoonallisen kasvun edistämistä sekä mielenterveyden häiriöiden ehkäisemistä, parantamista ja lievittämistä. Mielenterveystyössä painopistettä pyritään siirtämään mielenterveyshäiriöiden hoidosta kohti mielenterveyden edistämistä.

Mielenterveys- ja päihdestrategia on suunnitelma siitä, miten edistetään mielenterveyttä sekä ehkäistään ja vähennetään päihdehaittoja, jotta kuntalaiset voisivat mahdollisimman hyvin ja tavoittaisivat tarvitsemansa palvelut helposti. Suunnitelmaan kirjataan tavoitteet, jotka halutaan saavuttaa ja se, mitä tehdään, jotta tavoitteisiin päästään. Suunnitelman tulee pohjautua tietoon asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin tilasta. Edistävää ja ehkäisevää mielenterveys- ja päihdetyötä on näkyvä osa terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuutta kunnassa. (THL. 2013)

Tutkimuksessa on verrattu Seinäjoen asukkaiden mielenterveyttä ja päihteiden käytön tilannetta sekä näihin liittyviä tekijöitä Etelä-Pohjanmaan ja koko Suomen tilanteeseen. Vertailun lähtökohtana oli Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdestrategian vuosille 2009-2012 sisältämä vertailu, Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman (2015) sisältämät alueelliset ja paikalliset päihdetyön indikaattorit sekä mielenterveyttä kuvaavat indikaattorit. Aineisto kerättiin kansallisista ja paikallisista tilastoista: THL:n, Sotkanetin ja poliisin tilastoista.

Tutkimuksessa pyrittiin löytämään vastaukset kysymyksiin: 1. Millaisena Seinäjoen mielenterveys- ja päihdetilanne näyttäytyy verrattuna Etelä-Pohjanmaahan ja koko Suomeen? ja 2. Onko Seinäjoen mielenterveys- ja päihdetilanne parantunut, heikentynyt vai pysynyt samana viimeisten seitsemän vuoden aikana? Tutkimuksen pääindikaattoreita ovat muun muassa mielenterveys, mielenterveysongelmat, mielenterveyspalvelut, päihteet (alkoholi, tupakka, nuuska ja huumeet), päihteiden käyttö, päihdepalvelut, pelaaminen sekä rikollisuus. Näiden indikaattoreiden avulla koottiin tilastot yhteen, analysoitiin muutosta ja todennettiin sitä kaavioiden avulla.

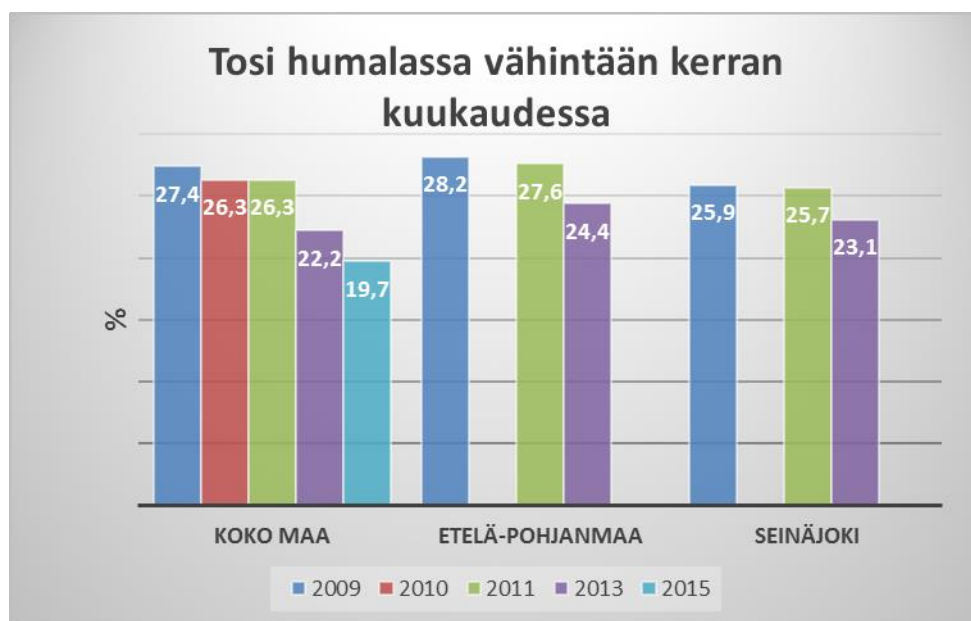
”Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdetilanteen kehitys vuosina 2009-2016” - selvitystyö oli osa sosionomiopintojen toiminnan organisoimisen, johtamisen ja kehittämisen menetelmien opintokokonaisuuteen liittyvää tutkimusta ja harjoittelua.

PÄIHTEIDEN KÄYTTÖ JA SITÄ ENNAKOIVAT TEKIJÄT

Nuoret

Alkoholi

Nuorten alkoholinkäyttö on ollut laskussa vuodesta 2009 vuoteen 2015 saakka. Maanlaajuisesti nuorten alkoholinkäyttö on laskenut 7,7 % kuuden vuoden aikana. Etelä-Pohjanmaalla laskua on tapahtunut 3,8 % ja Seinäjoella 2,8 % vuodesta 2009 vuoteen 2013. Alkoholinkäyttö on verraten yleisempää Etelä-Pohjanmaan alueella kuin koko maassa tai Seinäjoella. Viimeisimmän tutkimuksen mukaan Seinäjoella käytetään alkoholia nuorten keskuudessa hieman enemmän kuin koko maassa. Ero ei kuitenkaan ole merkittävä.

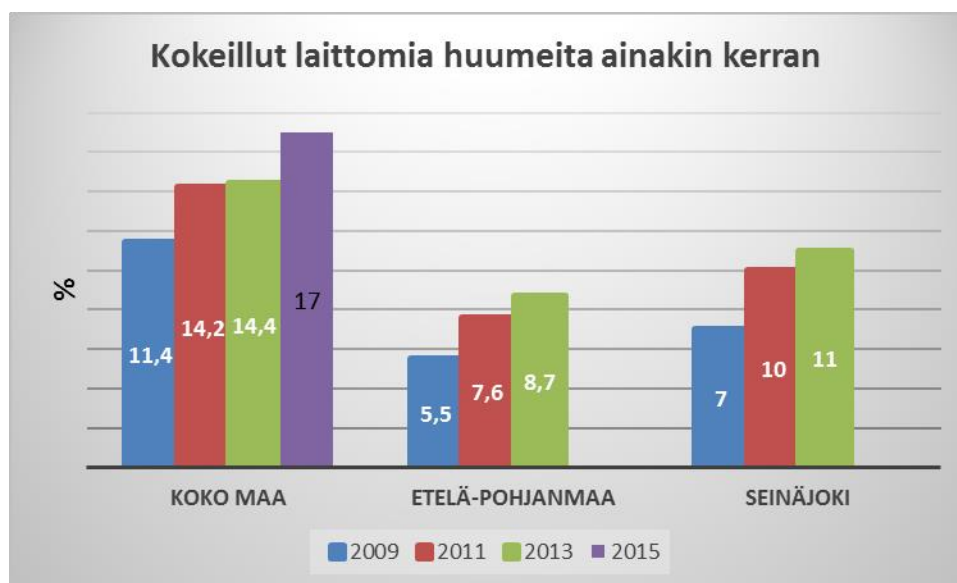

Kuvio 1. Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Huumeet

Vaikka alkoholinkäyttö on nuorten keskuudessa vähentynyt, on esiin noussut lisääntyneet huumeekokeilut. Nuorista jopa 17 % kertoo kokeilleensa laittomia huumeita ainakin kerran

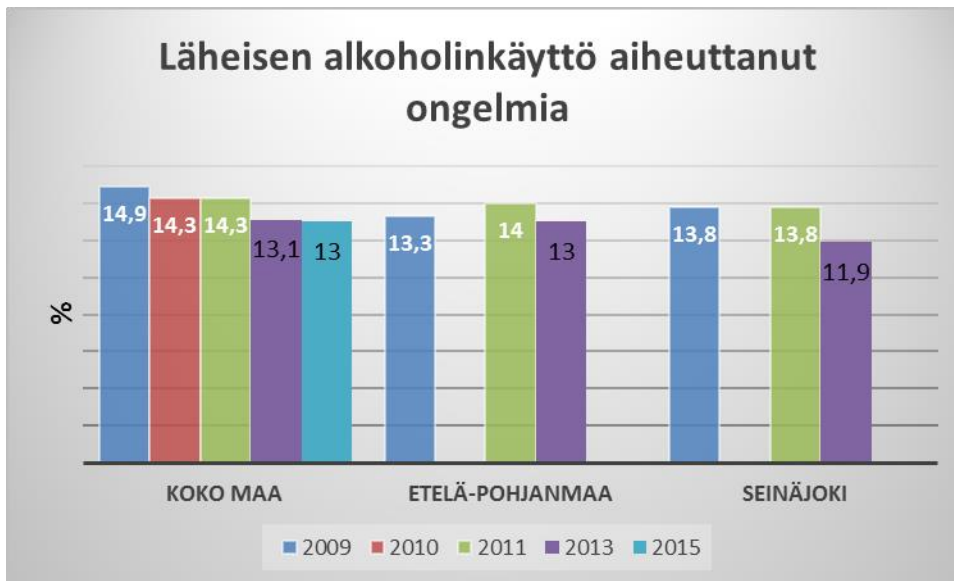
vuonna 2015, kun vuonna 2009 vastaava luku oli 11,4 %. Myös Etelä-Pohjanmaalla ja Seinäjoella huumekekeilut ovat yleistyneet. Vuonna 2009 Seinäjoella laittomia huumeita oli kokeillut 7 % ja Etelä-Pohjanmaalla 5,5 %. Vastaavat luvut vuonna 2013 olivat 11 % ja 8,7 %. Huumekekeilut ovat yleistyneet Seinäjoella neljässä vuodessa 4 %. Huumekekeilut ovat kuitenkin yleisempiä koko maassa kuin Seinäjoella tai Etelä-Pohjanmaan alueella. Seinäjoella huumeita oltiin kokeiltu useammin, kun muualla Etelä-Pohjanmaan alueella.

Kuvio 2. Kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Läheisen alkoholinkäyttö

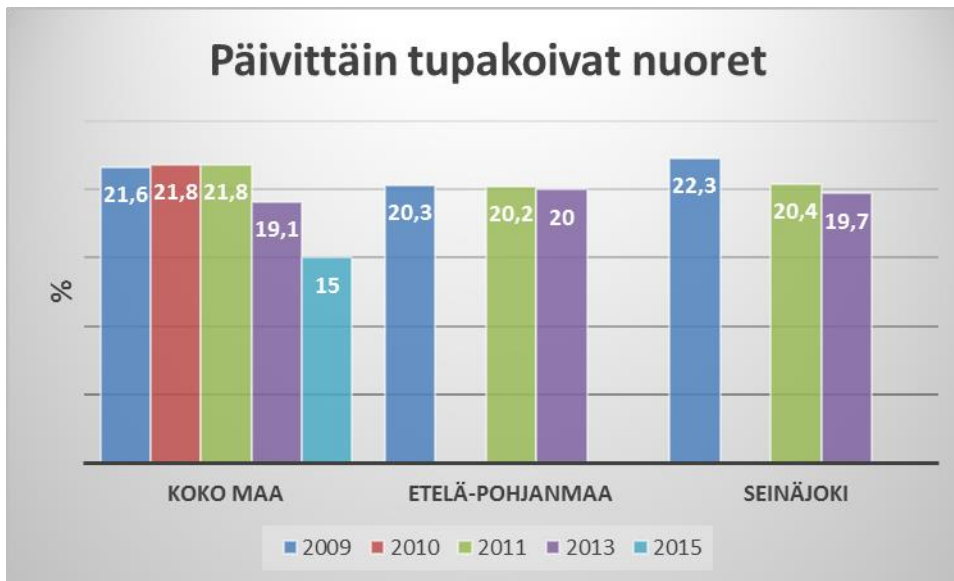
Läheisen alkoholinkäyttö on aiheuttanut ongelmia 11,9 %:lle Seinäjoen nuorista vuoden 2013 tilastojen mukaan. Vastaava luku koko maassa oli 13,1 % ja Etelä-Pohjanmaalla 13 %. Muutosta Seinäjoella vuodesta 2009 vuoteen 2013 on - 1,9 %.

Kuvio 3. Läheisen alkoholinkäyttö aiheuttanut ongelmia (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Tupakointi

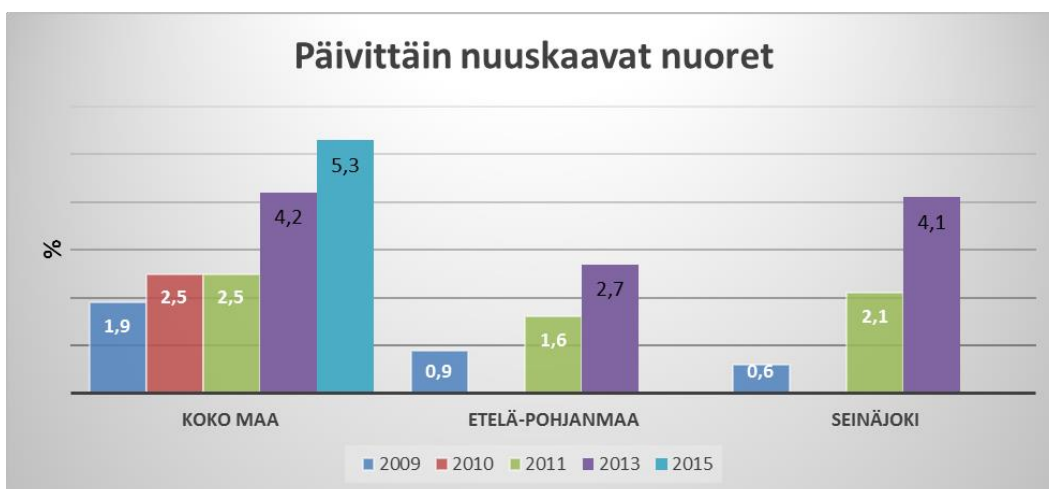
Nuorten päivittäinen tupakointi on vähentynyt viimeisten vuosien aikana erityisesti peruskoulussa sekä lukiossa opiskelevilla oppilailla. Ammattioppilaitoksen opiskelijat sauhuttelevat huomattavasti enemmän kuin saman ikäiset lukion oppilaat tai muutamaa vuotta nuoremmat peruskoulun oppilaat. Ammattikoulun opiskelijat tupakoivat jopa 24 % yleisemmin vuonna 2015 kuin lukion opiskelijat. Nuorten tupakointi on kuitenkin vähentynyt kuuden vuoden aikana koko maassa 6,6 %. Seinäjoella nuorten tupakointi on vähentynyt vuodesta 2009 vuoteen 2013 2,6 % ollen vuonna 2013 hieman yleisempää kuin koko maassa ja hieman vähäisempää kuin Etelä-Pohjanmaan alueella.

Kuvio 4. Päivittäin tupakoivat nuoret (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Nuuska

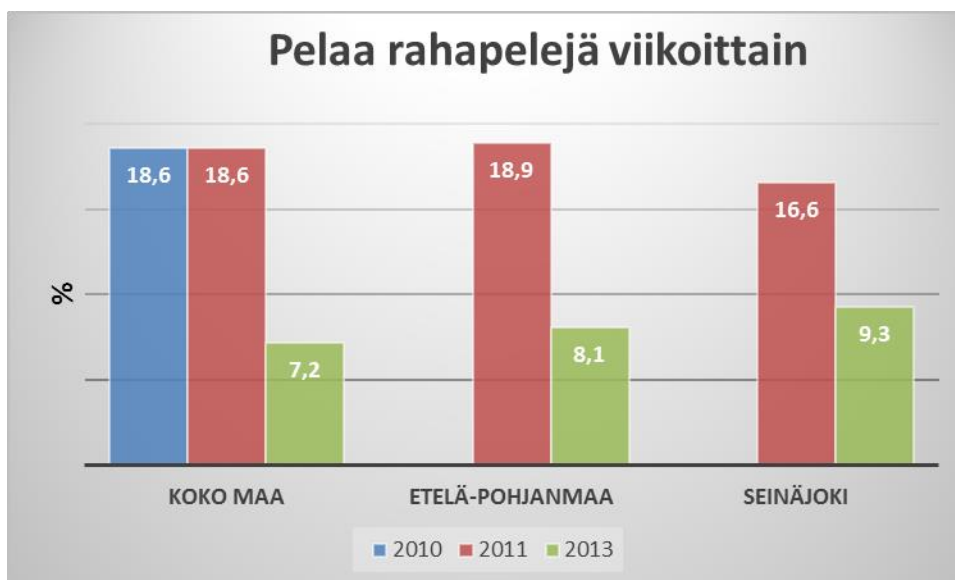
Tupakoinnin vähentyessä on nuuskan käyttö kuitenkin lisääntynyt. Kuudessa vuodessa nuorten päivittäinen nuuskan käyttö on yleistynyt 3,4 % koko maassa ja Seinäjoellakin vuoteen 2013 mennessä 3,5 %. Nuuskan käyttö on yleisempää koko maassa ja Seinäjoella, kuin Etelä-Pohjanmaalla. Tämäkin kertoo siitä, että kokeilut alkavat ensin isommista kaupungeista, josta ne sitten leviävät myös pienemmille paikkakunnille. Näyttäisi siltä, että nuoret ovat joltain osin siirtyneet tupakan poltosta nuuskan käyttöön.

Kuvio 5. Päivittäin nuuskaavat nuoret (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Rahapeliin pelaaminen

Positiivista on se, että nuorten rahapeliin pelaaminen on vähentynyt huomattavasti. Tähän on varmasti suurelta osin vaikuttanut vuonna 2011 voimaan tullut uusi ikäraja, joka kieltää rahapeliin pelaamisen alle kahdeksantoista vuotiailta. Suurin muutos nuorten rahapelaamiseen on tapahtunut vuosien 2011 ja 2013 välillä, laskien 11,4 % koko maassa, Etelä-Pohjanmaalla 10,8 % ja Seinäjoella 7,3 %. Vuonna 2011 nuoret pelasivat rahapelejä Seinäjoella vähemmän kuin Etelä-Pohjanmaan tai koko maan alueella. Vuonna 2013 tilanne on kuitenkin kääntynyt niin, että Seinäjoella nuorten rahapeliin pelaaminen on ollut yleisempää kuin maakunnassa tai koko maassa. Erot ovat enimmillään kuitenkin vain noin 2 %-yksikön luokkaa.

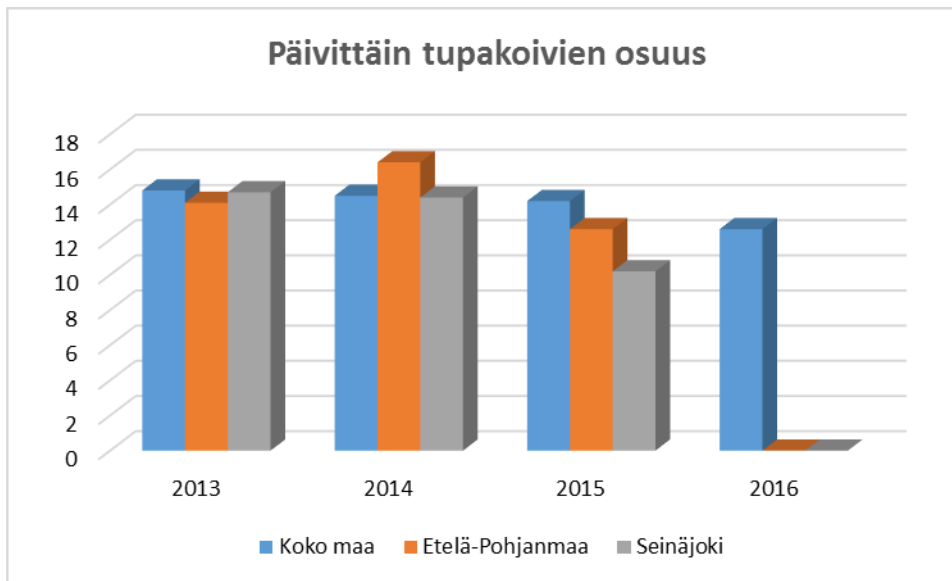

Kuvio 6. Pelaa rahapelejä viikoittain (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Aikuisväestö

Tupakointi

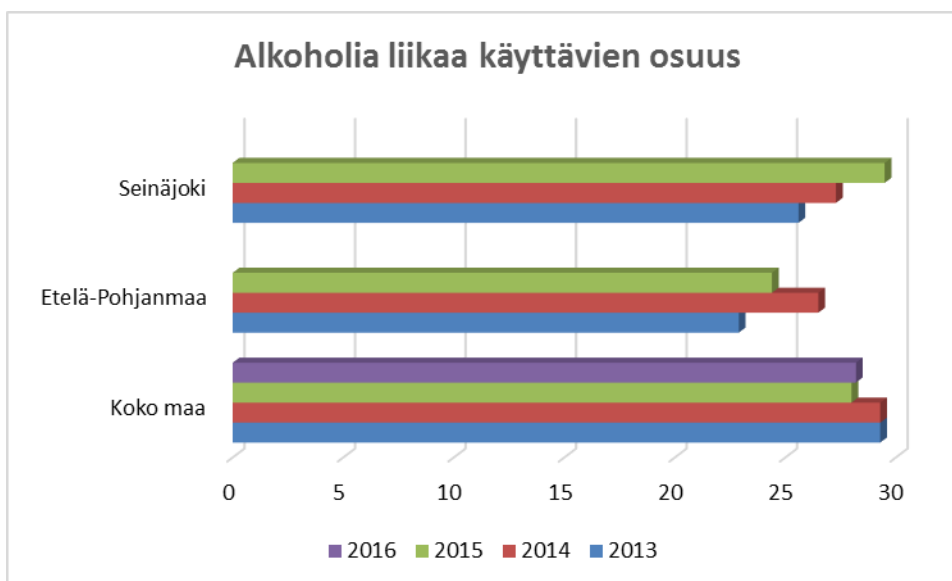
Päivittäin tupakoivien osuus on ollut Seinäjoella laskussa vuodesta 2013 vuoteen 2015. Laskua on tapahtunut 4,5 %, kun koko maan tasolla laskua on ollut vain 0,6 %. Tupakointi on hieman vähäisempää Seinäjoella kuin Etelä-Pohjanmaan (2,4 %) tai koko maan tasolla (4 %).

Kuvio 7. Päivittäin tupakoivien osuus (Sotkanet).

Alkoholia liikaa käyttävät

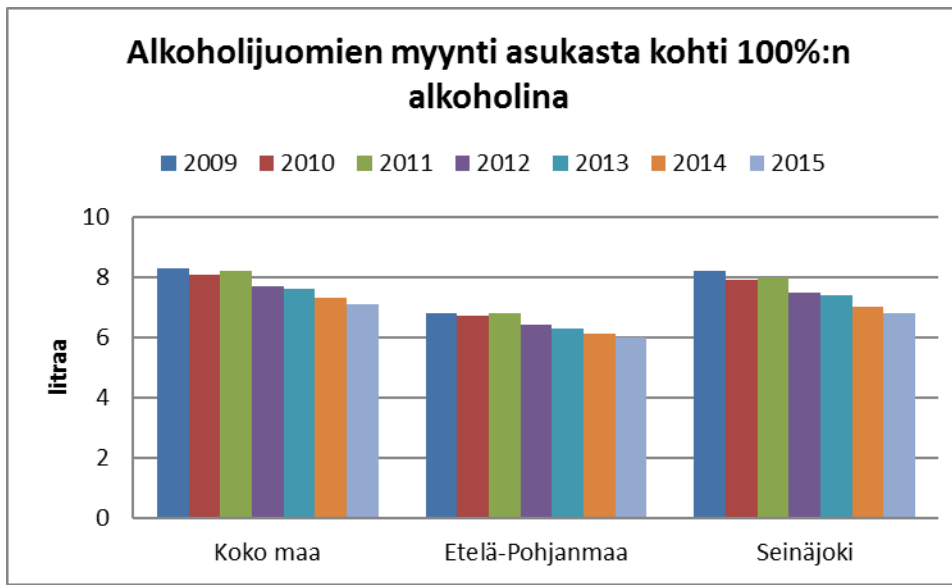
Alkoholia liikaa käyttävien osuus on ollut Seinäjoella nousussa vuodesta 2013 vuoteen 2015. Nousua on tapahtunut 3,9 %. Etelä-Pohjanmaalla alkoholin liikakäyttö on noussut 1,5 %, mutta koko maan tasolla se on laskenut hieman, 1,3 %:n verran. Alkoholin liikakäyttö on Seinäjoella yleisempää kuin Etelä-Pohjanmaalla ja koko maahan verrattuna lähestulkoon yhtä yleistä, kuitenkin 1,5 % yleisempää.

Kuvio 8. Alkoholia liikaa käyttävien osuus (Sotkanet).

Alkoholijuomien myynti

Alkoholijuomien myynti on laskenut vuodesta 2009 vuoteen 2015 niin Seinäjoella, Etelä-Pohjanmaalla kuin koko maassakin. Eniten laskua on tapahtunut Seinäjoella, 1,2 litraa asukasta kohden kuudessa vuodessa. Koko maassa laskua on tapahtunut 1,2 litran verran ja Etelä-Pohjanmaalla 0,8 litran verran.

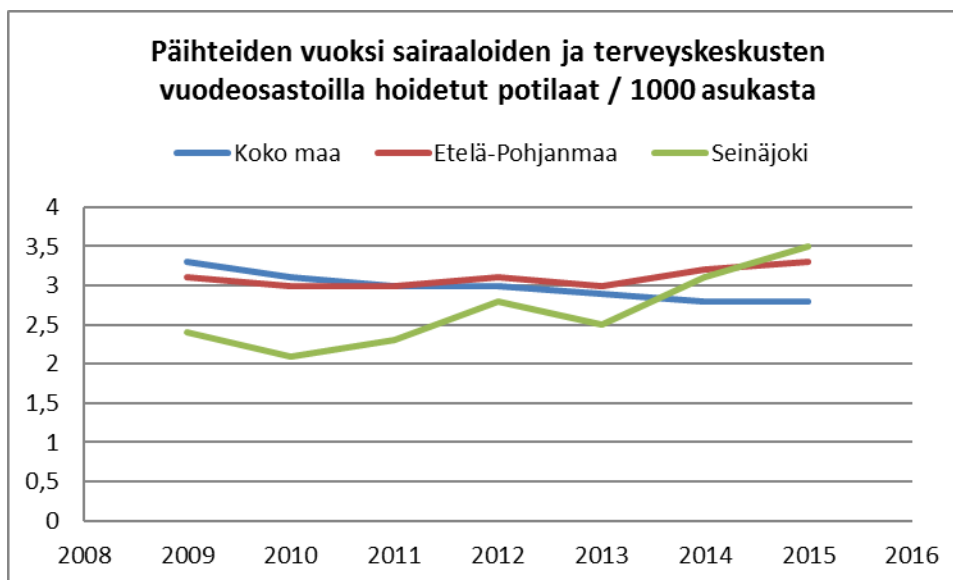

Kuvio 9. Alkoholijuomien myynti asukasta kohti, 100%:n alkoholina (Sotkanet).

PÄIHTEIDEN KÄYTÖN VAIKUTUKSET HYVINVOINTIIN

Vuodeosastoilla hoidetut

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidettuja potilaita oli Seinäjoella vuonna 2015 3,5 1000 asukasta kohden. Määrä on vaihdellut hieman vuosittain, ollen alimmillaan 2,1 % vuonna 2010. Parin viimeisen vuoden aikana Seinäjoella on hoidettu enemmän potilaita päihteiden vuoksi kuin koko maassa. Eroa Seinäjoella ja koko maalla vuonna 2015 oli 0,7. Etelä-Pohjanmaalla päihteiden vuoksi hoidettuja oli Seinäjokeen verrattuna 0,2 % vähemmän vuonna 2015.

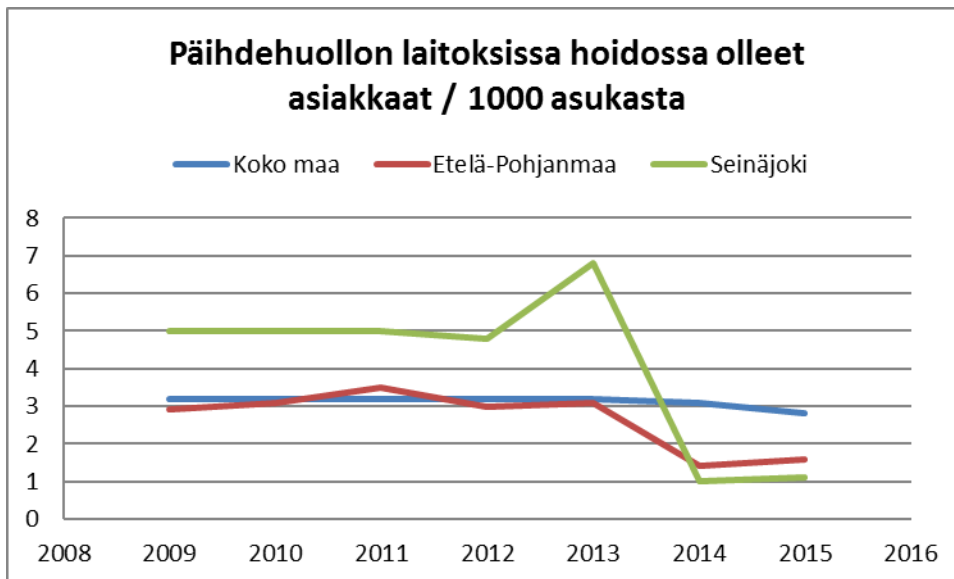

Kuvio 10. Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastolla hoidetut potilaat/1000 asukasta (Sotkanet).

Laitoksissa hoidossa olleet

Seinäjoella päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleita asiakkaita oli vuodesta 2009 vuoteen 2013 muuhun maahan sekä Etelä-Pohjanmaahan verrattuna suhteessa enemmän. Eniten päihdehuollon laitoksissa oli asiakkaita Seinäjoella vuonna 2013, 6,8/1000. Samana vuonna koko maassa asiakkaita oli 3,2 ja Etelä-Pohjanmaalla 3,1. Tämän jälkeen määrät tippuivat Seinäjoella yhteen (1), eli laskua tapahtui 5,8 %. Myös Etelä-Pohjanmaalla määrät tippuivat 1,4 samana vuonna. Viimeisimmän tilastotiedon mukaan Seinäjoella ja

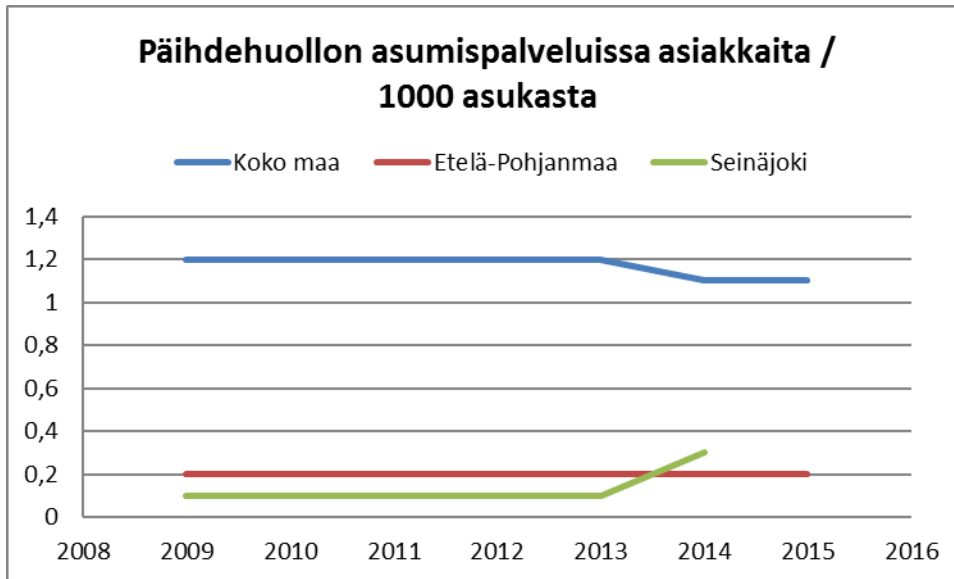
Etelä-Pohjanmaalla laitoksissa hoidettuja päihdeasiakkaita on muuhun maahan verrattuna suhteessa vähemmän.

Kuvio 11. Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet asiakkaat/1000 asukasta (Sotkanet).

Asumispalvelut

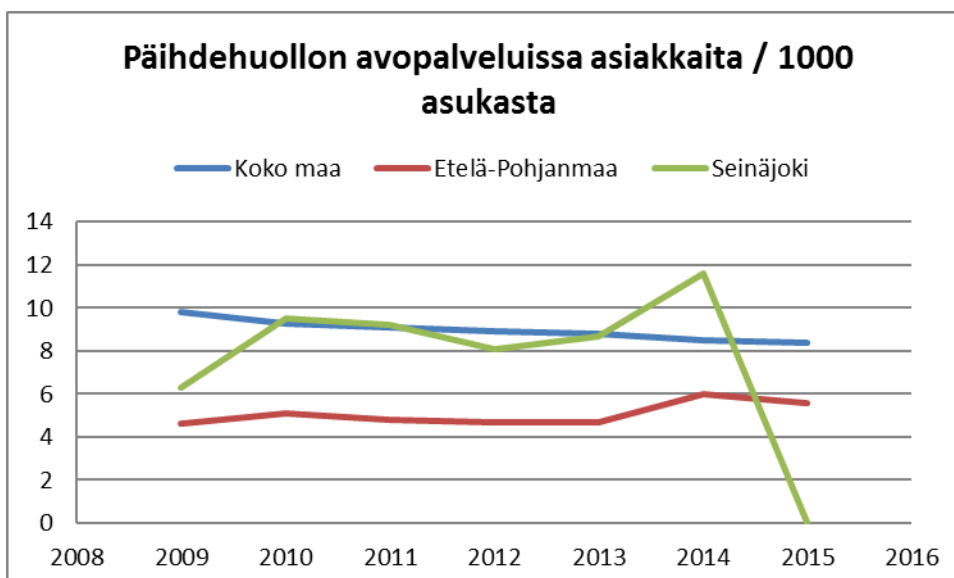
Päihdehuollon asumispalveluiden asiakasmäärät ovat pysyneet tasaisina pitkään niin Seinäjoella, Etelä-Pohjanmaalla kuin koko maassakin. Kuitenkin vuoden 2013 jälkeen Seinäjoen tilastot lähtivät nousuun, vuoden aikana nousua tapahtui 0,2. Samana vuonna koko maan tilanne laski 0,1. Seinäjoella päihdehuollon asumispalveluissa asiakkaita on suhteessa vähemmän kuin koko maassa, eroa vuonna 2015 oli 0,8.

Kuvio 12. Päihdehuollon asumispalveluissa asiakkaita/1000 asukasta (Sotkanet).

Avopalvelut

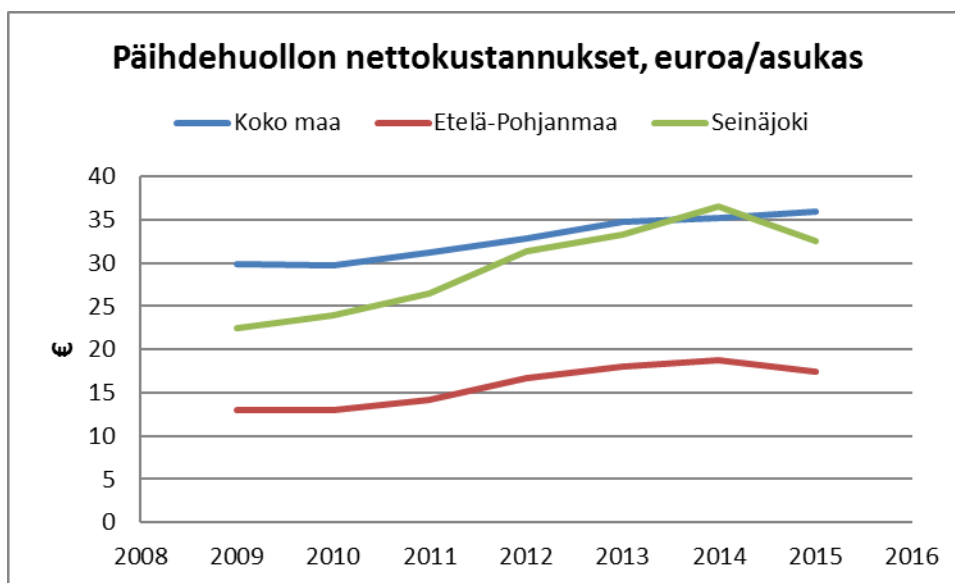
Seinäjoella päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita oli 1000 asukkaasta 11,6 vuonna 2014. Viisi vuotta aiemmin, vuonna 2009 asiakkaita oli 6,3. Nousua on siis tapahtunut 5,3. Muualla Etelä-Pohjanmaan alueella päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita on kaikkina vuosina ollut suhteessa vähemmän kuin Seinäjoella. Vuonna 2014 eroa oli 5,6 asiakkaan verran. Seinäjoen päihdehuollon avopalveluiden asiakkaiden määrät ovat olleet lähes saman suuruiset kuin koko maassa, mutta vuonna 2014 Seinäjoki kipusi korkeammalle tilastoissa.

Kuvio 13. Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita/1000 asukasta (Sotkanet).

Päihdehuollon nettokustannukset

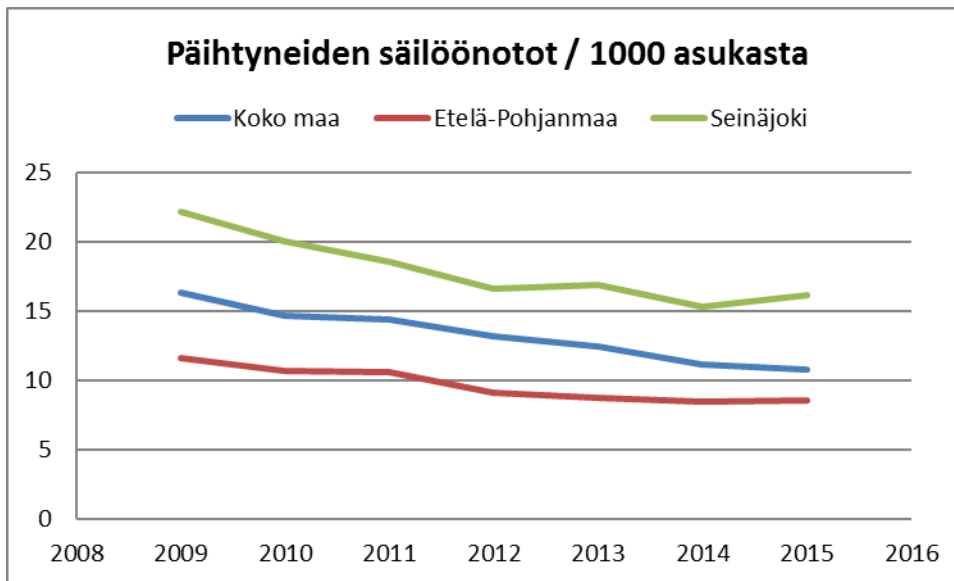
Seinäjoen päihdehuollon nettokustannukset ovat viimeisten vuosien aikana olleet lähellä koko maan tasoa. Vuonna 2015 Seinäjoen kustannukset olivat 32,6€ asukasta kohden, kun koko maassa määrä oli 36€. Vuotta aiemmin, vuonna 2014 vastaavat luvut olivat 36,6€ ja 35,2€. Seinäjoella on siis tapahtunut pienoista laskua pahimmasta tilanteesta. Vuodesta 2009 vuoteen 2015 muutos Seinäjoella oli + 10,1€. Etelä-Pohjanmaalla kustannukset ovat kuuden vuoden aikana pysyneet alempana kuin Seinäjoella tai koko maassa. Seinäjoen kustannukset olivat pahimmillaan 17,9 € enemmän kuin Etelä-Pohjanmaalla yleensä.

Kuvio 14. Päihdehuollon nettokustannukset, euroa/asukas (Sotkanet).

Päihtyneiden säilöönotot

Seinäjoella otettiin vuonna 2015 16,1 päihtynyttä säilöön 1000 asukasta kohden. Vastaava luku koko maassa oli 10,8 ja Etelä-Pohjanmaalla 8,5. Kuuden vuoden aikana päihtyneiden säilöönotot ovat vähentyneet Seinäjoella 6 tapauksen verran 1000:sta, Etelä-Pohjanmaalla 3,1 ja koko maassa 5,5. Seinäjoella otetaan suhteessa enemmän päihtyneitä säilöön kuin Etelä-Pohjanmaalla (7,6 vuonna 2015) tai koko maassa (5,3 vuonna 2015).

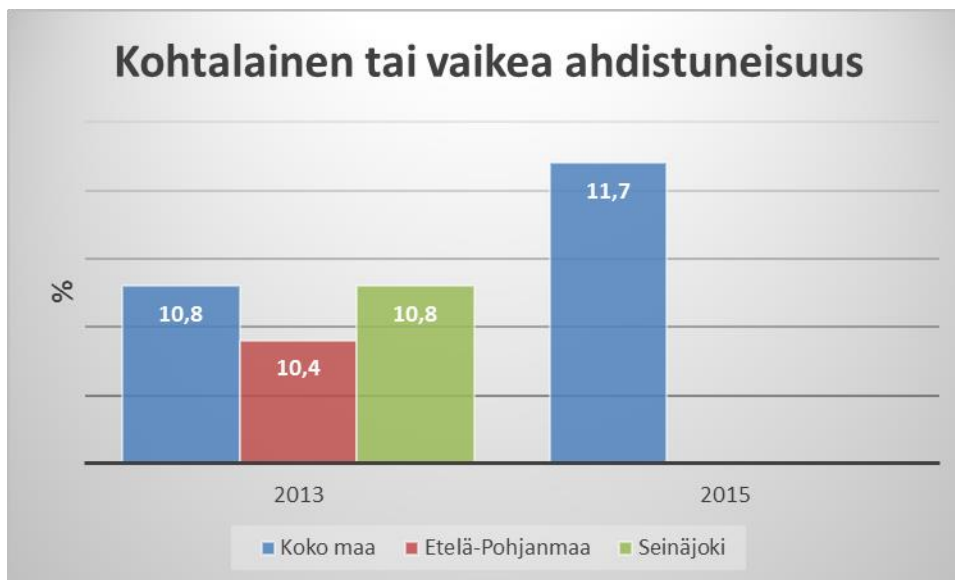
Kuvio 15. Päihtyneiden säilöönotot/1000 asukasta (Sotkanet).

MIELENTERVEYTTÄ HAASTAVIA TEKIJÖITÄ

Lapset ja nuoret

Ahdistuneisuus

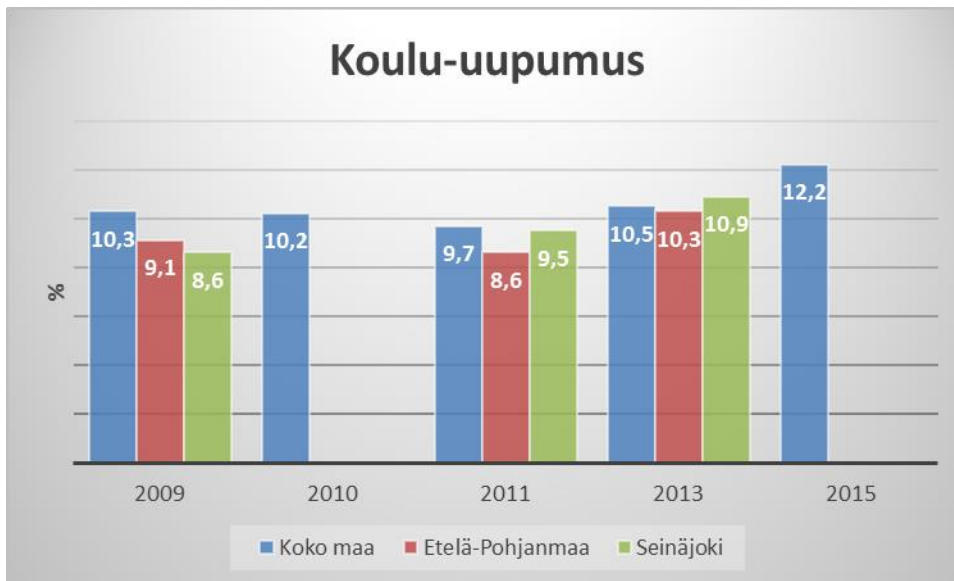
10,8 % nuorista koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta vuonna 2013 sekä Seinäjoella että koko maassa. Etelä-Pohjanmaalla tulos oli vain hieman pienempi, 10,4 %. Seinäjoen tilanteesta ei ole tietoa muilta vuosilta, mutta koko maassa ahdistuneisuus nousi kahdessa vuodessa 0,9 % yksikköä.

Kuvio 16. Kokenut kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Koulu-uupumus

Koulu-uupumus on lisääntynyt Seinäjoella vuodesta 2009 lähtien, ollen vuonna 2013 10,9 %, eli 2,3 % enemmän kuin vuonna 2009. Samansuuntaista nousua on tapahtunut myös koko maassa sekä Etelä-Pohjanmaan alueella. Vuonna 2013 Seinäjoella koettiin 0,6 % enemmän koulu-uupumusta kuin Etelä-Pohjanmaalla ja 0,4 % enemmän kuin koko maassa.

Kuvio 17. Kokenut koulu-uupumusta (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Ystävyysuhteet

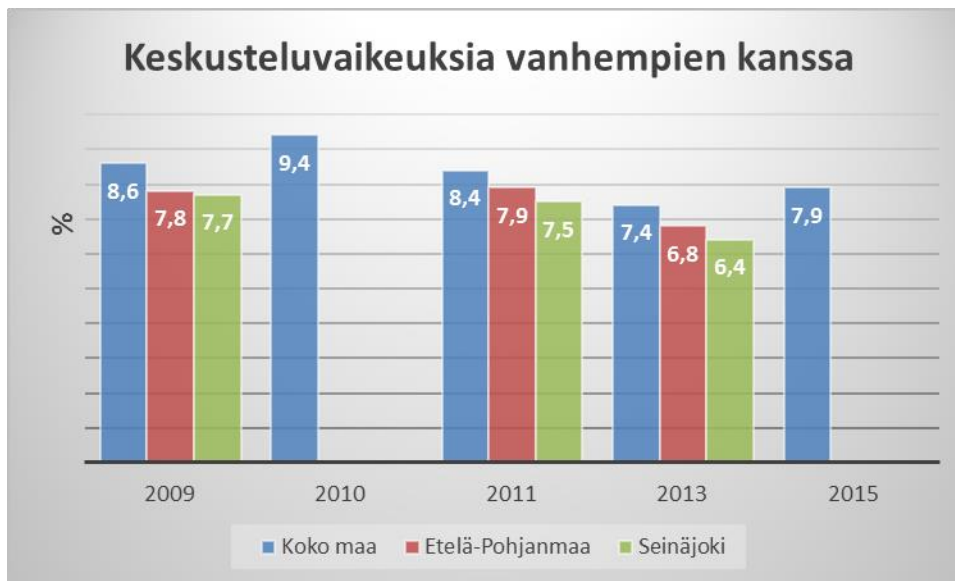
Vuonna 2013 Seinäjokelaisista nuorista 6,2 % koki, ettei omaa yhtään läheistä ystävää. Määrä on laskenut 0,4 % vuodesta 2009. Vastaava tilanne koko maassa oli 7,5 % ja Etelä-Pohjanmaalla 7 %, eli suhteessa hieman enemmän kuin Seinäjoella.

Kuvio 18. Ei yhtään läheistä ystävää (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa

6,4 % Seinäjokelaisista nuorista kokee keskustelun vaikeaksi vanhempiensa kanssa vuonna 2013. Keskusteluvaikeudet ovat vähentyneet 1,3 % vuodesta 2009, eli suurta muutosta ei ole neljän vuoden aikana tapahtunut. Maan laajuisesti keskusteluvaikeudet ovat hieman yleisempiä kuin Seinäjoella tai maakunnassa. Lisäksi Seinäjoella tilanne näyttää hieman paremmalta kuin Etelä-Pohjanmaan alueella yleensä.

Kuvio 19. Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa

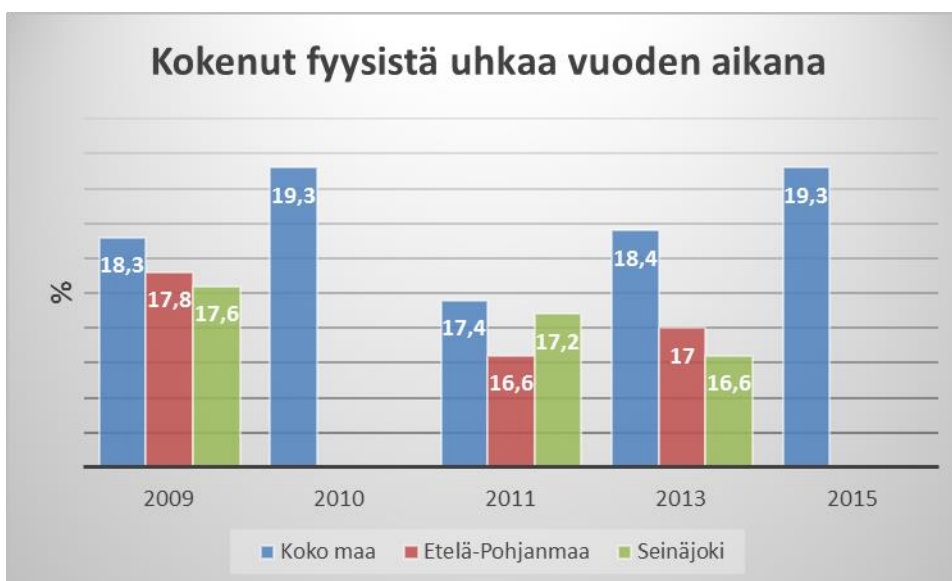
4,2 % Seinäjokelaisista nuorista kertoo tulleensa koulukiusatuksi vähintään kerran viikossa vuonna 2013. Luku on täysin sama kuin koko maassa ja vain aavistus vähemmän kuin Etelä-Pohjanmaalla yleensä. Koulukiusaamisessa ei ole tapahtunut suurta muutosta suuntaan eikä toiseen viimeisten vuosien aikana.

Kuvio 20. Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Fyysisen uhan kokeminen

Fyysisen uhan kokeminen on vähäisempää Seinäjoella ja Etelä-Pohjanmaalla muuhun maahan verrattuna. Seinäjoella fyysistä uhkaa vuoden aikana oli vuonna 2013 kokenut 16,6 % nuorista kun taas koko maassa vastaava luku oli 18,4 %. Fyysisen uhan kokemisessa ei ole tapahtunut juurikaan muutosta Seinäjoella neljässä vuodessa.

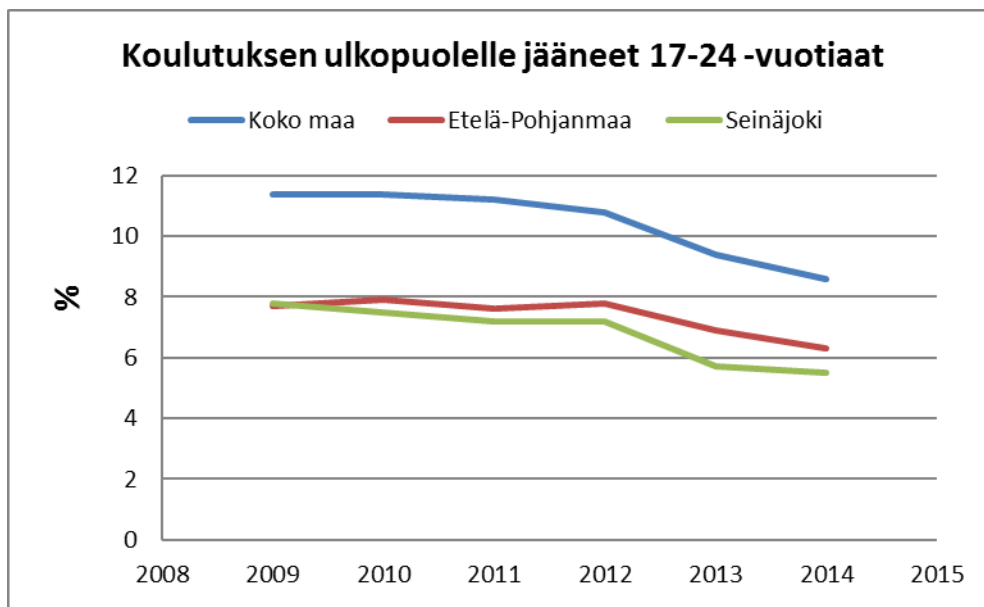
Kuvio 21. Kokenut fyysistä uhkaa vuoden aikana (Kouluterveyskysely/Sotkanet).

Seksuaalisen väkivallan kokeminen

Seksuaalista väkivaltaa oli vuonna 2013 kokenut 16 % nuorista niin Seinäjoella kuin Etelä-Pohjanmaallakin. Koko maassa 16,9 % nuorista kertoo kokeneensa seksuaalista väkivaltaa joskus tai toistuvasti. Vuoteen 2015 mennessä seksuaalisen väkivallan kokemukset ovat vähentyneet koko maassa 5,6 %.

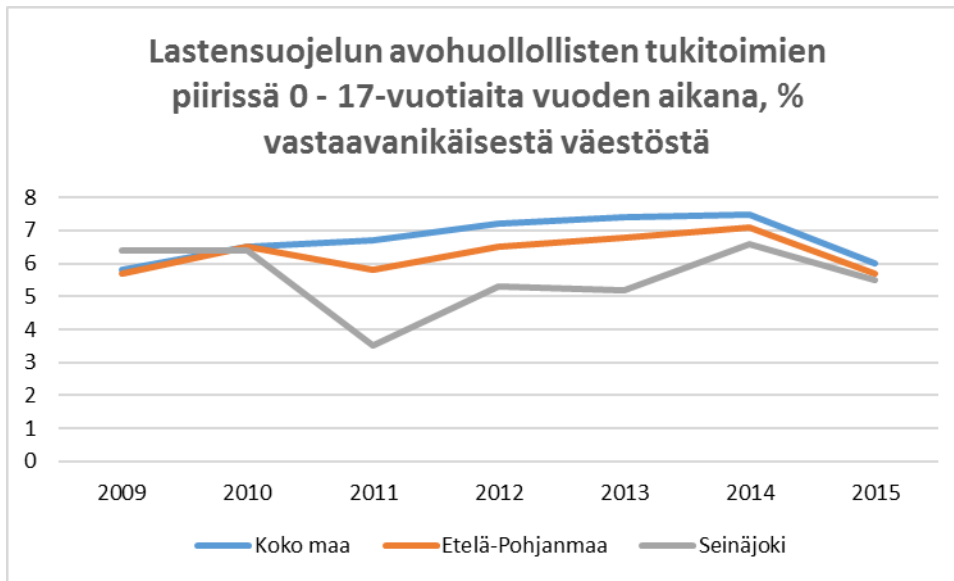
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet

Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17-24-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on ollut laskussa niin Seinäjoella, Etelä-Pohjanmaalla kuin koko maassakin. Seinäjoella koulutuksen ulkopuolelle jääneitä aikuisuuden kynnyksellä olevia nuoria oli vuonna 2014 5,5 %. Tämä on 2,3 % vähemmän kuin vuonna 2009. Koko maassa laskua on tapahtunut 2,8 % ja Etelä-Pohjanmaalla 1,4 %. Seinäjoella tilanne on siis verraten parempi kuin Suomessa tai Etelä-Pohjanmaalla yleensä.

Kuvio 22. Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat (Sotkanet).

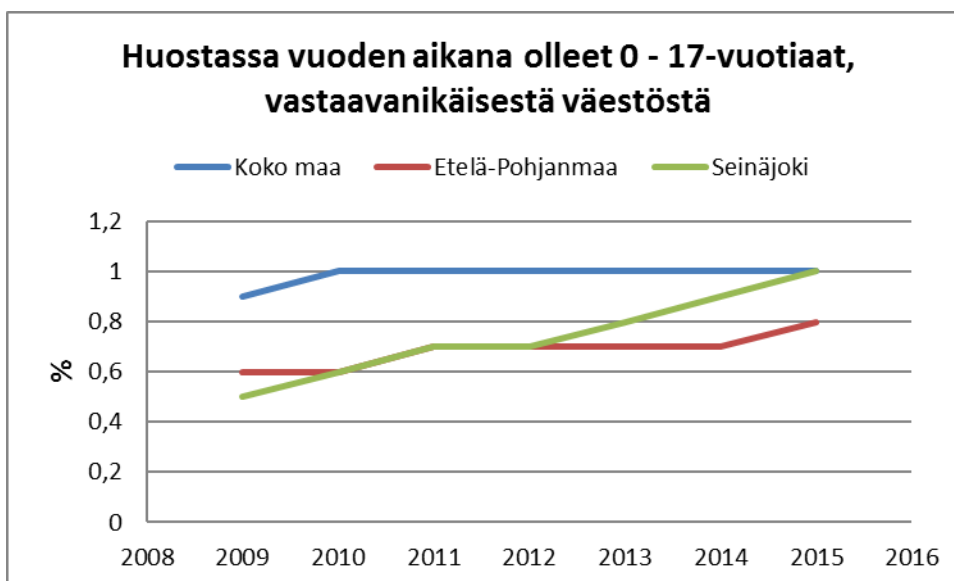
Lastensuojelun avohuollon tuen piirissä vuoden aikana olleet

Kuvio 23. Lastensuojelun avohuollollisten tukitoimien piirissä 0–17-vuotiaita vuoden aikana, % vastaavan ikäisestä väestöstä (Sotkanet).

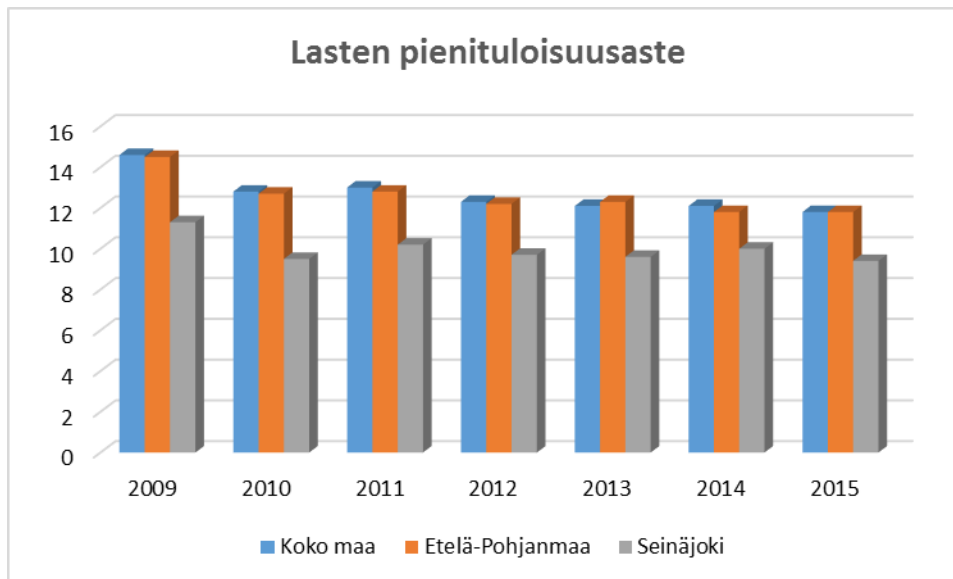
Huostassa vuoden aikana olleet

Seinäjoella vuonna 2015 1 % oli 0-17 - vuotiaista ollut vuoden aikana huostassa. Luku on sama kuin koko maassa. Huostaan otettujen määrä on pysynyt Seinäjoella lähes samana, nousten kuuden vuoden aikana vain 0,5 %. Vuonna 2015 Seinäjoella huostaanotot ovat maan keskiarvoa mutta hieman yleisempiä kuin Etelä-Pohjanmaalla yleensä.

Kuvio 24. Huostassa vuoden aikana olleet 0–17-vuotiaat vastaavan ikäisestä väestöstä (Sotkanet).

Lasten pienituloisuus

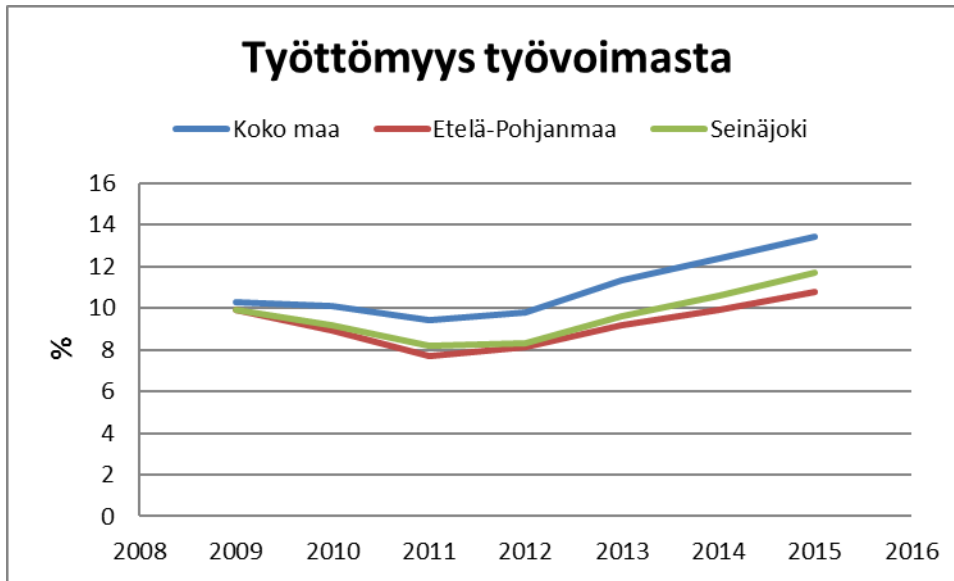
Kuvio 25. Lasten pienituloisuusaste (Sotkanet).

Aikuiset

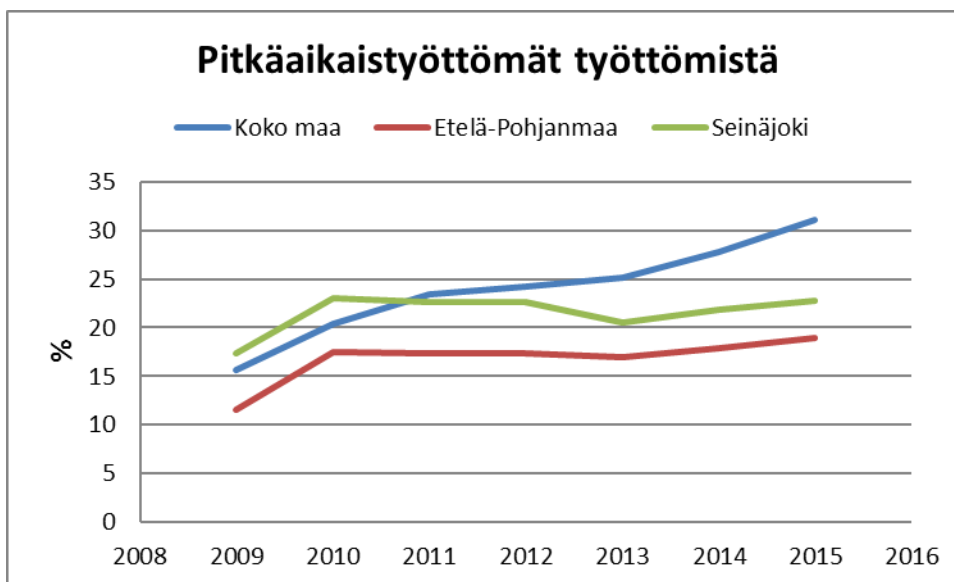
Työttömyys

Seinäjoen työttömyysaste oli laskussa vuoteen 2011 asti, jonka jälkeen se on lähtenyt nousuun ollen vuonna 2015 11,7 %. Sama suunta on havaittavissa myös maakunnan sekä koko maan tilastoissa. Seinäjoella työttömyys oli vuonna 2015 hieman yleisempää (0,9 %) kuin Etelä-Pohjanmaalla mutta hieman vähäisempää kuin koko maassa (1,7 %). Seinäjoen työttömistä pitkäaikaisesti työttöminä olleita oli vuonna 2015 22,8 %. Koko maan tasolla pitkäaikaistyöttömiä oli 31,1 % ja maakunnan tasolla 19 %. Maanlaajuisesti

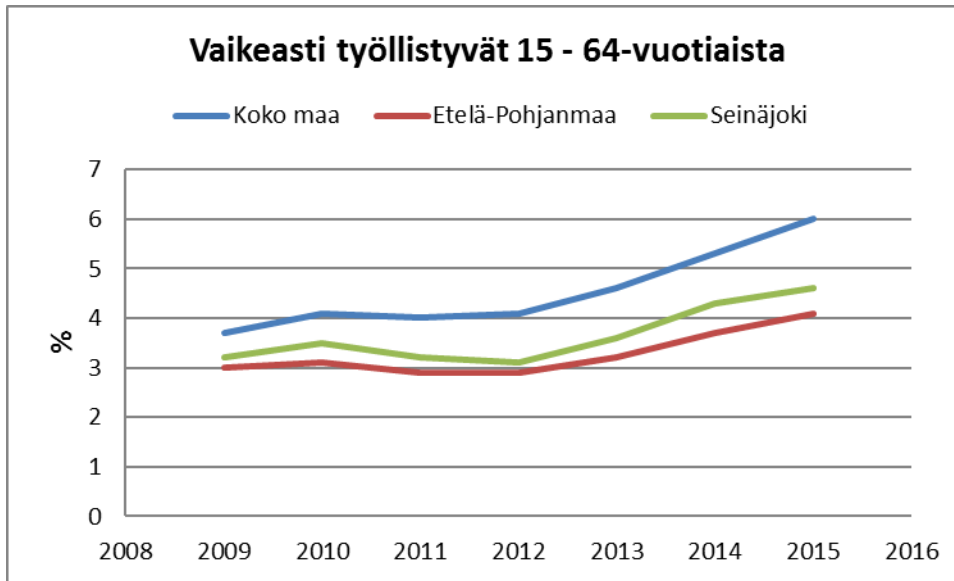
pitkääikaistyöttömyys on ollut nousussa vuodesta 2009 lähtien. Etelä-Pohjanmaalla pitkäaikaistyöttömyys on pysynyt lähes samana ja Seinäjoella vaihdellut vuosittain muutamalla prosentilla suuntaan tai toiseen. Tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömyys on kuitenkin pienoisessa nousussa. Rakennetyöttömyys, eli vaikeasti työllistyvät, on vuoden 2012 jälkeen ollut nousussa niin Suomen, Etelä-Pohjanmaan kuin Seinäjoenkin tasolla. Seinäjoella nousua vuodesta 2012 vuoteen 2015 on ollut 1,5 %, Etelä-Pohjanmaalla 1,2 % ja koko maassa 1,9 %. Seinäjoella rakennetyöttömyys on yleisempää suhteessa Etelä-Pohjanmaahan mutta vähäisempää suhteessa koko maahan. Myös nuorisotyöttömyys on ollut nousussa vuodesta 2011 lähtien. Seinäjoella nuorisotyöttömyys on kuuden vuoden aikana noussut 2,2 %, Etelä-Pohjanmaalla 1,3 % ja koko maassa 3,5 %. Nuorisotyöttömyys on hieman yleisempää Seinäjoella suhteessa Etelä-Pohjanmaahan (vuonna 2015 1,4 %), koko maassa nuorisotyöttömyys on yhtä yleistä kuin Seinäjoella.

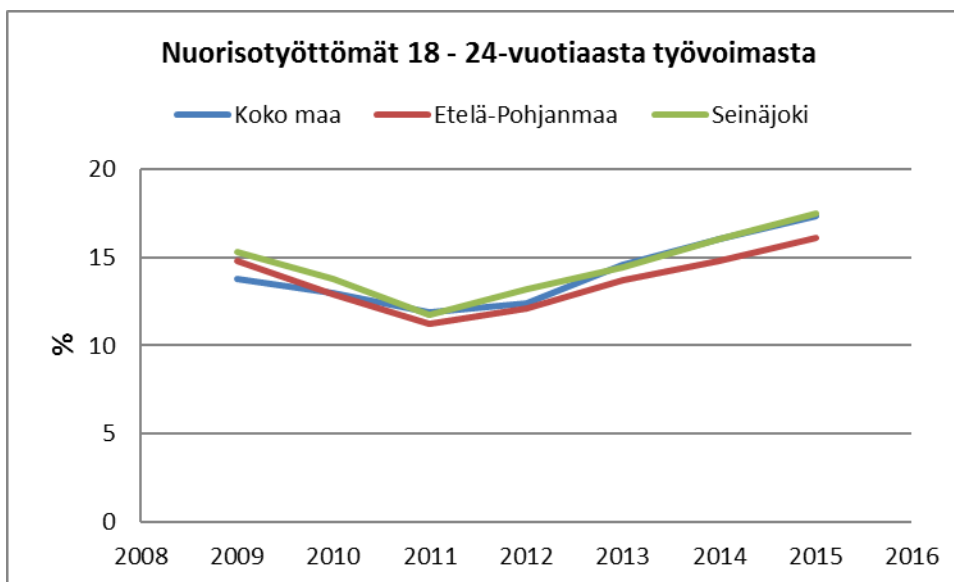
Kuvio 26. Työttömyys työvoimasta (Sotkanet).

Kuvio 27. Pitkäaikaistyöttömät työttömistä (Sotkanet).

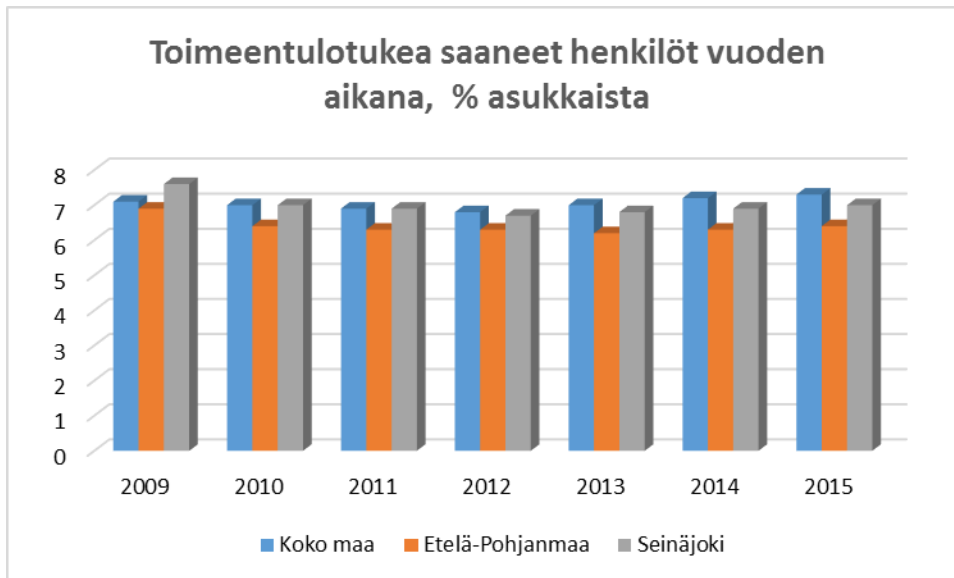

Kuvio 28. Vaikeasti työllistyvät 15–64-vuotiaista (Sotkanet).

Kuvio 29. Nuorisotyöttömät 18–24-vuotiaasta työvoimasta (Sotkanet).

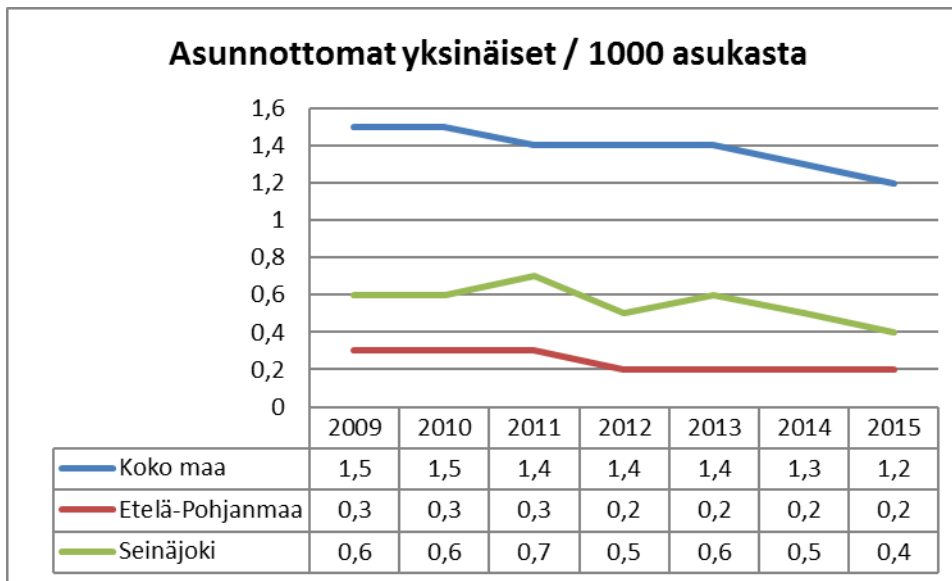
Toimeentulotukea saaneet henkilöt

Kuvio 30. Toimeentulotukea saaneet henkilöt vuoden aikana, % asukkaista (Sotkanet).

Asunnottomat yksinäiset

Asunnottomia yksinäisiä on Seinäjoella vähemmän verrattuna koko maan tilanteeseen. Etelä-Pohjanmaahan verrattuna Seinäjoella asunnottomia yksinäisiä on kuitenkin hieman enemmän. Vuonna 2015 asunnottomia yksinäisiä oli Seinäjoella 0,4 /1000 asukasta kohden. Samana vuonna koko maassa asunnottomia yksinäisiä oli 1,2/1000 asukasta. Asunnottomien yksinäisten lukumäärä on hieman laskenut kuuden vuoden aikana. Seinäjoella lasku ei kuitenkaan ole ollut lineaarista, vaan tilanne on vaihdellut vuosittain.

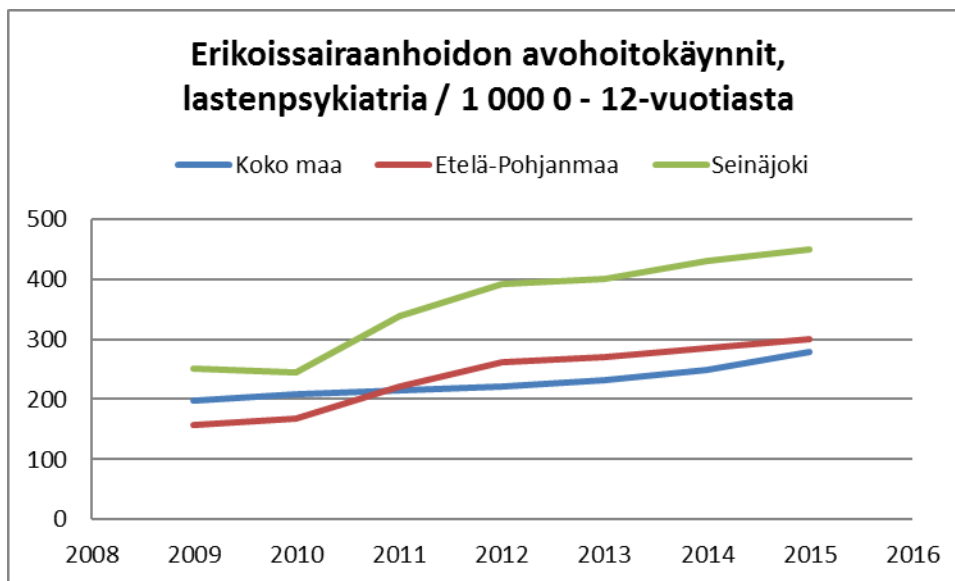
Kuvio 31. Asunnottomat yksinäiset/1000 asukasta (Sotkanet).

MIELENTERVEYSPALVELUJEN KÄYTTÖ

Lapset ja nuoret

Lastenpsykiatrian avohoitokäynnit

Seinäjoella 0-12 vuotiaiden lasten avohoitokäyntejä lastenpsykiatrian erikoissairaanhoidossa on kuuden vuoden aikana ollut suhteessa enemmän kuin muualla maassa tai Etelä-Pohjanmaan maakunnan alueella. Käynnit ovat myös olleet nousussa vuodesta 2010 lähtien. Vuonna 2015 avohoitokäyntejä lastenpsykiatriaan oli 449,7 1000 lasta kohden, kun vuonna 2010 vastaava luku oli 244,2. Nousua on siis tapahtunut 205,5. Koko maassa käyntejä oli vuonna 2015 279,1 kpl /1000 lasta ja Etelä-Pohjanmaalla 299,4.

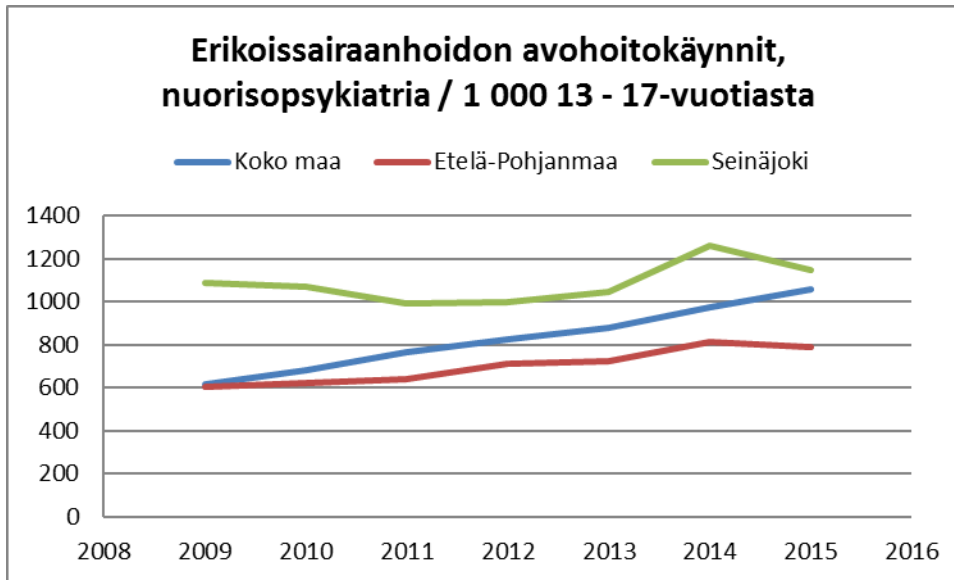

Kuvio 32. Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit lastenpsykiatriassa/1000 0–12-vuotiaista (Sotkanet).

Nuorisopsykiatrian avohoitokäynnit

Myös nuorisopsykiatrian avohoitokäynnit ovat Seinäjoella yleisempiä kuin muualla maassa tai Etelä-Pohjanmaan alueella. 13-17 -vuotiaiden nuorten erikoissairaanhoidon avohoitokäyntejä nuorisopsykiatriaan oli vuonna 2015 1147,5/1000 nuorta, kun vastaava

luku koko maassa oli 1057/1000 nuorta ja Etelä-Pohjanmaalla 787,7/1000 nuorta. Lastenpsykiatrian käynteihin verrattuna nuortenpsykiatrian käynnit eivät ole kasvaneet yhtä paljon, vaikka kasvua on niissäkin tapahtunut.

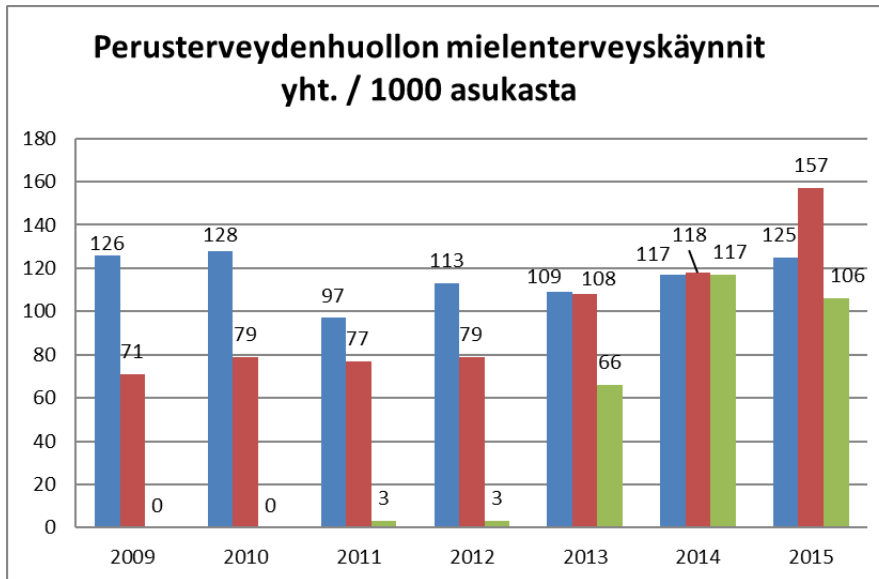

Kuvio 33. Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit nuorisopsykiatriassa/1000 13–17-vuotiaista (Sotkanet).

Aikuiset

Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit

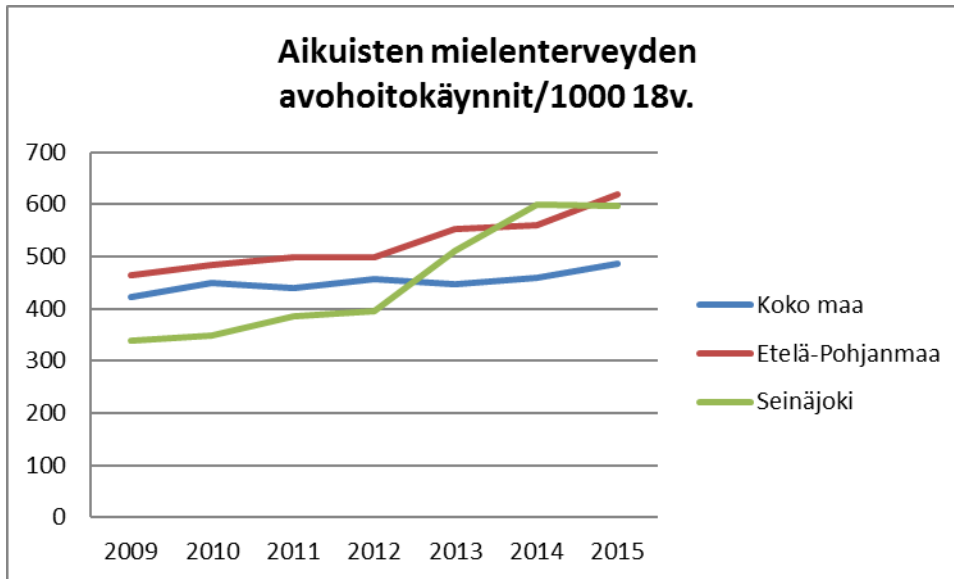
Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit ovat kasvaneet viimeisten vuosien aikana Etelä-Pohjanmaalla ja Seinäjoella. Koko maassa perusterveydenhuollon mielenterveyskäyntien määrät ovat vaihdelleet vuosittain. Seinäjoella mielenterveyskäyntejä on suhteessa hieman vähemmän kuin muualla maassa tai muualla Etelä-Pohjanmaalla. Vuonna 2014 käyntejä oli kuitenkin Seinäjoella saman verran kuin maassa keskimäärin.

Kuvio 34. Perusterveydenhuollon mielenterveyskäynnit yhteensä/1000 asukasta (Sotkanet).

Mielenterveyden avohoitokäynnit

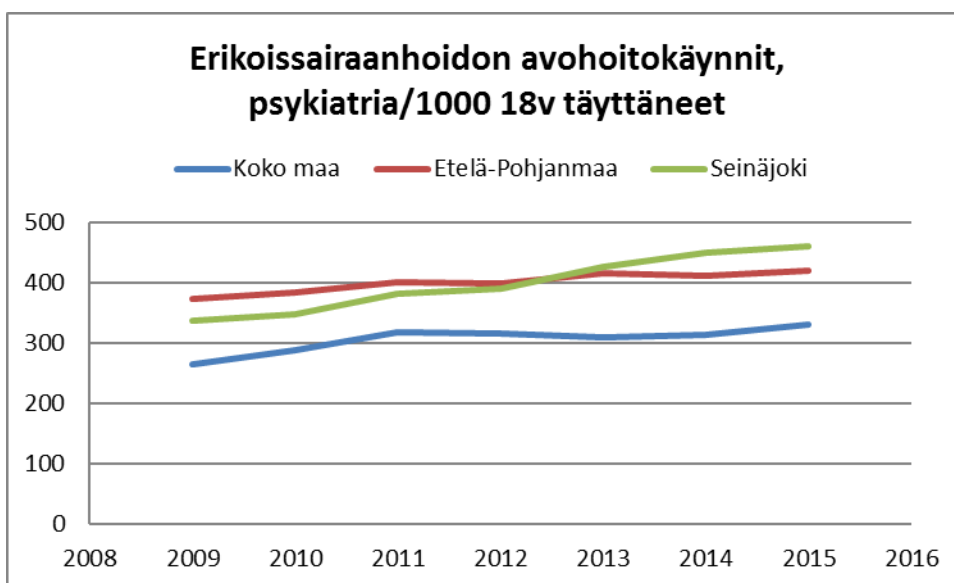
Etelä-Pohjanmaalla 18 vuotta täyttäneet aikuiset ovat käyneet mielenterveyden avohoitokäynneillä maan keskiarvoa enemmän aina vuodesta 2009 vuoteen 2015. Seinäjoella käynnit olivat vuoteen 2012 vähäisempiä kuin koko maassa mutta vuoden 2013 jälkeen avohoitokäyntien määrät ovat huomattavasti lisääntyneet, jonka seurauksena Seinäjoella on vuosina 2013-2015 ollut suhteessa enemmän mielenterveyskäyntejä kuin muualla maassa.

Kuvio 35. Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit/1000 yli 18-vuotiaasta väestöstä (Sotkanet).

Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit psykiatriassa

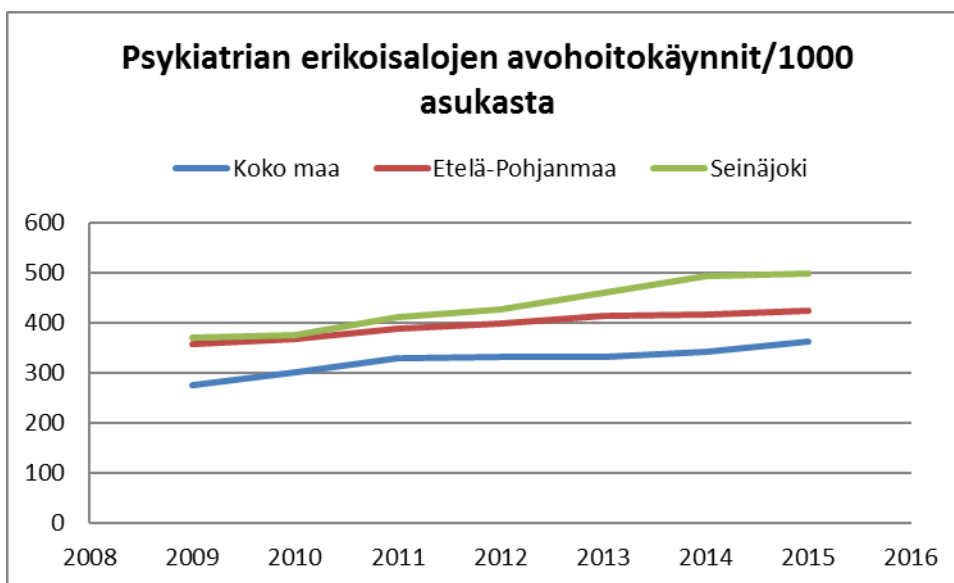
Etelä-Pohjanmaalla ja Seinäjoella 18 vuotta täyttäneiden erikoissairaanhoidon avohoitokäyntejä psykiatrian yksikköön on suhteessa enemmän kuin muualla maassa keskimäärin. Vuosina 2013-2015 Seinäjoella käyntejä on ollut suhteessa enemmän kuin muualla Etelä-Pohjanmaan alueella keskimäärin. Vuonna 2015 Seinäjoella psykiatrian avohoitokäyntejä oli 460,8, Etelä-Pohjanmaalla 421,4 ja koko maassa 330,6.

Kuvio 36. Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit psykiatriassa/1000 yli 18-vuotiaasta väestöstä (Sotkanet).

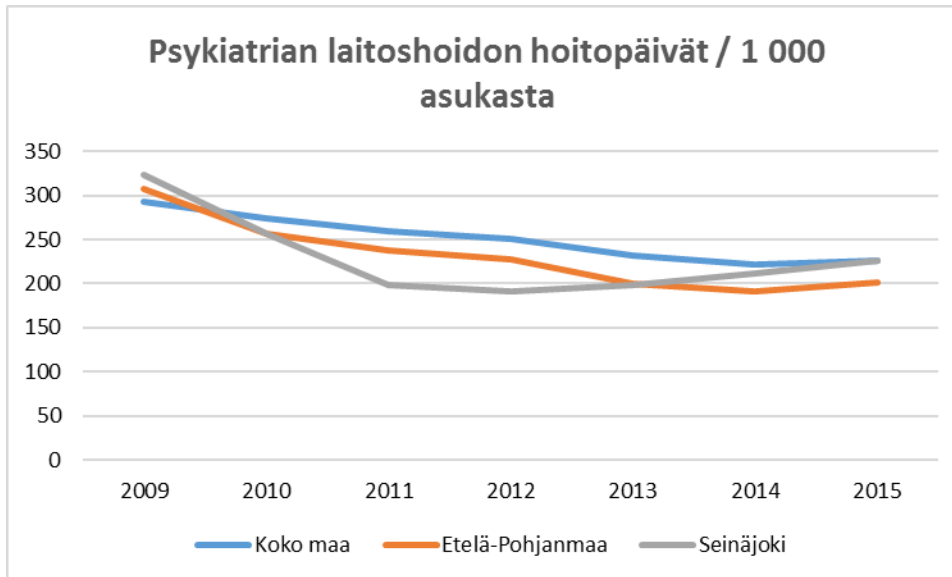
Psykiatrian erikoisalojen avohoitokäynnit

Seinäjoella ja Etelä-Pohjanmaalla psykiatrian erikoisalojen avohoitokäyntejä on suhteessa enemmän kuin muualla maassa keskimäärin. Käynnit ovat olleet pienoisessa nousussa vuodesta 2009 vuoteen 2015. Vuonna 2015 Seinäjoella psykiatrian erikoisalojen avohoitokäyntejä oli 498 kuin Etelä-Pohjanmaalla niitä oli 424,6 ja koko maassa 362.

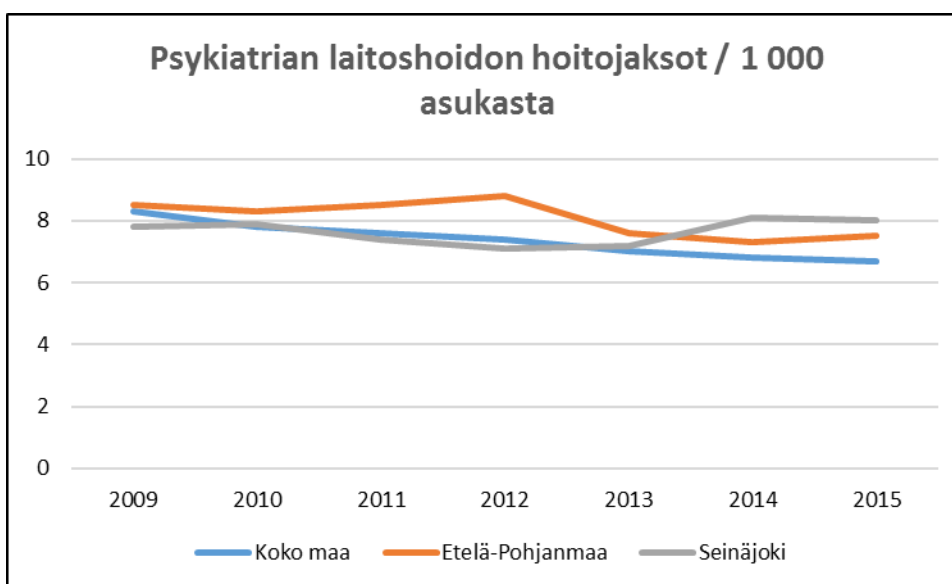
Kuvio 37. Psykiatrian erikoisalojen avohoitokäynnit/1000 asukasta (Sotkanet).

Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät

Kuvio 38. Psykiatrian laitoshoidon hoitopäivät/1000 asukasta (Sotkanet).

Psykiatrian laitoshoidon hoitojaksot

Kuvio 39. Psykiatrian laitoshoidon hoitojaksot/1000 asukasta (Sotkanet).

MIELENTERVEYSONGELMAT JA NIIDEN SEURAUKSET

Vaikeat psykoosit ja muut vaikeat mielenterveyden häiriöt

Seuraava kaavio kertoo vaikeiden psykoosien ja muiden vaikeiden mielenterveyden häiriöiden vuoksi erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen määrän Suomessa, Etelä-Pohjanmaalla ja Seinäjoella. Psykoosilla tarkoitetaan vaikea-asteista mielenterveyden häiriötä. Psykoosin hoitoon määrättävät lääkkeet kuuluvat 100% erityiskorvausryhmään. Indikaattori osoittaa epäsuorasti vaikean mielenterveysongelmaisuuksien määrän. On otettava kuitenkin huomioon, että osa psykoosipotilaista on pitkäaikaisessa laitoshoidossa eikä sen vuoksi välttämättä sairausvakuutuksen tuen piirissä. (Sotkanet)

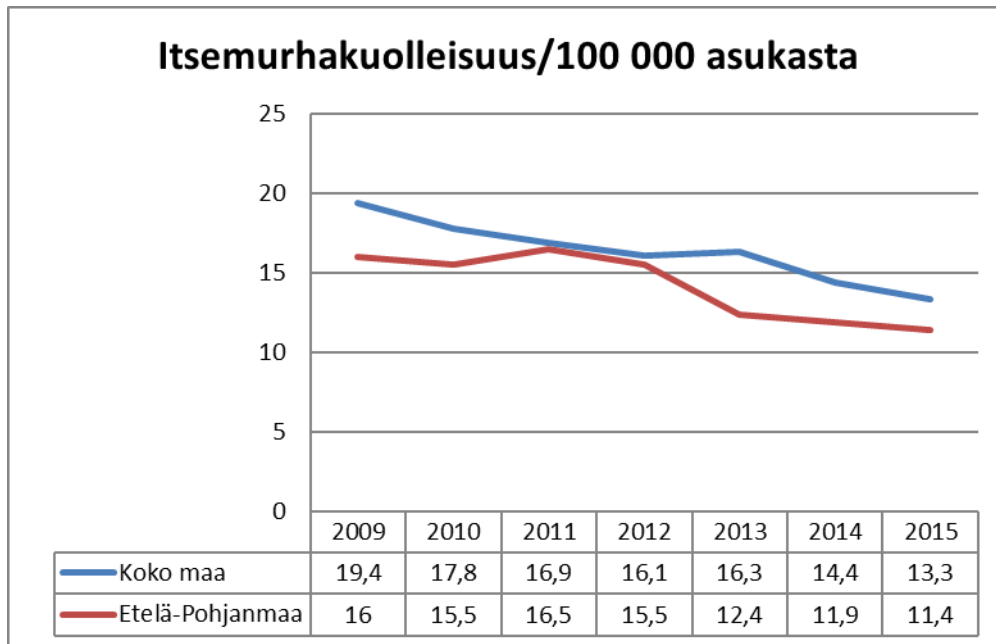
Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettujen prosentuaalinen määrä on pysynyt kuuden vuoden ajan samana. Seinäjoella prosentuaalinen määrä on täysin sama kuin koko maassa, 1,8 % mutta Etelä-Pohjanmaalla määrä on huomattavasti suurempi 2,1%.

Kuvio 40. Erityiskorvattaviin lääkkeisiin psykoosin vuoksi oikeutettuja, % väestöstä (Sotkanet).

Itsemurhakuolleisuus

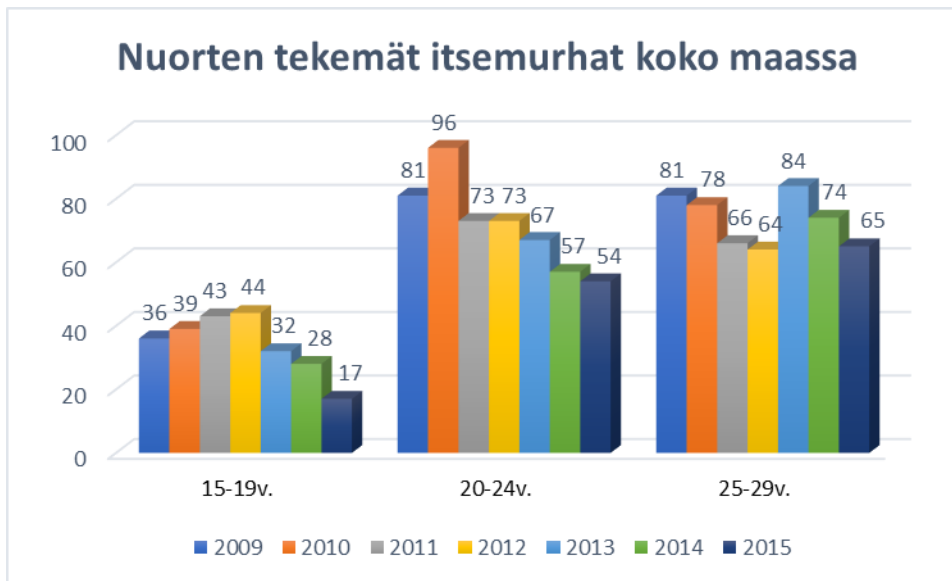
Etelä-Pohjanmaalla itsemurhakuolleisuus on hieman harvinaisempaa kuin muualla maassa. Vuonna 2015 itsemurhaan kuoli Etelä-Pohjanmaalla 11,4/100 000 asukasta, kun vastaava luku koko maassa oli 13,3/100 000. Itsemurhakuolleisuus on ollut laskussa niin koko maassa kuin Etelä-Pohjanmaallakin. Etelä-Pohjanmaalla laskua on kuudessa vuodessa tapahtunut 4,6 ja koko maassa 6,1 tapauksen verran 100 000:sta.

Kuvio 41. Itsemurhakuolleisuus/100 000 asukasta (Sotkanet).

Nuorten itsemurhakuolleisuus

Nuorten itsemurhakuolleisuus on harvinaisempaa 15-19 -vuotiailla kuin 20-29 -vuotiailla nuorilla. Vuoteen 2012 saakka itsemurhan tehneistä nuorista suurin osa oli 20-24 -vuotiaita mutta vuosina 2013-2015 eniten itsemurhia tekivät 25-29 -vuotiaat nuoret. Nuorten tekemät itsemurhat ovat olleet laskussa viimeisten vuosien aikana. Eniten laskua on tapahtunut 20-24 -vuotiaiden joukossa, jossa huippuvuodesta 2010 vuoteen 2015 laskua tapahtui 42 tapauksen verran. Muiden ikäryhmien muutokset eivät ole olleet yhtä lineaarisia mutta itsemurhat ovat vähentyneet kuuden vuoden aikana 15-19 -vuotiailla 19 tapauksen verran ja 25-29 -vuotiailla 16 tapauksen verran.

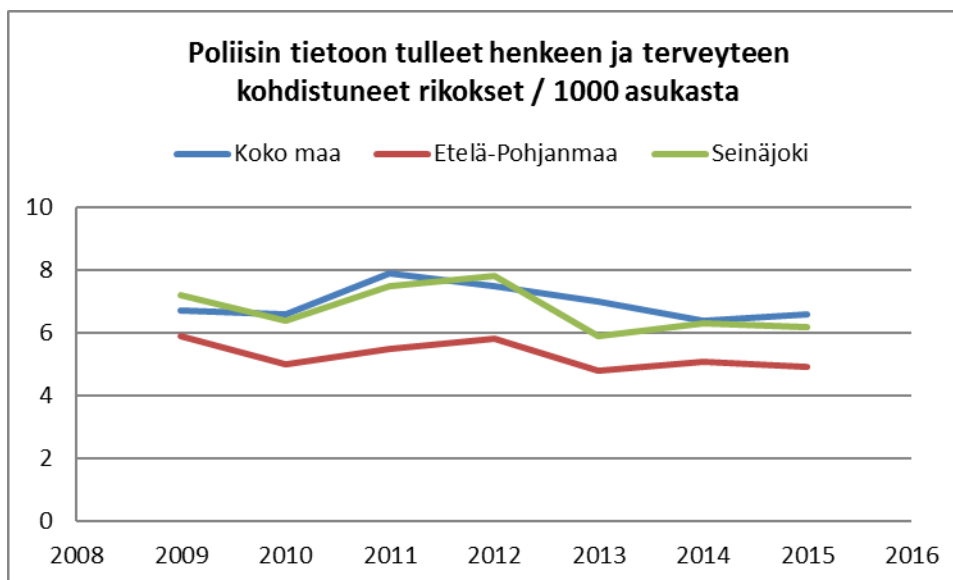

Kuvio 42. Nuorten tekemät itsemurhat koko maassa (Sotkanet).

RIKOLLISUUS

Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset

Seinäjoella poliisin tietoon tulleita henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia oli vuonna 2015 6,2 tapausta 1000 asukasta kohden. Vastaava luku koko maassa oli 6,6 tapausta ja Etelä-Pohjanmaalla 4,9 tapausta. Seinäjoella muutos vuodesta 2009 vuoteen 2015 oli yhden tapauksen verran vähemmän (–1). Seinäjoella tehdään lähes yhtä paljon henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia kuin muualla maassakin. Seinäjoella tehdään kuitenkin enemmän kyseisiä rikoksia kuin Etelä-Pohjanmaalla yleensä.

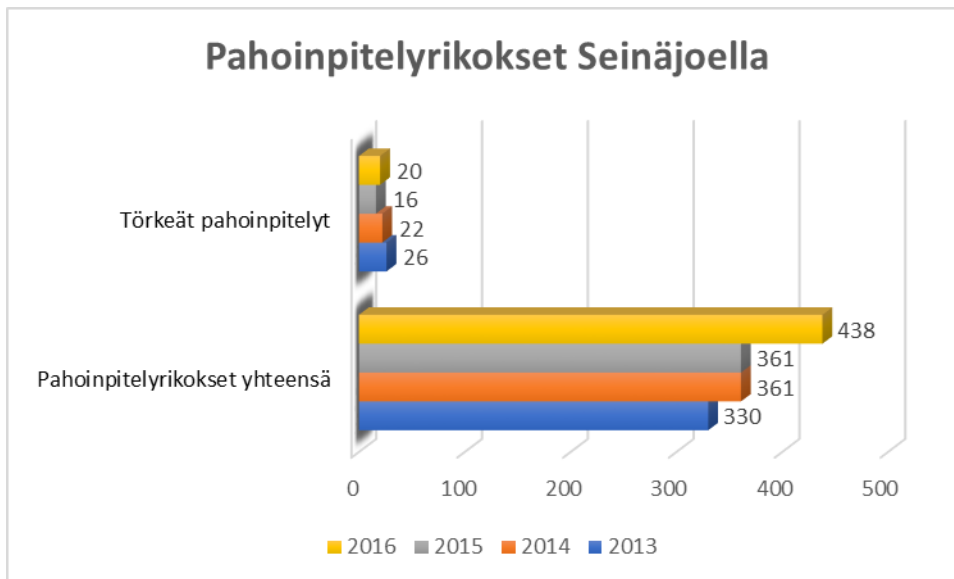

Kuvio 43. Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset/1000 asukasta (Sotkanet).

Pahoinpitelyrikokset

Poliisin tilastotietojen mukaan pahoinpitelyrikokset ovat lisääntyneet Seinäjoella vuodesta 2013 vuoteen 2015 108 tapauksen verran. Vuonna 2015 pahoinpitelyrikoksia oli Seinäjoella 438 tapausta. Näistä 438:sta tapauksesta 20 tapausta oli törkeää. Vaikka

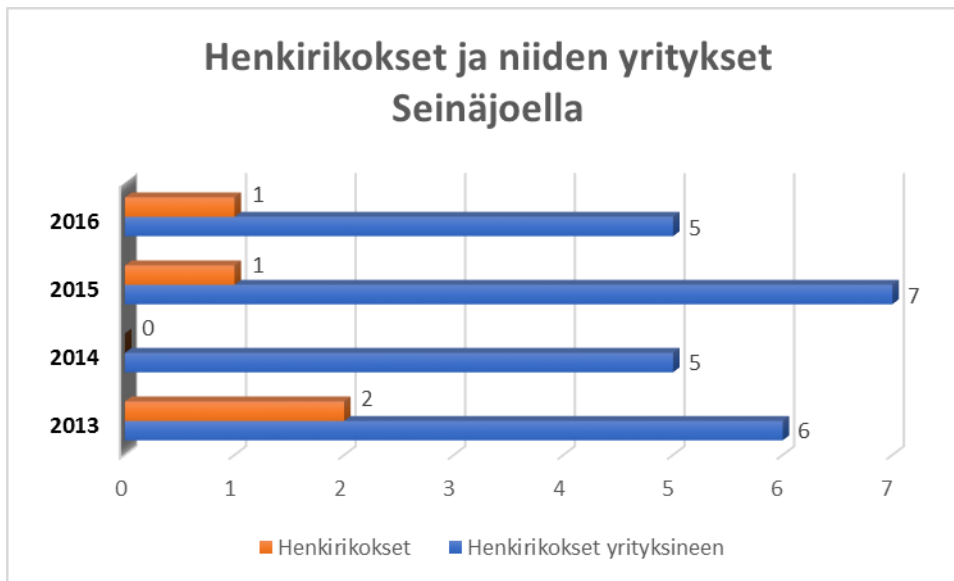
pahoinpitelyrikokset ovat Seinäjoella lisääntyneet viimeisten vuosien aikana, ovat törkeät pahoinpitelyrikokset kuitenkin vähentyneet, kolmen vuoden aikana kuudella tapauksella.

Kuvio 44. Pahoinpitelyrikokset Seinäjoella (Poliisin tilastot).

Henkirikokset

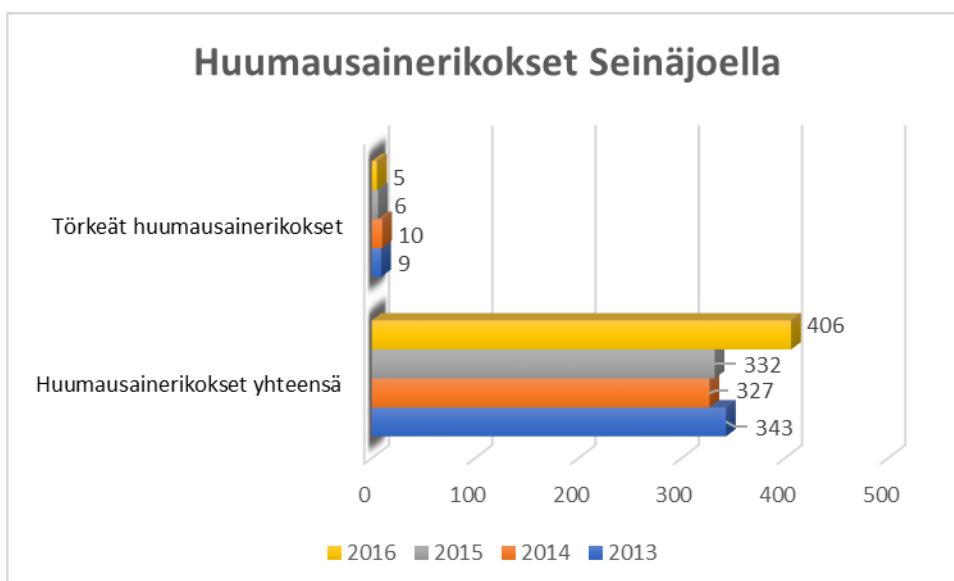
Henkirikosten ja niiden yritysten määrä on vaihdellut neljän vuoden aikana hieman. Enimmillään vuonna 2015 henkirikoksia yrityksineen oli Seinäjoella 7 tapauksen verran. Henkirikoksia tehtiin eniten vuonna 2013. Kolmen vuoden aikana henkirikokset yrityksineen ovat Seinäjoella vähentyneet yhdellä tapauksella, samoin henkirikokset.

Kuvio 45. Henkirikokset ja niiden yritykset Seinäjoella (Poliisin tilastot).

Huumausainerikokset

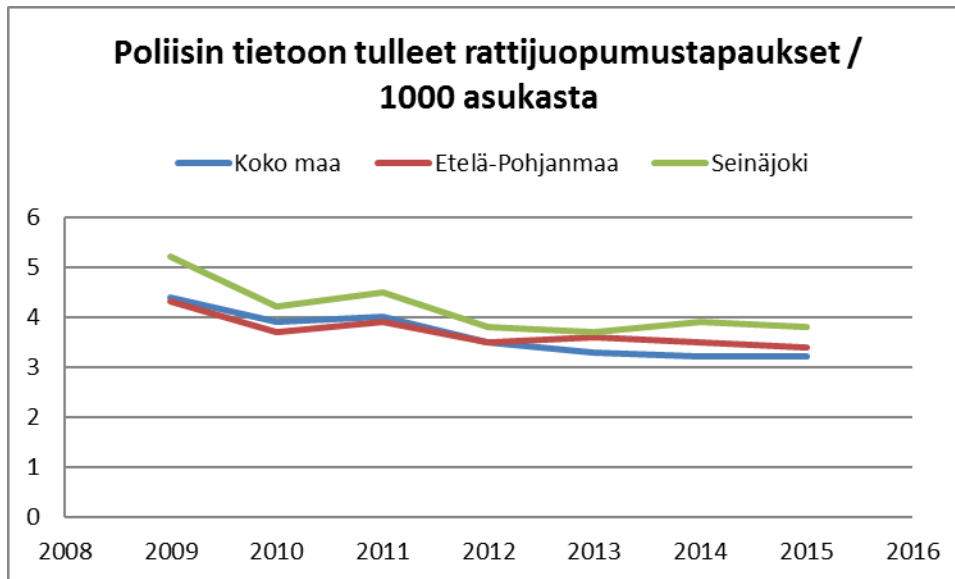
Huumausainerikokset ovat yleistyneet Seinäjoella vuodesta 2013 vuoteen 2016 mennessä 63 tapauksella. Vuonna 2016 huumausainerikoksia tehtiin 406 kappaletta, joista 5 oli törkeää huumausainerikosta. Törkeät huumausainerikokset ovat kolmen vuoden aikana hieman vähentyneet, 4 tapauksen verran.

Kuvio 46. Huumausainerikokset Seinäjoella (Poliisin tilastot).

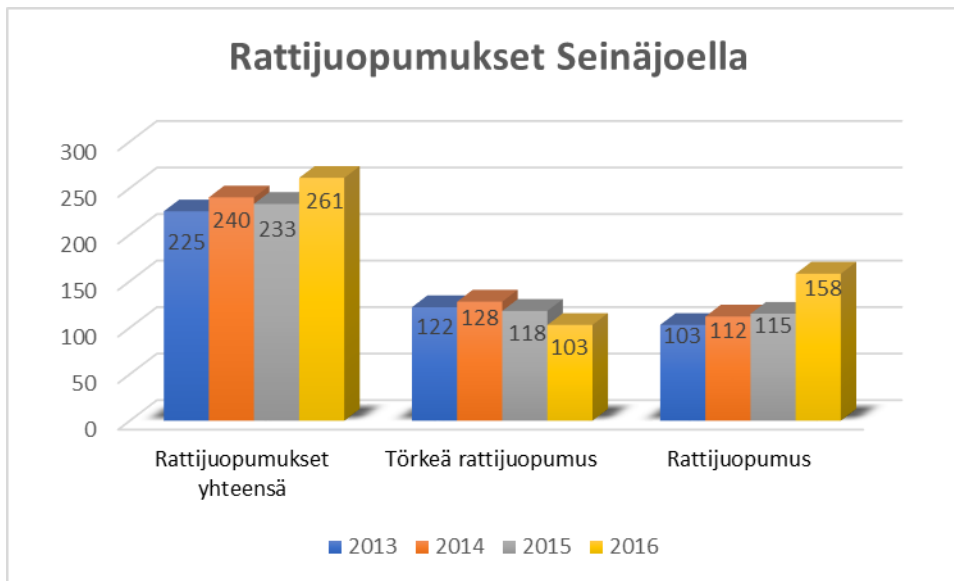
Rattijuopumukset

Seinäjoella poliisin tietoon tulleita rattijuopumustapauksia oli vuonna 2015 3,8 1000 asukasta kohden. Tämä on 1,4 tapausta vähemmän kuin kuusi vuotta aiemmin vuonna 2009. Koko maassa rattijuopumustapauksia oli vuonna 2015 3,2/1000 asukasta, mikä on 0,6 tapausta vähemmän kuin Seinäjoella. Etelä-Pohjanmaan vastaava luku on 3,4, eli 0,4 tapausta vähemmän kuin Seinäjoella.

Kuvio 47. Poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset/1000 asukasta (Sotkanet).

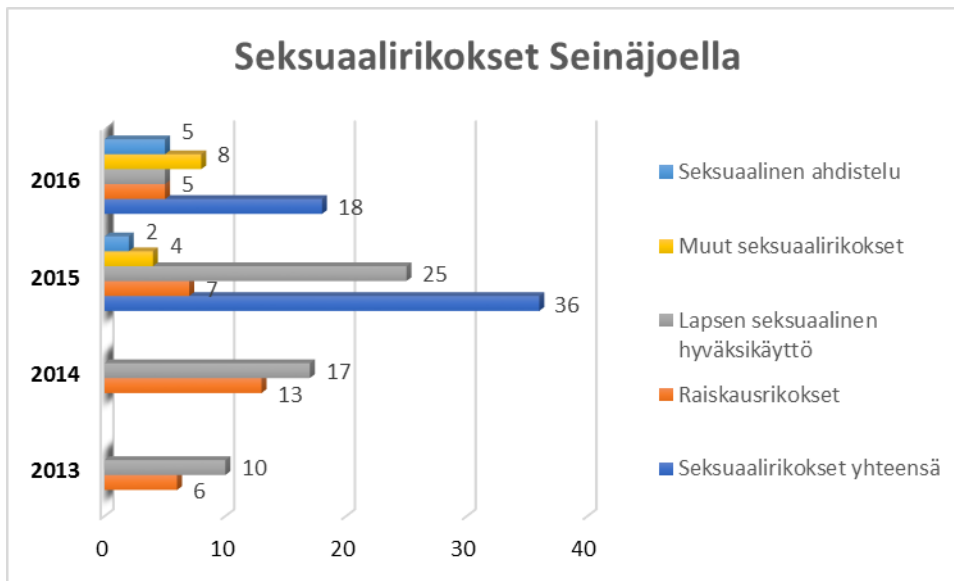
Rattijuopumukset ovat yleistyneet Seinäjoella vuodesta 2013 vuoteen 2016 36:lla tapauksella. Vuoden 2016 261:sta rattijuopumustapauksesta 103 oli törkeää, eli 39,5 % kaikista rattijuopumuksista Seinäjoella. Törkeiden rattijuopumusten määrä kaikista rattijuopumuksista on vähentynyt 14,7 %:lla vuosien 2013-2016 aikana.

Kuvio 48. Rattijuopumukset Seinäjoella (Poliisin tilastot).

Seksuaalirikokset

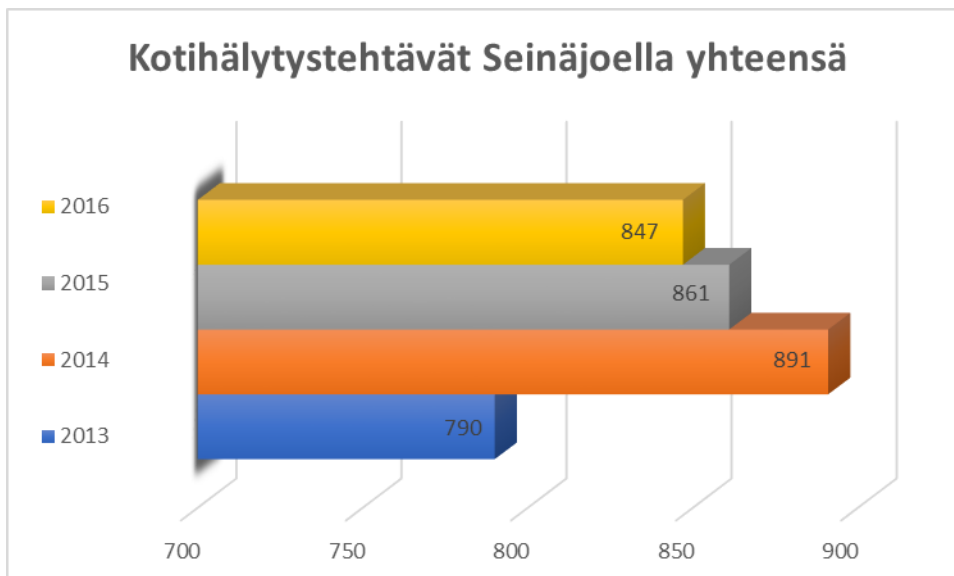
Seksuaalirikokset ovat vähentyneet 50 % Seinäjoella vuodesta 2015 vuoteen 2016. Vuonna 2015 lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tapahtui Seinäjoella hälyttävän paljon, 25 tapausta kun se aiempina vuosina oli ollut seitsemäntoista (17) ja kuusi (6) tapausta. Viime vuonna (2016) lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä tilastoitiin viisi (5) tapausta, eli laskua edellisestä vuodesta oli huimat kahdenkymmenen (20) tapauksen verran. Raiskausrikoksia tilastoitiin eniten vuonna 2014, jolloin tapauksia oli kolmetoista (13). Tästä vuodesta raiskausrikokset ovat vähentyneet kahdeksalla (8) tapauksella vuoteen 2016. Seksuaalinen ahdistelu ja muut seksuaalirikokset ovat hieman nousseet vuosina 2015-2016.

Kuvio 49. Seksuaalirikokset Seinäjoella (Poliisin tilastot).

Kotihälytykset

Kotihälytystehtävät ovat Seinäjoella vähentyneet 44 tapauksen verran vuosina 2014-2016. Vuonna 2013 kotihälytystehtäviä oli kuitenkin vähemmän, 790 tapauksen verran, kun taas vuonna 2016 tapauksia oli 847.

Kuvio 50. Kotihälytystehtävät Seinäjoella (Poliisin tilastot).

LÄHTEET

Arjen hallinta - Turvallinen arki. Seinäjoen kaupungin mielenterveys- ja päihdestrategia vuosille 2009-2012. 2009. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki. [Viitattu 10.5.2017]. Saatavana: http://www.epshp.fi/files/5676/Arjen_hallinta_-_turvallinen_arki.pdf

L 24.4.2015/523. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä.

L 14.12.1990/1116. Mielenterveyslaki.

L 30.12.2010/1326. Terveysturvalaki.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2015. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Alkoholi- huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen. [Verkkojulkaisu]. Helsinki. STM. [Viitattu 10.5.2017]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129494/STM_EPT-kansi_sisus_netti.pdf?sequence=3

Terveysturva ja hyvinvoinnin laitos. 2013. Mielenterveys- ja päihdetyö osana kunnan hyvinvointia – Opas strategiseen suunnitteluun. [Verkkojulkaisu]. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. [Viitattu 10.5.2017]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110524/URN_ISBN_978-952-245-886-5.pdf?sequence=1